

**8. EL BINARISME:
UN VESTIT QUE
ESTRENY LA
DIVERSITAT.
DETERMINANTS
SOCIOCULTURALS
I ROLS DE GÈNERE**

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

Índex de continguts

DESCRIPCIÓ

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

Objectius

- > Dificultats per a la igualtat i la diversitat. Informació per al professorat
- > Els límits a la masculinitat i a la feminitat. Informació per al professorat i per a l'alumnat

8.1.1. Com em van ensenyar a ser home o dona? EBC

8.1.2. Elles i ells 2EBC

8.1.3. El gènere i l'espai personal EBC

8.1.4. La masculinitat/feminitat que hi ha en mi EBC

8.1.5. Superherois i princeses E

8.1.6. Educar princeses i prínceps EBC

8.1.7. Futbol i patis escolars E

8.1.8. Deixa en pau el teu fill EBC

8.1.9. Els límits a la feminitat i a la masculinitat EBC

8.1.10. Afectivitat i límits BC

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

Objectius

- > Les potencialitats de les xarxes socials. Ciberactivisme social. Informació per al professorat
- > Activisme LGBTIQ. Informació per al professorat
- > El capacitisme i la teoria crip. Informació per al professorat

8.2.1. Lluites contra la violència EBC

8.2.2. La Bogotà sin Asco contra la violència masclista EBC

8.2.3. Youtubers per la igualtat EB

8.2.4. Les vertaderes feministes 2EBC

8.2.5. Feministes i feminazis EBC

8.2.6. Masclistes d'esquerres BC

8.2.7. Dona imperfecta EBC

8.2.8. La lluita pels drets LGBT EBC

8.2.9. Lluitar contra l'homofòbia E

8.2.10. Alça't contra la violència! 2EBC

8.2.11. Activisme asexual BC

8.2.12. Stonewall2 2EBC

8.2.13. Intersexy 2EBC

8.3. HOMENS PER LA IGUALTAT

Objectius

> Hòmens per la igualtat. Informació per al professorat

8.3.1. Relats de nous hòmens BC

8.3.2. Un camí cap a les noves masculinitats EBC

8.3.3. El meu futur com a home és hui EBC

8.3.4. Mapes corporals de la masculinitat 2EBC

8.3.5. Figures masculines i femenines significatives EBC

8.3.6. Igualtat i masculinitats EBC

8.3.7. Pels bons tractes. Hòmens contra la violència 2EBC

8.3.8. *Walk a Mile in Her Shoes* EBC

8.3.9. Psicowoman i hòmens que avancen 2EBC

8.3.10. La màscara de la masculinitat 2EBC

8.3.11. També es cosa d'hòmens 2EBC

8.3.12. Decàleg de un home igualitari 2EBC

8.3.13. Hòmens en tropell 2EBC

8.3.14. Les 7 P de la violència dels hòmens 2EBC

8.3.15. Hòmens amb falces i tacons 2EBC

8.4. CULTURES SEXUALS

Objectius

> Etapes de la sexualitat. Informació per al professorat

8.4.1. Tipus de cultures pel que fa a la sexualitat 2EBC

8.4.2. Matriarcats EBC

8.4.3. Altres gèneres 2EBC

8.4.4. Les verges jurades d'Albàina EBC

8.4.5. Les Cor d'home i les Dones tauró EBC

8.4.6. Cultures digitals i cultures analògiques BC

8.4.7. La sexualitat igualitària: les Illes Trobriand 2EBC

8.4.8. Matrimonis en altres cultures 2EBC

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

DESCRIPCIÓ

El bloc 8 consta de quatre apartats i les activitats busquen possibilitar la presa de consciència dels aspectes que influeixen en la formació de la identitat per a facilitar una formació conscient i no guiada pels estereotips de gènere (sexistes i heteronormatius), i generar actituds de resistència als estereotips. A més, també es pretén apoderar el jovent que encarna models de gènere no hegemònics mitjançant, entre altres eines, la familiarització amb persones referents que trenquen amb els estereotips de gènere.

En el primer apartat, **L'educació de la masculinitat i de la feminitat**, veiem com es creen des del bressol expectatives socials derivades del sexe d'una persona les quals marquen el que es considera estàndard i normatiu. El sistema sexe-gènere crea una cadena simbòlica que lliga inexorablement el sexe biològic amb la identitat de gènere, amb uns determinats rols de gènere i amb l'orientació sexual. El gènere, entès pel feminisme com la construcció social i cultural que es basa en les diferències biològiques entre els sexes i que assigna d'una manera jeràrquica diferents característiques emocionals, intel·lectuals i comportamentals a dones i homes, dona com a resultat un sistema masclista, misogin i heterosexista en què hi ha una clara desigualtat de les dones. En les societats occidentals actuals, les normes de gènere són subtils i estan na-

turalitzades; a més a més, actuen des que som nadons –per tot això són tan eficaces.

Els apartats 8.2, **Activismes contra les violències masclistes: feminismes, moviments LGBTI...**, i 8.3, **Hòmens per la igualtat**, recullen les lluites existents a favor de la igualtat i contra les violències: feminismes, activisme *queer*, moviments d'hòmens igualitaris, activisme LGBTI, etc. Aquests apartats inclouen també l'important concepte d' *discriminació múltiple*, és a dir, la noció segons la qual les persones ens veiem travessades alhora per diversos trets que són potencialment objecte tant de privilegi com de discriminació: edat, ètnia, classe social, religió, diversitat funcional/intel·lectual, llengua, etc. –a banda, per descomptat, dels trets sexe/gènere i orientació.

El bloc 8 acaba amb l'apartat 8.4, **Cultures sexuals**, on oferim un tast de la diversitat cultural arreu del món pel que a la sexualitat. Aquesta diversitat mostra que la sexualitat és una construcció històrica i social, i que arreu del planeta hi ha societats diverses amb la seua pròpia cultura sexual.

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

Objectius

- Prendre consciència de la diferent educació que es dona a hòmens i a dones.
- Entendre com afecta específicament aquesta educació sexual sexista a les persones amb orientacions, identitats i corporalitats no hegemòniques.
- Entendre l'educació de la masculinitat hegemònica en la misogínia i l'homofòbia, i oposar-s'hi activament.
- Entendre i donar eines per a revertir la castració emocional dels barons.
- Desnaturalitzar la violència masculina i els trets de la masculinitat que perpetuen la desigualtat i la violència.
- Prendre consciència de les conseqüències de l'educació sexista en la vivència de les relacions sexuals.
- Mostrar i valorar la diversitat de possibilitats d'expressions de gènere.
- Mostrar iniciatives educatives de criança i educació sense gènere.
- Perdre consciència de les conseqüències desapoderadores de l'educació sexual donada a les xiques (guió de la por, sobreprotecció, sobrerresponsabilització del sexe segur...).
- Apoderar els xics alternatius a la masculinitat hegemònica i apoderar les xiques per a l'autonomia i la llibertat, al marge dels manaments de gènere.
- Possibilitar la presa de consciència dels aspectes que influeixen en la formació de la identitat per a facilitar una formació conscient i no guiada pels estereotips de gènere (sexistes i heteronormatius) i generar actituds de resistència als estereotips.
- Aportar figures de referència que trenquen amb els estereotips de gènere.
- Denunciar les violències contra les persones que encarnen models de gènere no normatius
- Reconèixer el drets dels adolescents a explorar la seua identitat de gènere, a canviar, si ho desitgen, i acompanyar en aquest procés sense judicis.
- Celebrar la diversitat.

Dificultats per a la igualtat i la diversitat Informació per al professorat

En general, els adolescents barons no veuen la desigualtat; i quan sí que ho fan, la viuen com un fet llunyà, com un problema que tenen algunes xiques o dones amb poc de caràcter; i se'n desentenen. A més, no tenen models alternatius al masclista tradicional; els falten referents i les habilitats concretes per a relacionar-se amb igualtat; no han reflexionat sobre el gènere i pensen que no els afecten els estereotips, i molts estan convençuts que no tenen res a veure amb l'engranatge que mou la desigualtat (*Les ties es piquen per tot i veuen masclisme on no n'hi ha*). També es constata que l'avanç de les dones els genera inseguretat; se senten culpabilitzats pel discurs de la igualtat, i això els fa ser molt receptius als missatges masclistes, que els reforcen i els donen seguretat (García, 2009).ⁱ El model tradicional els proporciona també beneficis: un de molt evident és la desresponsabilització de la igualtat, i l'altre el manteniment de les prerrogatives, és a dir, del dret a ser *respectats, cuidats i complaguts* per les dones.

En el context escolar, buscar la popularitat va unit a l'adhesió a una forma de masculinitat acceptable o prestigiosa. Hi ha masculinitats que triomfen, i reben la validació del grup, i masculinitats que no. L'acceptació i la sensació de pertànyer al grup dominant és un guany tan valorat que un xic sense les eines per a qüestionar el model hegemònic serà capaç de qualse-

vol *sacrifici*. I no només els xics heterosexuales: els adolescents homosexuals no estan exempts de protagonitzar comportaments de tall misogin per compensar la transgressió que, a ulls de l'esquema tradicional, implica ser gai. Altres beneficis del model de masculinitat hegemònic són el lideratge i el poder (sobre les dones, els homosexuals, els hòmens "dèbils"...) i, un dels més importants, l'èxit amb les xiques.

D'altra banda, assistim a l'emergència de *noves formes de masclisme* que no es basen tant en la antiga idea de la superioritat sinó en la necessitat de la unió masculina com a defensa davant de l'avanç de les dones, i com a reclam contra les discriminacions que suposadament pateixen els hòmens per part dels poders públics. Es pensa, doncs, que el feminisme és el contrari del masclisme i una amenaça, ja que amb les reivindicacions feministes "les dones guanyen i els hòmens perden". Aquesta nova misogínia constitueix una minoria –que està sent esperonada per partits d'extrema dreta–; encara que també són minoritaris els hòmens igualitaris. Entremig, una majoria d'hòmens joves i adults oscil·la entre l'acceptació de la igualtat, que veuen com a inevitable, i els esforços perquè aquesta els afecte el menys possible (García, 2009).

Les xiques joves, amb més referents de dones amb identitats autònomes i igualitàries, es debaten entre el model tradicional, vigent i amb

missatges renovats, i el model de dona independent, fruit del treball de generacions de dones encoratjades pels feminismes. Però a l'hora de mantindre vincles afectius heterosexuales, l'escassetat de barons igualitaris redueix les opcions a dues: o bé no tindre parella i quedar-se fora del grup d'èxit, o bé embarcar-se en relacions desiguals assumint que *els xics són així*. Les adolescents tampoc solen identificar el masclisme del segle XXI –en alguns casos, perquè és més subtil, i en d'altres, perquè està assentat en la quotidianitat–, de manera que, quan en pateixen les conseqüències (vivint en parella, compartint la criança, en l'àmbit laboral...), se senten desorientades i no saben com respondre-hi.

Els **models vigents d'atracció** es corresponen amb els arquetipus tradicionals de masculinitat i feminitat. Això significa que els xics heterosexuales hegemònics són més exitosos que els barons no hegemònics a l'hora d'aconseguir parelles, perquè els primers han de ser obertament insistents amb les xiques per assolir els estàndards sexuals requerits pel model. Per la seua banda, les xiques heterosexuales viuen la contradicció d'assolir l'ideal romàntic amorós i de sentir-se alhora atretes pel xic "dolent", atracció amplificada, mitificada i idealitzada pels missatges audiovisuals *mainstream*. Quan se'ls pregunta com els agraden els xics responen: *que no pense que sempre té la raó, que no canvie quan*

ⁱ GARCÍA, Antonio (2009). "Proceso de socialización masculino. Los hombres jóvenes creamos" y "Intervención con jóvenes desde una perspectiva integral de género". Curso Virtual: Intervención con hombres, construyendo igualdad, AHIGE.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

hi ha amics, que em respecte, que m'escolte... però en la realitat sovint es decanten per les masculinitats hegemòniques. Entre els models d'atracció homosexuals, el culte al cos (especialment masculí) conviu amb una major varietat d'estètiques, per exemple els ossos o les lesbianes *butch*, fruit d'un cert qüestionament dels canons de bellesa tradicionals. Amb tot, existeix encara l'estigmatització de la *ploma* masculina i femenina, tant en el món adolescent com l'adult –amb una clara falta de referents positius de dones lesbianes masculines. Pel que fa a les identitats trans, i per descomptat a les persones amb trets intersexuals, les pressions per encarnar masculinitats i feminitats hegemòniques són similars a les de les persones cisgènere –o fins i tot més fortes. I si no tenen *passing*, és a dir, si no aconsegueixen semblar hòmens o dones “de veritat” –perquè no volen o perquè no han tingut accés als tractaments per al canvi de sexe o hi han accedit quan ja s'havien desenvolupat els caràcters sexuals secundaris–, solen patir marginació i/o violència.

Pel que fa la **diversitat**, les intervencions educatives arriben tard i estan, en general, desenfocades. Nombrosos estudisⁱⁱ mostren que els maltractaments a les persones amb expressions de gènere diverses, no necessàriament LGBT, es produeixen des de ben menudes, i la majoria d'actuacions solen fer-se a secundària, quan la persona ja fa anys que pateix assetjament –i la gent del seu voltant també fa temps que veu

les conseqüències de transgredir les normes. A més, quan les escoles i els instituts es plantegen treballar la diversitat, sol ser perquè hi ha algun “cas” evident. Poques vegades es considera que la varietat existeix en totes les persones, òbviament en graus diferents; i en general hi ha molt poc de compromís amb una celebració sincera de la diversitat, que, com a fet humà que és, mereixeria la mateixa consideració que es dona a la creativitat en altres àmbits. D'altra banda, la presumpció d'heterosexualitat sobrevola la majoria de les intervencions educatives, i tampoc és estrany trobar imatges esbiaixades de les persones LGBT, per exemple que la gent bisexual és viciosa, o que els homosexuals són més propensos a patir VIH; imatges que l'escola no sol contrarestar amb informació veraç i desestigmatitzadora. Altres vegades, les intervencions educatives passen per culpabilitzar les víctimes –que són les que han de canviar de classe, de centre, de roba o de comportament– i no a qui agredeix. En realitat, tots els/les adolescents, de qualsevol orientació o identitat, pateixen el perill d'acabar involucrats en relacions tòxiques i desiguals per culpa d'una educació emocional i sexual que no ajuda a saber posar o acceptar límits, per les altes expectatives de la sexualitat hegemònica, pel model romàntic tradicional, per l'especificitat dels primers enamoraments adolescents, etc. Però les i els joves LGBTI són més vulnerables perquè tenen pocs referents de qualitat, perquè *eixir de l'ar-*

mari té conseqüències socials que no sempre són positives, perquè la sexualitat que s'espera que visquen té de partida un menor valor que la sexualitat heterosexual. En definitiva, perquè encara són “els/les altres”.

Recomanem la lectura de les informacions del bloc 1: “[L'educació de la masculinitat](#)” i “[L'educació de la feminitat](#)”.

ii PICHARDO, José Ignacio (2015). *Abrazar la diversidad: propuestas para una educación libre de acoso homofóbico y transfóbico*. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad.

Els límits a la masculinitat i a la feminitat

Informació per al professorat per a l'alumnat

Els insults són uns potents mecanismes d'adoc-trinament de gènere. A les xiques, quan se les vol criticar, se les qualifica de *guarres*, *masclots* i de *bolleres*. Als xics, de *maricons*, *gallines* i *calçasses*. Aquests qualificatius ens informen sobre els estereotips i sobre els límits de la masculinitat i la feminitat tradicionals, que ningú ha de traspasar si vol ser acceptat.

Els insults a les xiques

Guarra (puta, zorra...). Aquest qualificatiu se li diu a una xica, no per cobrar pel sexe, sinó per expressar desitjos sexuals, parlar obertament de la sexualitat, tindre diverses relacions, etc. Alguns xics masclistes també solen usar aquests qualificatius quan una xica rebutja les seues propo-sicions. I algunes xiques també l'usaran per a desqualificar altres dones.

A l'altre extrem, hi hauria el qualificatiu d'**estre-ta** o el d'**escalfabraguetes**, que serveix per a castigar aquelles xiques que no volen complau-re els xics o simplement no volen sexe, o per a insultar aquelles que, suposadament, provoquen els xics però després els deixen "a mitges" (*no se come lo que calienta*). Per baix d'aquests in-sults hi ha el reconeixement del dret dels barons a ser complaguts per les xiques, sense tindre en compte que elles també tenen desitjos i que aquests també haurien de ser tinguts en compte al mateix nivell.

Bollera (tortillera, camionera...). Les dones lesbianes pateixen una doble discriminació: per

dones i per lesbianes. La lesbiana femenina és ac-ceptada perquè sol formar part de l'imaginari por-nogràfic dels xics heterosexuels; però una lesbiana masculina no es considera atractiva ni desitjable, i generalment serà criticada i/o insultada.

Masclot (marimacho, xicazo, tiot...). La mas-culinitat (també la feminitat) poden ser encarnades per hòmens i per dones, i al llarg de la història i en totes les societats hi ha hagut dones masculines i hòmens femenins, però la societat segueix castigant aquesta transgressió. En el cas de les dones, l'insult ha servit també per a debilitar o oposar-se a reivindicacions feministes; per exemple, a les sufragistes se'ls deia *masclots* i el mateix qualificatiu s'emportaven les dones que durant el franquisme es posaven pantalons.

Hi ha encara un altre qualificatiu que no repre-senta exactament un límit a la feminitat, però s'hi acosta:

Gorda (foca, lletja, friki...). Si no ets atractiva, no se't veu. Els xics tradicionals tendeixen a sexualitzar les xiques. La gorda, la lletja, la rara... no interessen perquè no es consideren desitja-bles i, per tant, no existeixen. No són persones perquè no són oportunitats sexuals. Les xiques tradicionals també les discriminen perquè en l'educació femenina es potencia més la compe-titivitat que la sororitat.

Els insults als xics

Nena o nenassa. Se'ls diu 'nenes' o 'nenasses' als jugadors de futbol o d'altres esports quan

no rendeixen prou. Se li diu aquest qualificatiu al xic que té amistats femenines i no es relacio-na amb les dones només per a lligar. També a aquell que no practica esports "masculins", a qui té molta cura de la seua estètica, a qui deixa decidir la nòvia (**calçasses**), a qui no té ploma heterosexual...

Gallina. Se li diu gallina a qui no es relaciona amb altres barons des de la competitivitat o la demostració de força, al que expressa emoci-ions, al que plora, a qui no s'arrisca ni posa en risc els altres per demostrar la seua masculinitat, al que tracta de la mateixa manera la seua nòvia, siga davant d'amics o sol amb ella...

Maricó. Se li diu maricó a qui se salta la norma del desig eròtic cap a les xiques i es permet desitjar i estimar altres hòmens. Les reaccions homòfobes són diverses i les excuses també: és antinatural, fa fàstic, m'és igual però que no vagen pel carrer... L'insult amaga la por de "contaminar-se" i la vanitat de pensar que a un xic gai li agradaran tots els xics, inclòs l'homò-fob. Aquest insult, però, s'empra també, no per a adreçar-se a algú que es creu homosexual, sinó per a recordar a qualsevol baró que s'ha de comportar de manera masculina.

Travelo. Qui insulta les persones transsexuals, les considera dones falses o hòmens falsos, o còpies dolentes d'un suposat "original". L'Asso-ciació Nord-americana de Psiquiatria qualificava la transsexualitat de "trastorn", però l'any 2012,

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

amb el nou DSM-5, va substituir aquest terme pel de *disfòria de gènere*.

Qui marca les fronteres de la masculinitat o de la feminitat autèntiques?

Els insults a les xiques o dones marquen els cossos i les actituds acceptables. Una dona masculina, o que no acomplisca els estereotips de bellesa (prima, amb pits...) no pot ser atractiva. Les xiques han de ser fidels, discretes, només sexuals amb les seues parelles, atractives, femenines i heterosexuales. I si són lesbianes, almenys que no siguin masculines i que estiguen "bones". El insults als xics castiguen que siguin (o es comporten) com les xiques, que no siguin valents, i que els agraden altres xics.

Si no és que som deterministes empedreïts, la dèria controladora de la masculinitat o de la feminitat *ideals* que es posa de manifest a través de tots aquests insults és una bona mostra del seu caràcter cultural. Aquests models de gènere són construccions culturals que fem nostres a força de reiteracions i amb l'*ajuda dels premis* i de les sancions socials. És important, doncs, que ajudem el jovent a identificar la violència contra la diversitat exercida a través dels insults, i que oferim eines per a defensar-se'n i per a no exercir-la.

8.1.1. Com em van ensenyar a ser home o dona? EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles.

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Dinàmica corporal](#)

Desenvolupament

Visualització

- Tanca els ulls. Col·loca els peus en contacte amb el sòl. Recolza bé l'esquena i respira lenta i profundament, unflant el pit i el ventre en la inspiració i expulsant l'aire per la boca en l'expiració. Fes-ho unes quantes vegades.
 - *Per als hòmens cis o aquelles persones socialitzades com a hòmens.* Recorda frases que et deien pel que fa a com havien de ser els hòmens, què havien de fer i sentir i com havien de comportar-se. Com havien de comportar-se amb les dones? Què deien respecte a la sexualitat dels hòmens? (Pausa d'1 o 2 minuts)
 - *Per a les dones cis o aquelles persones socialitzades com a dones.* Recorda frases que et deien quant a com havien de ser les dones, què havien de fer i sentir i com havien de comportar-se. Com havien de comportar-se amb els hòmens? Què deien respecte a la sexualitat de les dones?
 - Recorda una experiència de la teua vida que et va fer sentir home. Què va passar? Qui estava present? Què van dir o van fer? Què vas sentir? (Pausa d'1 o 2 minuts)
- Recorda una experiència de la teua vida que et va fer sentir dona. Què va passar? Qui estava present? Què van dir o van fer? Què vas sentir?
 - Si no ets una persona binària, recorda una experiència de la teua vida que et va fer sentir que no encaixaves ni en un gènere ni en l'altre. Qui estava present? Què van dir o fer? Què vas sentir?
 - Visualitza un animal, o un element natural, amb el qual t'identifiques perquè expressa com ets, la teua naturalesa, la teua masculinitat/feminitat... Quines característiques té? Quines qualitats representa?

Escriure, dibuixar i compartir

1. Obri els ulls i escriu tot el que haja passat. Pots dibuixar el teu animal. És un exercici per a tu, per a conèixer-te millor. Després podràs compartir allò que voluntàriament desitges.
2. Compartiu aquest exercici per parelles o en grups de quatre. Una persona del grup serà l'encarregada de resumir allò que s'ha parlat en el grup.
3. Compartiu els resultats en gran grup i compareu els modes en què se'ns ensenya a ser hòmens i dones.
4. Realitzeu un debat en classe sobre aquesta qüestió: Ens podem construir com a dones o hòmens d'una manera diferent de com ens han ensenyat? Com?

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

8.1.2. Elles i ells 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles.

Etiquetes:

[#Violència masclista](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

[#Anglès](#)

Desenvolupament

La violència es representa de vegades com una piràmide (o un iceberg). A la punta, trobem les dones assassinades; a la base hi ha el masclisme que desapodera les dones i justifica la violència masculina.

Mireu i comenteu, per parelles, el tràiler del documental *The Mask You Live In* (Jennifer Siebel Newsom, EUA, 2015). Us recomanem veure el documental sencer. Ací podeu veure el tràiler [amb subtítols en castellà](#). Us adjuntem també la traducció del vídeo al valencià.

Després, mireu i comenteu, també per parelles, el curt "[Ahora o nunca](#)" (5 min 47 s), realitzat l'any 2017 per alumnat de l'IES Diego de Siloe d'Albacete. El text és de Ro de la Torre i l'actriu, Alicia Ródenas. També incloem la transcripció del text.

Busqueu una altra parella per a compartir les vostres reflexions, i després trieu un portaveu perquè explique al grup classe les opinions del vostre grup.

Transcripció del tràiler del documental *The Mask You Live In*

Deixa de plorar. Ja n'hi ha prou, de llàgrimes. No plores. Alça't. Ja n'hi ha prou, d'emocions. No sigues covard. No deixes que ningú et falte al respecte. Estigues tranquil i sigues una mica arrogant. Manté sempre la boca tancada; ningú vol els xafarders. Els amics van abans que les xiques. No permetes que la teua núvia et dirigeixca la vida. Lagarta! Quina llanda! Tingues sexe! Fes alguna cosa! Sigues un home! Tingues ous! Sigues un home!

De l'equip que va crear "Missrepresentation", arriba una recerca de la masculinitat americana.

Les tres paraules més destructives que un home escolta de menut són: "Sigues un home." Als Estats Units es construeix una idea de la masculinitat que no deixa que els xics se senten segurs amb la seua masculinitat; això fa que hagen de demostrar-la tot el temps. En el grup d'iguals cadascú adopta una pose en relació als altres, que també adopten una pose. I al final, el que els acaba faltant és el que tots volen: la intimitat. Quant tot va bé, els amics són genials; però si la situació empitjora, et quedes sol.

Des de secundària tinc quatre amics íntims. Quan anava a l'escola, em va costar trobar gent amb qui parlar perquè sentia que no havia de demanar ajuda. Els nostres xiquets s'alcen cada matí i han de preparar-se les màscares per a anar a escola. Molts dels nostres estudiants no saben com llevar-se-la. Per què no permetes que la gent et veja? Quasi el 90% de vosaltres va escriure "dolor" i "ira" en el revers d'aquest full.

Si mai plores, sempre tindràs totes aquestes emocions dins de tu. I no podràs traure-les d'allí.

Han crescut en un societat que no valora el que es feminitza. Si vivim en una cultura en la qual no es valora la comprensió, no es valoren les relacions, ni l'empatia..., els xics i les xiques, els hòmens i les dones es tornaran bojós.

Tenia problemes amb la ira en l'institut. Em sentia com un marginat. M'han expulsat almenys una vegada a l'any des que estic ací. Simplement busquem problemes i així intentem barallar-nos. Els xics són més propensos a portar-se malament, a ser més agressius. La majoria de la gent ho concep com una depressió o com un problema de conducta, o simplement com un xiquet dolent. Menys del 50% dels xics i hòmens que tenen problemes mentals busca ajuda.

Em vaig sentir com si passara de la vida, saps? Tenia pensaments suïcides que em rondaven el cap en sisè curs. Em vaig sentir sol durant moltíssim de temps, i de fet, vaig pensar a suïcidar-me. Cada dia, 3 o més xics se suïciden als Estats Units. Tant si es tracta de violència homicida o suïcida, els barons recorren a aquest comportament desesperat solament quan se senten avergonyits i humiliats, o creuen que se sentiran així si no demostren que són hòmens de debò. Si et diuen des d'un primer moment: "No permetes que ningú et falte al respecte", i "Aquesta és l'única manera en la qual se les apanya un home", el respecte es relaciona amb la violència.

Si puc convertir-me en un home, per què ser menys que això, m'entens? Es tracta d'un instint.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

Com a societat, en què estem fallant?

Així que sigues un home. Sigues un home.
Sigues un home. Tingues ous! Sigues un home.
Sigues un home!

Això és tot, xics. Ací acabe el meu conte hiper-masculí.”

Transcripció del vídeo “Ahora o nunca”

“Quina xiqueta més bonica! Ets una princesa. Fes una besada a l'amiga de mamà, tant em fa que no vulgues. No et preocupes si els xiquets et tiren a terra, és que els agrades. Que graciosos, els xiquets, alçant-los les faldes! Són coses de xiquets. No sigues tan bèstia jugant, pareixes un xicot. Les xiquetes majors no ploren. Has de ser bona. Les senyorettes no criden. Calla. Mira que guapa, amb el teu cabell pentinat. Si et veuen jugar amb els xics et diran homenet. Que bonica que ets. Les xiquetes són molt complicades. No et preocupes si et tracten malament, és que et tenen enveja. Les xiquetes sou més llestes: ells sempre juguen, mentre que vosaltres estudiieu. Deixa de queixar-te. Els videojocs són de xics. Els cotxes són de xics. Les cuinetes són de xiquetes. Judo no, millor gimnàstica rítmica. Les xiquetes sempre són més educades, tan calladetes. Informàtica? No prefereixes ballar? Tan guapa que estàs amb falda! No te'n vages amb ningú que no siguem nosaltres. Vés amb compte. No agafes res de ningú. Hi ha hòmens molt roïns. Tens nóvio? Ja? No tens nóvio encara? Estàs sempre envoltada de xics, calfabraquetes. M'han dit que li la xuples al teu nóvio, puta. Telefona perquè t'arregle. Demana als teus amics que t'acompanyen. Vés amb compte.

No tornes sola. Vestida així pareixes una beata. Vestida així pareixes una puta. Si no volies que et mirara, per què portes escot? Si no volies que et tocara, no haver-me calfat. Què passa, tens la regla? Balles així per a excitar-me, camines així per a excitar-me, em mires així per a excitar-me. Vomites per a aprimar-te? Què superficial, la bellesa està a l'interior. Eh, tio, ves a per l'amiga grossa, són més fàcils perquè estan desesperades. Te'ls folles a tots, puta. Encara verge, frígida? Estàs boníssima. No et toque ni de conya. Ser mare? No eres massa jove? No eres massa vella? És que no tens ambició? No vols ser mare? Eres massa jove per a saber-ho. Vas a perdre't el més important de la vida d'una dona. Et maquilles massa per a vindre a classe. Ai, si t'arreglares un poc! Vosaltres ho teniu més fàcil, amb ensenyar mamella està tot fet. Què hi ha per a sopar? Què hi ha per a dinar? On estan les tovalles? M'has planxat la camisa? No queda res en la nevera! Ara no puc parlar, he de fer coses. Hauries d'agrair que et miraren. El que donaria qualsevol home per tindre aquest poder. Si et mira una altra vegada li pegue. Després de tant de temps, em dius que no vols res amb mi? Els hòmens i les dones no poden ser amics; ells sempre pensen en el mateix. Aquest paio et tracta bé, què més vols? Eres tan borda perquè et falta una bona follada. No et poses histèrica, era una broma. Què ràpid t'ofens, no aguantas un acudit. Deixa de plorar ja, figa, que eres majoreta. No em digues això davant dels meus amics. No et poses aquesta falda si no estic jo, fotre. No isques fins tan tard. No discutisques amb mi en públic. Et va violar? I tu què li vas dir? Què portaves posat? Alguna cosa degueres

fer. Fotre, no et puc dir res. Calla, estic parlant amb els meus amics. Una altra vegada no vols sexe? Si no fora per mi, tu no tindries res. Si no fora per mi, tu no series res. T'estime, xiqueta, per això et protegisc. T'estime xiqueta, no em deixes. Eres una mala mare. Eres una mala esposa. Eres una mala amiga. Que no em deixes, o faig una bogeria. Estic fart de les teues mogudes. Deixa de posar-te histèrica. Em tractes tan malament que em pose nerviós. Que no em deixes, fotre, o et mate.

Apareix morta.”

8.1.3. El gènere i l'espai personal EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles.

Etiquetes:

#Espai personal

#Amor(s)

#Rols/expressió de gènere

Desenvolupament

Imagina que ets un cercle i la teua parella és un altre cercle. La intersecció dels cercles representa el temps que passeu junts (no necessàriament en el mateix lloc físic, pot ser connectats també mitjançant whatsapp o qualsevol altra aplicació). Dibuixa com és la teua relació de parella ara (si la tens) i quina seria la teua relació ideal.

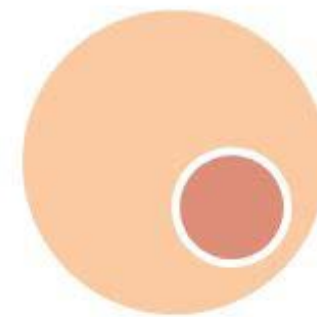
Després de fer el dibuix, expliqueu-lo per parelles (què compartiu, què no compartiu...).

Mireu el dibuix dels tres models (Sanz, 1995). A quin model s'assembla el vostre dibuix? Quin us sembla el millor model? I el pitjor? En realitat, en una mateixa relació de vegades passem pels tres models en diferents situacions. Conteuvos, per parelles de confiança, alguns moments d'una relació (pot ser de parella o també d'amistat) en la qual us hàgeu sentit com el model de fusió, com el d'inclusió o com el d'interdependència.

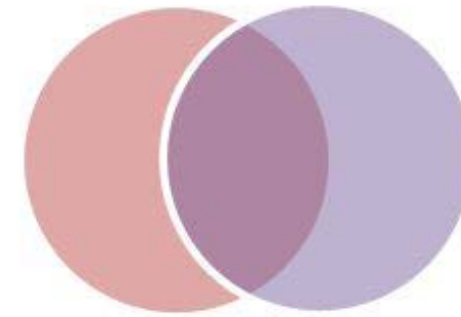
Llegiu el text "Vincles i gènere" i responeu a les qüestions per parelles o en grups de 4.

Fusió

Inclusió

Interdependència

Qüestions:

1. Penseu que els joves del segle XXI són com els models descrits en la informació per Fina Sanz? En què han canviat? En què segueixen igual?
2. Penseu que en les relacions de parella entre joves es respecta l'espai personal de l'altra persona?
3. Què passa quan en una parella un dels dos membres necessita més espai personal i l'altre més espai compartit?

Vincles i gènere

L'espai personal

L'espai personal d'una persona està format per l'espai interior, relacional i social. L'espai interior és allò que vivim, sentim, pensem, i que ningú pot conèixer si no és que ho exterioritzem. Pot suposar el nostre món de fantasies, records,

sentiments, pors, il·lusions... L'espai relacional fa referència a la manera com ens situem front a l'altra persona. L'espai social està format pels llocs que ocupem en cada moment (professió, estatus social, rol de mare, de fill, germana...) i que estan determinats pel marc social. L'espai interior, relacional i social constitueixen l'espai personal (EP).

L'espai compartit (EC) és l'espai que compartim amb la nostra parella. Tanmateix, quantitat no sempre equival a qualitat, i aquest EC pot ser més gratificant per la qualitat de la trobada que per la quantitat de temps o de coses que es fan junts.

Per a poder viure una relació de parella igualitària hem de tindre en compte que l'EC està en relació amb l'EP de cadascú. Això vol dir que cal prendre consciència que es té un espai personal, que cal respectar el dret a l'espai propi de la parella i saber fusionar-se i separar-se, combinar seguretat afectiva amb sentit de la llibertat, respectar els diferents ritmes d'evolució, etc.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

L'espai personal de les dones

La dona tradicionalment no tenia EP més enllà de la quotidianitat: tenia l'espai de la casa (la seua missió era fer-la agradable per als altres), l'espai dels seus fills (criar-los i tindre'n cura), l'espai de la cuina (havia d'alimentar tota la família) i el de la parella (que estiguera bé i poguera desenvolupar-se personalment i laboralment). Si hi havia persones majors o malaltes, també pertanyien a l'espai de la dona.

En les dones s'ha valorat tradicionalment el maternatge. Aquest produeix plaer, però la capacitat de donar als altres queda convertida en una exigència social del rol femení; quan hi ha exigència, el plaer pot derivar en dolor. D'altra banda, en una societat patriarcal, el maternatge no constitueix un valor social comparable al prestigi laboral, a l'ascens econòmic o al poder social. I a més, és una exigència sense contrapartida: les dones han hagut de donar molt sense demanar res a canvi. La fantasia és: "si em done als altres, rebré a canvi ser estimada". En una societat tradicional, a la dona se li ensenya que la vida té sentit en la mesura que ella es lliura. Quan s'enamora troba la raó de la seua vida: ja està per a l'altre i espera que l'altre estiga per a ella. Però si no és estimada com ella espera es genera tristesa i ressentiment.

A més a més, en la dona s'ha valorat ser objecte de desig. Aquest fet dona plaer, però de nou es converteix en una exigència, i socialment cosifica la dona i la converteix en l'objecte de desig de qualsevol home, que pot despullar-la amb la mirada o envair-la físicament, psíquica o verbal.

Aquesta consideració de les dones els ha fet créixer amb una baixa autoestima i desvalorització, sentint que només tenen valor si són elegides i estimades.

En canvi, a l'home se li ensenya que allò important serà el seu treball i les seues aficions. L'home té un valor social en ell mateix independentment de la parella o dels fills. Se'ls ensenya a estimar per a la separació, ja que la fusió posa en perill la seua independència i perquè el més important és la seua identitat social. Per a Sanz, la situació actual dels xics és encara la tradicional: ells s'identifiquen amb herois solitaris i l'amor és secundari. Des del punt de vista de la fusió amorosa, el sentit de les seues vides s'estableix en la tasca; però un dels conflictes íntims i secrets del barons és que el fet d'assumir el paper de forts i de victoriosos en tot moment, que tot i ser una fantasia bonica, és angoixant i esgotadora. Per a molts, és la màscara d'un personatge prepotent de la qual no saben desfer-se, però que temen perdre, ja que produeix seguretat perquè oculta les pors.

Els feminismes s'han ocupat molt de la recerca de la identitat de les dones i han lluitat per la recuperació del seu valor i la seua autoestima. Els canvis en les dones estan repercutint en els hòmens, que moltes vegades no saben què fer ni com comportar-se. Per a Sanz, els barons estan desconcertats i sols. Les relacions masculines se centren en el treball o en els jocs, on no es toquen els problemes emocionals ni es qüestiona el sofriment masculí quant al seu rol. El barons no reconeixen els seus problemes emocionals, la seua soledat, por o tristesa, i no

tenen amics amb els quals poder compartir el patiment. Només recentment han començat a sorgir grups d'hòmens per la igualtat, però és encara un fenomen minoritari.

Sexualitat i enamorament

La sexualitat en l'educació tradicional a les dones sol estar unida a l'afectivitat, a l'estima i a sentir-se estimades. En els barons, en canvi, hi ha una major escissió entre allò sentimental i allò fisiològic. En general tenen por al compromís i després d'un període de seducció i enamorament, perden la motivació, com si el plaer estiguera més en la lluita per aconseguir que en allò obtingut. Així, el desig dona pas a l'ofec. En les dones, quan hi ha desig i enamorament, aquest tendeix a la continuïtat. Hi ha una implicació i un compromís major i solen posar molta energia en el manteniment del vincle i en la continuïtat de l'enamorament.

En general, per a les xiques la relació sexual suposa alguna forma de compromís, i sol anar acompanyada de la fantasia de continuïtat posterior. Per als xics, la relació sexual és viscuda com un acte puntual sense compromís futur, i com una pràctica físicament necessària i important. L'educació tradicional fa que els barons posen molta energia en l'enamorament fins que aconseguen la persona desitjada, però una vegada establert el vincle, es tem el compromís i més que cultivar-lo es consideren altres possibilitats.

Font: SANZ, Fina (1995). *Los vínculos amorosos*. Barcelona: Kairós.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

8.1.4. La masculinitat/feminitat que hi ha en mi EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles.

Etiquetes:

#Masculinitat(s)

#Feminitat(s)

#Rols/expressió de gènere

Desenvolupament

Apartem les cadires i tot el món es posa dret al mig de la classe. Els demanem que imaginem que a la part dreta de l'aula hi ha la feminitat i a la part esquerra la masculinitat. Aquests extrems representen l'adhesió màxima al model de masculinitat o de feminitat hegemònics. L'activitat consisteix a situar-se en l'espai de la classe que consideren, depenent de si creuen que els seus cossos (i expressions de gènere) són cent per cent masculins o cent per cent femenins. En acabar, expliquen per què han triat aquest lloc.

Després, els proposem fer-se fotos performant la masculinitat i la feminitat. Poden fotografiar només la cara o també el cos; és a dir, han d'imitar les cares, les mirades, els gestos, que solen fer les persones de l'altre sexe. L'objectiu final és contraposar dues fotos de cada persona: una masculina i l'altra femenina i fer-ne una exposició o un vídeo. Com a exemple de com una mateixa persona, depenent de la seua *actuació*, pot semblar home o dona, podem veure l'anunci "**Whatever**", on Erika Linder anuncia uns texans de Crocker. Aquest anunci apareix també en l'activitat "She or he?" del bloc 1, que podem fer. D'aquest bloc 4 podem veure també els vídeos i la informació de l'activitat "**Drag kings**".

8.1.5. Superherois i princeses E

Nivell: ESO

Etiquetes:

#Rols/expressió de gènere

#Infantesa

Desenvolupament

Vegeu i comenteu en gran grup el vídeo [Riley on marketing](#) on una xiqueta es queixa que els xics compren superherois i les xiques princeses i critica les empreses per enganyar les xiquetes i voler que compren coses roses en lloc de comprar el que en realitat desitgen.

Comenteu, per parelles, l'entrada de Karícies "[¿Es niño o niña?](#)". Us ha passat alguna experiència pareguda? Compartiu les vostres opinions amb el grup classe.

Entrada de Karícies: ¿Es niño o niña?

La setmana passada va donar a llum una amiga (quarentona, lesbiana, monoparental, in vitro... M'encanten les famílies diverses!!!) i vaig anar a comprar-li un regalet a la criatura. Entrí en una botiga moderníssima del meu barri, d'aquestes que venen vestidets per a xiquetes amb una calavera al davant (per posar un exemple) o samarretes per a més grandets amb missatges reivindicatius. Va i pregunte per la robeta de bebé i una dependenta jove, i també moderna, m'ensenya uns bodis blancs amb uns eriçonets de color fúcsia, marró i blau. Llavors em pregunta (en castellà, que és com parlen quasi totes les dependents a València, menys les del Mercat Central i les del Mercat de Russafa):

¿Es niño o niña?

M'aguante les ganes d'eixir de la botiga i decidisc no mirar-la, per por de fulminar-la i que no pugui seguir despatxant, pobra, que amb la crisi no pot una permetre's el luxe de caure malalta. Li conteste que és xiquet i agafe el de color fúcsia, el més alegre i divertit de tots, amb diferència! Llavors ella torna a la càrrega:

¿Ese para niiniñooooooooo?

Jo, tota pedagògica, em torne a reprimir dir-li una fresca (*Et paguen més per ser vigilant del gènere?*) i amb el to més de profe que puc, conteste:

"Però en ple segle XXI encara estem així? Blau per als xics i rosa per a les xiques!!!"

I ella, molt professional, capta el missatge i rectifica:

"Claro, claro... Yo, como ves, no tengo cosas ni de niño ni de niña".

M'embolica el bodi amb una bosseta de reixeta de color vermell (més pròpia d'un botiga de llenceria picantosa), el pague i me'n vaig, amb una estranya sensació.

Quanta faena!!!

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

8.1.6. Educar princeses i prínceps EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Rols/expressió de gènere

#Infantesa

#Educació sexista

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo Las princesas son boludas, on una xiqueta critica la passivitat de les princeses, que esperen ser salvades.

Vegeu i comenteu el vídeo Cómo educar de forma neutra, on el vlogger Fran explica com pensa educar la seua filla sense condicionar-la amb les imposicions de gènere.

Imagineu que sou grans i teniu un fill i una filla. Prepareu una exposició de 2 minuts on expliqueu com els educau. Busqueu un company/a i compartiu la vostra exposició. Després ajunteu-vos amb una altra parella, poseu en comú les vostres idees educatives i decideu qui dels 4 explicarà a la classe la forma d'educar de totes les persones del grup.

Per als cursos superiors, podem ampliar el debat amb la lectura dels articles de l'activitat "Educació sense gènere" del bloc 1, on es parla d'un preescolar a Suècia i de famílies que eduquen sense assignar un sexe a les seues criatures.

8.1.7. Futbol i patis escolars E

Nivell: ESO

Etiquetes:

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Masclismes quotidians](#)

[#Esport](#)

[#Desigualtat](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo "[Córrer com una xica](#)" i debateu al voltant de les dones i les activitats esportives. Tingueu en compte que, en general, les xiques practiquen molt menys esport que els xics, i les raons que s'amaguen darrere d'aquest fet no semblen ser tant una qüestió de preferència personal com de tipus educacional: no són estimulades a fer-ho, tenen menys espais per a poder jugar, l'esport majoritari és el futbol i aquest és un espai encara molt masculinitzat, en la feminitat tradicional tindre múscul no està ben vist, etc. Responen també a aquesta qüestió: per què és un insult per a un xic que li diguen que corre com una xica?

Després, llegiu els fragments de la notícia sobre un projecte del govern basc en els patis escolars, que ja es va dur a terme a Catalunya, que consistia a equilibrar els espais en l'esplai escolar per a donar cabuda a altres jocs. "La jerarquia dels jocs, les actituds de l'alumnat o la falta d'organització espacial, solen situar els xiquets en el centre –amb el futbol com a rei– i arraconar les xiquetes", assenyalen els responsables del projecte. Amb l'objectiu que l'ús dels

patis responga als interessos de xics i xiques, es pretén donar igualtat d'oportunitats perquè totes i tots tinguin opció de jugar. Encara que el titular de la notícia destaca que l'objectiu és "evitar que los chicos y el fútbol se adueñen del recreo", el ben cert és que les úniques beneficiades no són les xiques sinó també els xics als quals no els agrada aquest esport o aquells a qui sí que els agrada però no tenen l'oportunitat de jugar a altres jocs per l'omnipresència de la pilota.

Després de la lectura dels fragments de la notícia, responen a les qüestions.

Qüestions

1. Què us sembla la iniciativa?
2. Quines conseqüències positives de la iniciativa destaca l'article?
3. Hi veien desavantatges a la proposta dels patis diversos?
4. Com era el vostre pati a l'escola? Com és el vostre pati a l'institut? Elaboreu-ne un mapa en una cartolina i indiqueu-hi qui utilitza els diferents espais del vostre pati (sexe, edat o nivell, ètnia, diversitat funcional...).

Es pot completar la activitat amb el documental "[Patis vius, patis coeducatius](#)" (15 min), una iniciativa de l'[Associació per la Coeducació](#) a partir de les investigacions de Sandra Molines, professora de Florida Universitària. El vídeo "és una invitació a reflexionar sobre el que ocorre en els patis escolars des de la perspectiva feminista; però també una finestra oberta a noves maneres

de jugar i educar més equitativa, ja que el disseny dels patis i la prevalença de certes pistes esportives com a camps de futbol pot anul·lar el desenvolupament d'altres activitats lúdiques."

Notícia. Patis diversos

La hora del recreo en la escuela El Casal de Abanto y Zierbena es toda una exhibición de juegos. Diábolo, cuerda, 'katu katu', truke -una especie de multitudinario campo quemado-, béisbol, la goma, fútbol... Todos, niños y niñas, tienen su espacio, hasta los que prefieren pintar en la pared, pasar el tiempo de charla o cambiar cromos. Este centro es uno de los cincuenta en los que el Departamento de Educación ha ensayado este curso su plan de coeducación en la escuela y que el próximo año académico extenderá a 150 más, públicos y concertados, tras comprobar que ha dado «buenos resultados». En El Casal lo tienen muy claro: «hemos mejorado la convivencia y, además, el alumnado participa en actividades y se divierte más», dicen sus responsables. [...]

Cada escuela que participa en el ensayo nombra un responsable de coeducación al que se libera de tres horas semanales de clase para que coordine el proyecto. La escuela El Casal del barrio de Gallarta se sumó al plan y ha apostado fuerte por ganar terreno a la igualdad en los recreos. Han distribuido sus tres patios en zonas diferentes y cada una se dedica a una actividad concreta durante los recreos. Han elaborado un horario en el que figuran los juegos de cada día de la semana. De esa forma, los niños y niñas

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

pueden elegir actividad y saben dónde se va a desarrollar. «Cuando se dejaba juego libre, los chicos acababan por ocupar los patios con el fútbol. Se convertían en dueños y señores del espacio. Las niñas lo tienen muy interiorizado y no se quejaban. Hay que hacer actividades concretas dirigidas por los maixus y andereños para que los escolares participen», señala la directora, Sandra Viota.

En El Casal tres profesores dirigen cada día los juegos en diferentes puntos del patio. Los juegos, desde saltar a la cuerda o la goma, campo quemado, katu katu (lanzar la pelota para que la recoja un compañero), ocupan unas zonas concretas; pero también hay áreas libres, en las que habitualmente se concentran los aficionados al fútbol. Únicamente un día de la semana, los miércoles, está prohibido dar patadas a un balón.

La escuela de Gallarta ha comprado material, diábolos, frisbees, bates de béisbol, pelotas, indiacas... que ya se ven en los patios. Entre las advertencias que hace el plan de coeducación del Gobierno Vasco ya se resaltaba «el desequilibrio existente entre los medios y los recursos dedicados en los centros escolares a los equipamientos para el fútbol en relación a los que destinan a espacios naturales, jardines o lugares para otras actividades de intercambio y juego».

El centro de Abanto y Zierbena ha evaluado la experiencia -hizo una encuesta- y ha comprobado que todos los alumnos están más contentos, incluso los niños habituales del fútbol que fueron los únicos que protestaron al principio.

«Hasta las familias nos dicen que antes se aburrían en el recreo y ahora lo pasan mejor», añade la directora.

En la escuela también han percibido que ha mejorado la integración. «Se relacionan más entre diferentes culturas, entre chicos y chicas y entre diferentes edades. Se mezclan más en los patios», asegura María Isasi, responsable de coeducación en el centro de la margen izquierda. Asegura que, incluso, se han reducido los conflictos. [...]

8.1.8. Deixa en pau el teu fill EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Infantesa](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Esport](#)

Desenvolupament

En grups de 4, llegiu i comenteu el que contenen pares, àrbitres, formadors i responsables esportius en la notícia reportatge "[Tu hijo no va a llegar a primera: déjalo en paz](#)" i en el [vídeo del mateix nom](#) (3 min.). Utilitzeu la tècnica "lectura compartida" (Vegeu l'annex "[Estructures cooperatives](#)"). Després, compartiu amb la resta de la classe les vostres reflexions i també les qüestions següents: Coneixeu situacions com les que es descriuen on els fills són pressionats per competir? Quines conseqüències creieu que té aquesta pressió? Les xiques reben la mateixa pressió? Penseu que té relació aquesta pressió exercida en l'àmbit esportiu amb el manteniment d'un model de masculinitat determinat?

Notícia. [El teu fill no arribarà a primera: deixa'l en pau](#)

a) Marco González tiene 20 años y desde hace tres meses es árbitro de categorías inferiores de fútbol en Madrid. Lo primero que le llamó la atención en su proceso de aprendizaje fue el mensaje que muchos compañeros,

ya árbitros, le trasladaron cuando él estaba preparando el examen. "Prepárate para los insultos. Va en el sueldo". [...] "Me advirtieron de que tenía que estar preparado, pero en los primeros meses te toca arbitrar a niños de 6, 7 u 8 años. Y ahí, pensaba yo, no me van a insultar". Se equivocaba Marco. Y de su error cayó [...] arbitrando un Canillas contra Fundación Rayo Vallecano de categoría prebenjamín madrileña. Es decir, los jugadores tenían seis y siete años. "Básicamente son niños que corren detrás de la pelota para aprender coordinación y divertirse", explica Marco. Cuando faltaban unos 10 minutos para el final del partido, Marco pitó un penalti en contra del equipo local, el Canillas. "Había un grupo de padres detrás de la portería y, tras pitar el penalti, me empezaron a insultar". [...] "¿Qué haces, árbitro? ¡Hijo de puta! ¡Eres un mongolo! ¡Te mereces un bofetón!". [...] "cada vez que me acercaba a esa portería, me insultaban. Al escuchar los gritos, los niños del equipo local empezaron también a protestar; levantaban los brazos y se quejaban de todo. Hasta ese momento se habían dedicado sólo a jugar".

b) José es un padre gallego que prefiere no decir en qué equipo juega su hijo. "No quiero líos con los otros padres", dice. Cuenta que se sorprendió el día en el que su hijo, de siete años, le dijo que iba segundo en el Pichichi del campeonato, esto es, en la clasificación de máximos goleadores. "Tienen siete años y les cuentan los goles y minutos que llevan. Puedes entrar en Internet y encontrar estos datos. Ahora, explícale tú a mí hijo de siete

años que, en el próximo partido que tenga que elegir entre marcar o pasar a un compañero mejor situado, debe pasarla". ¿Tiene sentido esta forma de competir en niños tan pequeños? "Obviamente", prosigue José, "yo quiero que mis hijos deseen ganar, que jueguen y se entreguen para ganar. Pero no que entiendan que eso es lo más importante. Y mucho menos que su éxito personal es el objetivo". [...] "Gana el que mejor se lo pasa".

c) José Juan Carro, responsable del Área Técnica de Deportes del Ayuntamiento de Parla, explica que todavía quedan no pocos clubes que, en categorías de niños pequeños, no reparten minutos equitativamente, entregan el brazalete de capitán a uno de los niños en lugar de rotarlo, fijan posiciones, contabilizan minutos y goles o publican clasificaciones y estadísticas en prensa o internet. "Es una aberración", comenta José Juan. "Es lo contrario que se debe hacer para el desarrollo y la formación de un niño pequeño. Por un lado, en la escuela, les están explicando unos valores y por otro, en el campo, les transmiten los opuestos". [...] "Ni entrenadores ni padres pueden proyectar su competitividad -muchas veces frustrada- en partidos de niños pequeños. Porque los perjudicados son los niños".

d) "Los chavales son los afectados, sin ninguna duda", dice Paco Paz, presidente del Unión 2000. "Vemos no pocas veces a niños de 10 años salir llorando del partido por los gritos del padre o por insultos. ¿Ver así a su hijo no es frustrante para ese padre? ¿De verdad le frustra más que pierda un partido?", se pregunta Paco.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

- e) El sufrimiento de los más pequeños suele desembocar, en el mejor de los casos, en el abandono del fútbol. Se llama síndrome de estar quemado y lo explica David García.
"Los chavales se cansan de competir. Han ido en busca de diversión y se han encontrado presión. Y muchas veces no pueden dejarlo porque tienen miedo a decepcionar al padre o al entrenador".

8.1.9. Els límits a la feminitat i a la masculinitat EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Rols/expressió de gènere

#Música

#Masculinitat(s)

#Feminitat(s)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo de la cançó Little Game, de Benny (en anglés a la pàgina oficial), i ací subtitulada en espanyol.

Per grups, escriviu en pòsits xicotets els insults que se us acudisquen, tant els que s'adrecen a xics com a xiques. Després, dibuixeu la silueta d'un xic i d'una xica en cartolines diferents i apegueu els pòsits. Intenteu agrupar-los segons facen referència al físic, al sexe, a la valentia...

Després, per parelles o grups menuts, responeu a les qüestions.

Qüestions

1. Què és el que un xic no vol que pensen d'ell? I una xica?
2. Quins són els límits de la feminitat "acceptable"? I els de la masculinitat?
3. En quins moments la gent es burla, margina, critica, ridiculitza... un xic? I a una xica? De quines maneres es fa?
4. Què s'aconsegueix insultant, burlant-se, pegant... maltractant així?

5. Com ens sentim quan critiquem els altres?
6. Com ens sentim quan ens critiquen a nosaltres?
7. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

8.1.10. Afectivitat i límits BC

Nivell: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Binarisme

#Amor(s)

#Rols/expressió de gènere

#Emocions

Desenvolupament

L'any 94, la psicòloga Cristina Garaizabal va escriure l'article "Sexualidad, género y amor" (T.E, núm.151.) i n'hem seleccionat uns quants fragments. Responen a les qüestions i poseu les vostres idees en comú. L'estructura cooperativa "canvi de grup" pot ser útil per a realitzar les qüestions (Vegeu l'annex "**Estructures cooperatives**")

Qüestions:

1. Al text apareixen les paraules "sexe", "gènere" i "expectatives". Podríeu definir aquests termes?
2. Com s'educa els hòmens i les dones en el terreny afectiu, segons el text? Poseu exemples concrets del que s'espera socialment d'hòmens i dones en aquest aspecte.
3. Com s'educa les dones i els hòmens en el terreny sexual, segons el text? Poseu exemples concrets del que s'espera socialment d'hòmens i dones en aquest aspecte.
4. Expliqueu amb les vostres paraules la diferent socialització d'hòmens i dones, segons

el text. Coneixeu situacions que corroboren les diferències? Coneixeu excepcions?

5. Penseu que les idees que exposava Garaizabal fa més de vint anys continuen vigents a l'actualitat?

Sexualitat, gènere i amor

C. Garaizabal. "Sexualidad, género y amor" T.E., núm.151. març 94.

"Les persones naixen éssers sexuals, és a dir, amb capacitat per a desenvolupar això que anomenem desig sexual, ara bé, com es manifeste aquest desig dependrà del medi en què ens desenvolupem, de les relacions que establim, de com siga estimulat el nostre cos al llarg de la vida, de les idees religioses, polítiques en què siguem educats o educades... i d'una multitud de factors que són els que en última instància conformaran les vivències particulars en el terreny sexual. Dintre d'aquests factors /.../ un que té prou importància en les nostres societats és el gènere, és a dir el fet de nàixer hòmens o dones i el que això significa socialment."

L'expressió de l'afectivitat i de la sexualitat

"En els hòmens, el procés de socialització implica reprimir l'expressió afectiva, en tot, menys en l'expressió de la sexualitat, mentre que en les dones, la socialització implica estimular el seu desenvolupament afectiu, en tot, menys en l'aspecte sexual. Per als hòmens, la sexualitat pot ser font d'autoafirmació personal, demostració de virilitat, fins i tot demostració de domini cap

a les dones. Però probablement també, és una de les escasses possibilitats que tenen –acceptada socialment– de demostrar emocions, els seus sentiments de tendresa i amor."

"Per a les dones la sexualitat és un terreny contradictori, contaminat de missatges contradictoris ("sedueix, però no molt", "tin relacions sexuals, però vés amb compte!") /.../. La inhibició del desig sexual va acompanyada d'una sobre-dimensió del poder de l'amor. /.../ Dues dades col·laboren a oferir un panorama general de com vivim les dones el binomi sexualitat-amor, a diferència de com el viuen, generalment, els hòmens: a) major inhibició de les dones davant la sexualitat; ens costa demanar explícitament relacions sexuals i molt més pressionar-hi tosudament la nostra parella; ens costa reconèixer els nostres desigs sexuals a no ser que l'altre ens ho demane; b) freqüentment en les dones, sexe i amor apareixen fusionats; necessitem enamorar-nos per a mantindre una relació sexual i, a poc que ens descuidem, estem fent un projecte de vida en comú amb el nostre amant."

Diferent socialització d'hòmens i dones

"/.../ Als xiquets se'ls potencia des de ben xicotets que siguen capaços d'actuar i de dominar el món exterior al familiar, i que reprimisquen el món dels afectes. Se'ls anima a explorar el món, a eixir fora. La separació de la mare i la individualització estan íntimament lligats al desenvolupament de la masculinitat; se'ls estimula la independència i l'autonomia respecte dels altres; se'ls fa saber que el que valguen dependrà del

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.1. L'EDUCACIÓ DE LA MASCULINITAT I DE LA FEMINITAT

que facen en la vida, del que siguen capaços d'actuar. La seua intimitat serà prompte respectada, la seua disponibilitat afectiva no es considera permanent i, per tant, els límits que ells vagen establint per a controlar aquesta disponibilitat són detectats i considerats pels altres. El jo masculí es configura com una identitat basada en l'aconseguiment.”

“/.../ Les dones solen romandre més lligades al món de la mare, al món dels afectes, ja que una de les funcions principals que se'ls exigirà és la de ser cuidadores emocionals d'un futur nucli familiar. Se les educa en què allò que aconseguisquen no serà tant per mèrits propis com per la capacitat que tinguen de ser simpàtiques, de seduir, de ser afectuoses. La identitat femenina es va configurant al voltant de les relacions afectives. El jo de les dones és sempre un jo en relació.”

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

Objectius

- Conèixer els moviments que lluiten activament a favor de la igualtat i contra les violències: feminismes, activisme queer, moviments d'hòmens igualitaris, activisme LGBTI...
- Entendre i donar eines per a combatre les dificultats per a la igualtat entre hòmens i dones, i per al respecte de les expressions i orientacions no hegemòniques.
- Entendre i aprendre de les aportacions dels diferents activismes.
- Entendre la importància de la interseccionalitat o discriminació múltiple.
- Conèixer l'emergència de l'activisme asexual.
- Conèixer l'activisme intersexual, cada vegada amb més presència a l'Estat espanyol.

Les potencialitats de les xarxes socials, ciberactivisme social Informació per al professorat i per a l'alumnat

La presència a Internet de continguts misògins i sexistes és aclaparadora, però també és un espai que està permetent que molts moviments com el feminisme, amb poca presència en els mitjans de comunicació tradicionals, puguen generar continguts i fer activisme.

Projectes de comunicació feminista com [Pikara Magazine](#), [Proyecto Kahlo](#), [Feminist Frequency](#), [Sangre fucsia](#) o el microespai feminista de [La tuerca](#); subjectes feministes diverses com les activistes grosses de [Cuerpos empoderados](#), la [Psicowoman](#), la bloguera [asadaf](#), les [Gitanas feministas por la diversidad](#), el feminisme afro amb [Miss Black Glamour](#); persones amb diversitat funcional ([Foro de Vida independiente i Divertad](#)); canals LGBTQ com [Spanish Queens](#); etc.

Les xarxes han possibilitat també projectes com #Slut Walk (La marxa de les putes, 2011); han sigut clau en l'organització de macromanifestacions contra les violències masclistes com #NiUnaMenos, a Argentina, la manifestació del 7N a Madrid, o el Feministok Prest a Euskal Herria. També les performances [Women in Black](#) (iniciativa de Maria Seco i May Serrano) o [Zapatos Rojos](#) (ideat per la mexicana Elina Chauvet) són projectes que han aconseguit tindre un ressò internacional.

Malauradament, moltes d'aquestes feministes han rebut els atacs furibunds de grups masclistes organitzats. Tal com explica l'article [#Por-Qué Tanto Odio: El acoso machista a las mujeres que muestran su feminismo en redes](#), diverses

dones i projectes feministes van rebre atacs furibunds i violents.

L'artista i activista feminista [Alicia Murillo](#) va rebre una amenaça massiva per part de Forocoches, el seu telèfon i adreça particular van ser publicats, fet que provocà una allau d'insults, comentaris masclistes i amencades de mort, i fins i tot telefònicament. Murillo va idear el projecte "El Cazador Cazado", que consistia a gravar el diàleg que mantenia amb els hòmens que li llençaven comentaris sobre el seu físic mentre caminava. Youtube va retirar els vídeos per les denúncies que va rebre.

També la tuitera i columnista [Barbijaputa](#), que signa amb pseudònim, va rebre amenaces de mort i pateix constants intents d'esbrinar la seua identitat; fins i tot un grup va buscar les poques dades que es coneixen de la seua biografia per a intentar que l'acomiadaren del treball. Algunes de les piulades eren: "Es de lo mas repugnante la cerda esa. Y ahora que sabemos donde vive, va a disfrutar la sorpresa que le tenemos... @Barbijaputa", "Que a la zorra de @Barbijaputa no la hayan asesinado todavía es síntoma de que algo en este país va mal."

Altres tuiteres feministes de referència com [Filòsofa Frívola](#) han acabat abandonant Twitter fartes de l'assetjament cibermasclista. Per exemple, [Loreto Ballesteros](#) va utilitzar Twitter per a denunciar la hipersexualització de les dones des de la infància i va crear la web 'No són depra-

vats' per a recopilar denúncies i vivències sobre assetjament sexual a xiquetes i adolescents; però després d'una campanya d'insults i amenaces, va abandonar Twitter.

Periodistes com [June Fernández](#), codirectora de la revista feminista [Pikara Magazine](#), reben constantment insults, com ara "guarra batasuna". June comenta que a un home basc probablement li han dit *batasuno* i proetarra mil vegades. La diferència és que a les dones els afegixen *guarra*, *lesbiana*, *lletja* i *grossa*, a més d'amenaçar-les sexualment: "A nosaltres ens connecten amb pors i agressions reals que hem viscut des de menudes. No és el mateix que a un tuitier famós li diguen *cabró* que a mi m'amencen de violar-me", explica Fernández.

La censura d'algunes xarxes socials també afecta les pàgines feministes. Hòmens organitzats denuncien pàgines de continguts feministes fins que les tanquen –els va passar a [Feministas Ácidas](#), a [Memes Feministas](#), a [Hijas de la Violencia](#) entre d'altres. L'artista [Stephanie Sarley](#) va patir la censura d'Instagram per les seues imatges sensuals amb fruites. I per a plataformes com Facebook, un mugró femení és més obscè que els centenars de missatges masclistes que inciten a l'odi.

Aquest assetjament masclista es dona arreu del món. [Anita Sarkeesian](#), creadora de [Feminist Frequency](#), videoblog especialitzat en la representació de les dones en la cultura popular i en

la violència simbòlica, s'ha convertit en una de les persones més perseguides en el món dels videojocs precisament per denunciar, amb ironia i molts exemples el virulent masclisme d'aquest àmbit. Sarkeesian va haver de suspendre conferències per amenaces de bomba. En [aquesta xarrada TED](#) explica el procés d'assetjament que va patir; per exemple, la publicació de totes les seues dades personals (telèfon, adreça, etc.) o la creació d'un videojoc en el qual era la protagonista.

Podem concloure, doncs, que d'una banda les xarxes socials ofereixen la possibilitat de donar veu a discursos que no tenen cabuda en els mitjans de comunicació tradicionals, però de l'altre, no podem estar de denunciar la violència que pateixen les blogueres, tuiteres o youtubers que no es limiten a parlar de "coses de dones" sinó que qüestionen el sistema des de l'arrel. Les xarxes són un espai amb molt de potencial per a visibilitzar les violències masclistes i apoderar les dones. Però també són un espai on la violència masclista apareix amb força, reforçada per l'anonimat. Internet no és un lloc segur per a les dones, com tampoc ho són el carrer, els entorns laborals, les festes populars, etc. La violència de gènere en internet és la mateixa de sempre; la que empra el patriarcat per a mantindre's.

Tanmateix, front a l'alarmisme, les propostes de periodistes i youtubers com Andrea Momoitio i June Fernández (Pikara Magazine), o Irantzu Varela i Aitziber Aginagalde (Faktoria Lila) són, a més de la utilització de l'humor, l'apoderament

femení i feminista. D'aquesta manera, les dones, o qualsevol que tinga un discurs dissident, se sentiran amb el dret de respondre a les agressions quotidianes –siguen el ciberbullying, el porno venjatiu o qualsevol altra forma de violència– i no acceptaran amb resignació (l'única) solució que proposa el sistema patriarcal: llevar-los llibertat, que no xategen amb desconeguts, que no vagen a determinats llocs, que no tuitegen amb els seus noms, etc.; en definitiva, limitar la seua actuació i fer-los responsables del que passe si no es mantenen apartades dels "perills".

En aquest sentit, recomanem veure el vídeo [Temor vs. Empoderamiento. Ciberbullying](#) (8.40"), fragment del debat de la Jornada "Temor vs. Empoderamiento" (16 de desembre de 2013), que va tractar sobre les xarxes socials i la gent jove, amb l'objectiu de desmuntar els missatges de por i el ciberterror i canviar-los per la idea d'apoderar-nos en les xarxes. També són molt interessants altres intervencions de la jornada:

- [June Fernández. Referentes feministas contra las imposiciones de género](#) (28")
- [Ilanire Estébanez. "Educando sobre redes sociales desde la participación"](#)(33")
- [Debate entre Ilanire Estébanez y June Fernandez](#) (29")
- [Andrea Momoitio. De Chueca a Brenda, red espacio para jóvenes lesbianas](#) (13")
- [Marta G. Franco. Chúpate el código: chicas empoderadas en las redes](#) (30")

Activisme LGBTIQ

Informació per al professorat

Seguint Coll-Planas (2010)ⁱ, podem distingir dues posicions dins de l'activisme: normalitzadora i transformadora. L'activisme normalitzador parteix de la idea que homosexuals, bisexuals i transsexuals són grups concrets que estan discriminats –i en molts contextos pateixen violències– i l'objectiu seria que aquestes diferències no foren la causa de cap desavantatge sinó que passaren a ser considerades irrelevants. Són demandes d'aquest tipus d'activisme el matrimoni igualitari o l'accés als tractaments hormonals per a les persones trans. En l'àmbit escolar, les propostes de l'activisme normalitzador serien evitar la discriminació i la violència cap a les persones LGBTI.

Per a l'activisme transformador, la violència LGBTfòbica no és sols una injustícia comesa contra aquests col·lectius sinó “un instrument que actua sobre el conjunt de la població amb l'objectiu de mantindre una organització social sexista” (Missé, 2015).ⁱⁱ Nombrosos estudis sobre l'assetjament transhomofòbicⁱⁱⁱ alerten que, tot i que gran part de les víctimes de la violència homotrànsfoba són jòvens LGBT, aquesta es produeix en el fons contra les expressions de

gènere no normatives, i en aquest sentit afecta a tot el món. Tal com assenyala Missé, aquestes agressions no serien “un fet aïllat promogut per individus intolerants, sinó unes peces rellevants en la reproducció sistèmica del gènere, entenent aquest com a principi de desigualtat”.

Les crítiques a l'activisme normalitzador ens alerten de dos problemes que, segons Cristina Garaizabal^{iv} hauríem de tindre en compte. El primer és la tendència a l'essencialisme o a les explicacions biologicistes del fet LGBT, és a dir, considerar l'orientació sexual o la identitat com quelcom permanent i immutable, o viure la no correspondència entre sexe i gènere com un error reparable amb hormones i cirurgia. El segon perill és que l'èmfasi en la marginació, la violència o el patiment de les persones LGBTI pot revictimitzar-les encara més i dificultar que les seues vides puguen ser vistes com a referents positius per a la gent jove. Per la seua banda, l'activisme transformador compta també amb dos possibles perills. El primer és la possibilitat que la defensa de la llibertat porte a caure en un relativisme ètic que no pose cap fre a les eleccions personals. El segon problema

és que personifica el sistema (el patriarcat, les institucions, l'estat...), és a dir, li atribueix vida pròpia com si es tractara d'algú que actua per damunt de la voluntat de les persones, amb una concepció del poder que només s'exerceix de dalt a baix, fet que dificulta l'assumpció de la responsabilitat individual en el manteniment de l'*statu quo*.

L'enfocament educatiu que considerem més adequat integra els dos activismes, normalitzador i transformador, per tal d'afavorir el pensament crític i el respecte als drets humans, tal com destaquen les recomanacions dels organismes internacionals. Aquesta orientació possibilita fer visibles problemàtiques, desitjos i necessitats concretes a més de moure i comprometre la gent en la transformació de l'entorn proper o llunyà. Però també comporta fer una anàlisi dels processos socials en els quals ens construïm, i tindre la voluntat de transformar les estructures que provoquen o perpetuen el sexisme, l'homofòbia o la transfòbia. Així, per no caure en el relativisme ètic, la defensa de la llibertat és fonamental, però també ho és, tal com assenyala Garaizabal, la necessitat de posar límits que eviten la dominació o la

i COLL-PLANAS, Gerard (2010). *La voluntad y el deseo*. Egales Editorial.

ii MISSÉ, Miquel (2005). *Intolerancia X género. El acoso escolar contra menores con expresiones de género diversas. Propuesta de actuación*. Ampgyl.

iii PUCHE CABEZAS, Luis; MORENO ORTEGA, Elena i PICHARDO GALÁN, José Ignacio (2013). “Adolescentes transexuales en las aulas. Aproximación cualitativa y propuestas de intervención desde la perspectiva antropológica”, en MORENO CABRERA, Octavio i PUCHE CABEZAS, Luis (eds.). *Transexualidad, adolescencias y educación. Miradas multidisciplinares*. Madrid. Egales.

iv GARAIZÁBAL, Cristina (2013). Ponència “*Transgresión y convencimiento*”. IV Encuentro de Otras Voces Feministas.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

denigració d'un mateix o dels altres. És necessari el bastiment d'una ètica personal sexual que combine l'autonomia i la realització personal amb la vivència en comunitat i el respecte als límits de les altres persones.

Pel que fa a l'essencialisme, hem de reconèixer la multiplicitat de vivències trans –com la multiplicitat de vivències cis, hetero...– i no etiquetar els col·lectius com a homogenis. Moltes persones consideren que la seua identitat és immutable –que han nascut per exemple heterosexuals, i sempre serà així–; altres senten que són un home empresonat en un cos de dona o a la inversa; però hi ha qui es pregunta si hi ha tal error en el seu cos, o si aquest error no deu estar en una societat que rebutja la diversitat. El més important és que reconeguem que criatures i adolescents tenen dret a explorar la pròpia identitat, i a canviar si ho desitgen; fet que no significa que, quan hi ha una voluntat clara d'expressar-se en un gènere o en un altre, hàgem de menystindre tal opció perquè pensem que és una fase o un caprici que passarà. Respectar significa, doncs, acompanyar en els processos, no posar etiquetes.

L'activisme *queer*

Queer és una paraula anglesa que significa "estrany, rar, desviat"; és el que no s'ajusta a la norma sexual. L'activisme *queer* naix als EUA als anys 80 i arriba a l'Estat espanyol en la dè-

cada següent. Aquest terme és un exemple de reapropiació d'una paraula que l'heteropatriarcat usava per a estigmatitzar les persones homosexuals, transsexuals o que trencaven amb els rols de gènere; ara s'ha resignificat per a perdre el caràcter d'insult.

La teoria *queer*, que té en Judith Butler una de les màximes representants, és hereva de la tasca crítica i deconstructiva dels moviments feministes i dels grups d'alliberament gais i lèsbics. Tanmateix, es rebel·la contra la concepció de les identitats com un fet inamovible i es presenta com un moviment desidentitari. A diferència de les polítiques feministes i LGBT més clàssiques i/o institucionals, la política *queer* no es basa en una identitat natural (home/dona) ni en unes pràctiques sexuals homosexuals o heterosexuals sinó en una multiplicitat de cossos, de sexualitats i d'identitats.

Dins del feminisme ja hi havia veus que aportaven les diferències que el subjecte dona no contemplava (blanca, heterosexual, de classe mitjana...). En els moviments LGBT, fonamentalment preocupats per la igualtat de drets (matrimoni, adopció, transmissió de patrimoni...), també trobem activistes que s'oposen a l'essencialisme i a la normalització i qüestionen la noció d'identitat o d'orientació sexual com a únic fonament per a l'acció política, ja que consideren que s'ha de tindre en compte l'ètnia, la classe, l'edat, les pràctiques sexuals no normatives, la diversitat

funcional, etc. Tanmateix, els moviments identitaris continuen pensant que és necessari tindre un subjecte polític (dones, gais, lesbianes...). En canvi, per a la teoria *queer*, la identitat es considera un error necessari, una estratègia que permet començar a deslegitimar les violències, però partint sempre de la definició del sexe i de la sexualitat com a norma i no com a naturalesa o essència.

Tal com explicàrem en les bases teòriques, la teoria *queer* parteix del paradigma segons el qual el sexe no és allò natural i el gènere allò cultural, sinó que també el sexe és cultural ja que la mirada binària és la que guia la classificació sexual dels cossos com a masculins o femenins. El feminisme radical, en canvi, s'oposa a aquest paradigma i manté que el sexe és natural i inqüestionable –en cap cas una realitat cultural o sotmesa a la voluntat de les persones– i defensa amb fermesa el manteniment del subjecte 'dona' i de la categoria gènere en el seu significat primigeni de construcció social i cultural –no com a identitat de gènere– ja que considera que és l'única manera de lluitar contra les desigualtats i violències que pateixen les dones.^v

L'activisme intersex

Cheryl Chase va ser una de les primeres activistes intersex que, en la dècada dels 90, va fundar la Societat Nord-americana d'Intersexualitat. Mauro Cabral es també un referent a l'Argentina

v Per a aprofundir en la crítica del feminisme radical a la teoria *queer*, vegeu, per exemple, la conferència de la filòsofa Rosa Maria Rodríguez Magda [La necesidad de un feminismo post-género](#), octubre 2020; durada: 1 h 23 min)

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

i al món sencer i l'any 2009 va publicar un llibre molt significatiu: *Interdicciones, escrituras de la intersexualidad en castellano*. Des d'aleshores, cada vegada més persones amb característiques intersexuals estan alçant les veus per a reclamar respecte per als seus cossos. Així, trobem des de veus particulars com la model Hanne Gaby Odiele (vg. l'activitat del bloc 6 "Si ho contes, ningú t'estimarà"), fins a grups de jòvens com InterAct youth! (vg. activitat "Intersexy" del bloc 8). A nivell internacional podem destacar Intervisibility, pàgina de l'OII Europa (*Organisation Intersex International Europe*) que agrupa organitzacions intersex europees que treballen en la promoció de l'autoconsciència, visibilitat i reconeixement de les persones intersex a Europa i al món. També hi ha documentals de referència com ara "Intersexion"^{vi} (Dir: Grant Lahood, Nova Zelanda, 2012).

L'any 2017, Amnistia Internacional va llançar una campanya a Dinamarca amb el nom de "Ante todo no hacer daño" i va elaborar l'informe "Europa: ante todo no hacer daño: garantizar los derechos de las personas menores de edad con variaciones de las características sexuales en Dinamarca y Alemania" on denunciaven que els bebés intersexuals corren perill de ser sotmesos a una sèrie d'intervencions mèdiques innecessàries, invasives i traumàtiques amb l'objectiu de "normalitzar" els seus cossos per a fer-los encaixar en el binarisme de gènere. Amnistia Internacional alerta que aquests tipus de cirurgies

violen els drets humans perquè són intervencions que es duen a terme sense saber els efectes a llarg termini que tenen en els menors d'edat i perquè es realitzen sense el consentiment de la persona afectada.

L'activisme intersexual té cada vegada més presència a l'Estat espanyol i associacions com KALEIDOS (Organizació Intersex per la Diversitat) i GRAPSIA (Grupo de Apoyo a Personas con Insensibilidad a los Andrógenos y condiciones relacionadas) van obrint camí i visibilitzant-se, com en aquest conversatorio intersex (1h 20 min, 2020), on quatre dones amb característiques intersexuals comparteixen les seues experiències. També trobem blogs de referència com Brújula intersexual.

El 26 d'octubre és el Dia de la Visibilitat Intersex. Aprofitem i celebrem als nostres centres la diversitat corporal.

^{vi} Ací en podem veure un fragment "Intersexion (documental intersexualitat)" i ací el podem veure complet en anglés (en anglés).

El capacitisme i la teoria crip Informació per al professorat

La teoria crip és una teoria sociològica sobre el cos que proposa entendre com a socialment i culturalment construïdes categories tradicionalment considerades biològiques o naturals. Tal com explica Laura Moyaⁱ, la teoria crip seria una mena de teoria *queer* però aplicada a la diversitat funcional (DF), en el sentit que fa una crítica del cos normatiu i afirma que aquest cos "normal" és una construcció cultural que parteix d'un ideal funcional que confon funcionalitat majoritària amb discapacitat, i deixa de banda altres funcionalitats minoritàries. Per exemple, si prenem la capacitat de traslladar-se d'un lloc a l'altre, la funcionalitat majoritària ho fa sobre dues cames, però hi ha funcionalitats minoritàries, com moure's en cadira de rodes, amb un bastó o caminador, etc. que compleixen la mateixa funció. També la capacitat de comunicar-se tindria en la llengua oral la funcionalitat majoritària, però existeixen altres formes de comunicació com la llengua de signes o el Braille. Entendre les funcionalitats majoritàries com si foren les úniques normals i vàlides, divideix els cossos en capacitats i discapacitats, en cossos sans i en cossos deficientes o malalts, i deixa de banda la diversitat.

Així, la categoria "discapacitat" comença a desmuntar-se perquè no es tracta d'un problema individual que té una persona concreta, sinó que està provocat per un entorn que incapacita.

Per a la teoria crip, la incapacitat no és tant un característica objectiva i diagnosticable en un individu, sinó més aviat el resultat d'un món incapacitant que no garanteix l'acompliment de les necessitats de les persones. Les persones amb DF poden contribuir al desenvolupament social en la mateixa mesura que la resta de persones, sempre que s'eliminen els obstacles construïts per la societat.

El terme crip deriva del vocable anglès *cripple*, que significa "tolit, contrafet, esguerrat...". Comença a utilitzar-se als EUA a les darreries del segle passat, quan gent amb DF s'apropia del terme pejoratiu i reivindica la seua diferència amb orgull, tal com les persones LGBT ho feien amb el terme *queer* (desviat, rar) en autodenominar-se amb la paraula que pretenia situar-los en l'abjecció. Les persones amb diversitat funcional reclamen ser acceptades tal com són, sense haver d'ocultar la diferència.

La discapacitat no els fa excepcionals, ni dignes d'admiració ni de llàstima, tal com afirma Stella Young en el Ted Talk "[I'm not your inspiration, thank you very much](#)", on explica el que ella anomena *porno inspiracional* o *porno d'inspiració* (*inspiration porn*), i que consisteix a mostrar persones amb DF fent activitats "normals" amb missatges com aquests: "L'única discapacitat en la vida és una actitud negativa" o "La teua excusa és invàlida". Per a Young, aquests missatges,

que són compartits en les xarxes socials de manera benintencionada, són pornogràfics perquè cosifiquen un col·lectiu en benefici d'un altre. El porno d'inspiració no mostra pena, ni presenta les vides de les persones amb discapacitat com a horribles, i això és un cert avanç.ⁱⁱ Però una actitud positiva no permet automàticament la superació de la discapacitat. Contràriament, fer arribar el missatge que superar la discapacitat depèn de la força de voluntat, desresponsabilitza la societat i fa que no haja de plantejar-se el seu capacitisme. A més, oculta els diferents eixos de desigualtat i/o discriminació que travessen les persones, ja que no és el mateix ser dona amb diversitat funcional que home, ni pertànyer a una família acomodada que a una sense recursos, etc. En definitiva, el porno d'inspiració promou que la gent normotípica tinga la consciència tranquil·la, és a dir, que segueixca pensant que la societat està bé i que no cal canviar res. Tal com explica Anita Botwin en l'article [Inspiración Porno](#), les barreres no desapareixen amb la bona predisposició, i la valentia o el positivisme no fan que les escales es convertisquen en rampes o que els vídeos se subtitulen per art de màgia.

El concepte de "diversitat funcional" prové del Fòrum de Vida Independent, que és una visió des de dins del propi col·lectiu que s'oposa al discurs tradicional de la discapacitat. Aquest

i Entrevista: [Laura Moya: "La teoría crip és la parte más subversiva de la diversidad funcional"](#)

ii Recomanem la lectura de l'article "Inspiració pels capacitats, opressió pels discapacitats" (maig 2017). [Zena.cat](#).

moviment de Vida Independent també s'origina als EUA als anys 70, i els seus principis eren independència, autonomia, autodeterminació i emancipació, perquè en aquell moment la gent amb DF no eixia de casa i no tenia capacitat per a decidir res. Però darrerament el Moviment de Vida Independent està començant a parlar més d'interdependència, ja que el model de cos normatiu autònom no és real en la mesura que tots i totes som interdependents i necessitem col·laborar per a viure. Laura Moya proposa canviar el nom per Moviment de Vida Interdependent, ja que tots els éssers humans, i els éssers vius del planeta, ens necessitem.

Antonio Centeno explica en l'entrevista [Sexualizar \(la diversidad funcional\) para politizar](#), que totes i tots som dependents emocionalment i materialment, però hi ha uns processos que invisibilitzen aquesta dependència. No és cert, per tant, que uns siguin dependents i els altres autònoms, com pretén el "capacitisme" imperant. Centeno proposa pensar la diversitat funcional, no tant en termes assistencialistes (com els podem ajudar) sinó ressaltant allò que la diversitat funcional pot oferir a la societat, per exemple en aspectes que tenen a veure amb el gènere, el cos i la sexualitat. Mirar els cossos "fora de catàleg" que no encaixen en la "normalitat" obri una oportunitat de plantejar-se si el model sexual hegemònic (coital, heterosexual, genital...) és adequat i desitjat per tot el món o només un ideal que perpetua el sexisme i la desigualtat.

Seguint les consideracions anteriors, i partint de la base que totes les persones som diverses funcionalment en graus diversos (portem ulleres, implants, pròtesis...), en aquest treball utilitzem la terminologia "diversitat funcional" per a referir-nos al que tradicionalment s'ha anomenat "discapacitat" (i en temps anteriors "minusvàlua", "deficiència", etc.). El terme "**diversitat funcional**" posa l'èmfasi en la discriminació patida, més que en la diversitat en ella mateixa. En realitat, la denominació més ajustada hauria de ser: "Persones discriminades per la seua diversitat funcional".

Tot i que dins de la diversitat funcional incloem la diversitat física, intel·lectual, sensorial, etc., en alguns casos utilitzem també el termes **neurotípic** i **neuroatípic**, partint del reconeixement de la diversitat neurològica humana, i fugint de denominacions patologitzants com trastorn o malaltia mental. Som conscients que els termes tenen una història i que no es tracta de proposar-ne de nous per simple correcció política. Tot al contrari: les noves denominacions apareixen perquè les persones estan reivindicant-se i autoanomenant-se sense la intervenció d'instàncies "expertes" que patologitzen les diversitats; i alguns col·lectius proposen fins i tot reapropiar-se dels tradicionals insults estigmatitzants (*loca*, *tullido*, *contrafet*...) per a empoderar-se, com hem vist en la teoria crip.

8.2.1. Lluites contra la violència EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Feminismes](#)

[#Activismes](#)

[#Violència masclista](#)

Desenvolupament

Lectura de la notícia i del manifest, visionat del vídeo i qüestions per a reflexionar i debatre.

Marxa 7N: les organitzacions feministes convoquen, els partits hi donen suport (adaptació)

La Marxa estatal del 7 de novembre de 2015, a Madrid, contra les violències masclistes, va traure al carrer centenars de milers de persones en la mobilització més multitudinària, unitària i autònoma del moviment feminista a Espanya. Si Clara Campoamor alçara el cap, podria dir "I ara, què?", a aquells que s'oposaven a la reivindicació del dret de les dones al vot, que al·legaven que no veien milers de manifestants al carrer...

Al caràcter multitudinari de la marxa va contribuir el motiu de la convocatòria, la lluita contra les violències masclistes, que possiblement és la reivindicació feminista més assumida per la societat, i el poder de convocatòria realitzat per prop d'un centenar de plataformes locals contra les violències masclistes, que de forma periòdica, o cada vegada que hi ha un assassinat, es concentren al carrer de la seua ciutat des de fa anys.

L'autonomia de les organitzacions feministes s'ha posat de manifest. La iniciativa, llançada per la Coordinadora Feminista de València, va ser subscrita per 324 organitzacions feministes, el 89% d'àmbit local o autonòmic, que van donar suport unitari a la pancarta, serigrafiada en les quatre llengües oficials de l'Estat espanyol i convocada oficialment pel «Moviment Feminista». [...]

Així que traure al carrer a més de mig milió de persones el 7N -a les quals cal afegir-ne desenes de milers en les manifestacions Feministok el 9 d'abril 2016, a Vitòria-Gasteiz, contra les agressions sexuals en els santfermins i altres festes populars en l'estiu de 2016, i del 5N l'any 2016 a Tarragona- ha sigut necessari i útil, però no suficient per a millorar les polítiques contra les violències masclistes. El Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat no s'ha mogut, i l'anunci del Ministeri de l'Interior, al juliol, de la revisió de la Valoració Policial del Risc de Violència sobre la Dona (VioGen), per haver deixat de protegir 31.691 víctimes en 2010 a 16.613 en 2015, resulta inviable si no s'augmenten els recursos, els serveis socials i d'igualtat de les comunitats autònomes i dels ajuntaments, asfixiats per les retallades, o els pressupostos que l'estat destina a lluitar contra la violència de gènere, en 2016 25,2 milions d'euros, un 10,9 % menys que en 2009.

Vídeo: [7N Marcha contra las violencia machistas](#)

Manifest de la Marxa Estatal Contra les Violències Masclistes 7 de Novembre Madrid

El moviment feminista denuncia que les violències masclistes suposen la manifestació més

violenta de la desigualtat de gènere i suposen la més greu violació dels drets humans de les dones que que pateix la nostra societat. Des de l'any 1995, 1378 dones han sigut assassinades pel terrorisme masclista. En el que portem d'any, s'han comptabilitzat 70 feminicidis i altres assassinats de dones comesos per hòmens: només

en l'estiu de 2015 han sigut assassinades 37 dones i 8 menors a les mans de les seues parelles, pares o parelles de les seues mares. Dones i menors pateixen violència patriarcal en múltiples formes. I això només és la punta de l'iceberg.

En els últims anys hem patit les retallades sistemàtiques en els recursos públics generals, en els drets sexuals i els drets reproductius, retallades en la interrupció voluntària de l'embaràs de les menors d'entre 16 i 17 anys i retallades en els recursos especialitzats contra les violències masclistes. La cultura patriarcal ens culpabilitza sense que la societat, els mitjans de comunicació de masses i els poders públics s'enfronten als mites misògins i antifeministes.

El moviment feminista considera que les violències, que vivim en distints àmbits, succeeixen en una societat que tolera la desigualtat i resta credibilitat i autoritat a les dones. El masclisme alimenta la nostra desvaloració, la cosificació dels nostres cossos i la falta de respecte a les nostres decisions. Igualment, aquestes agressions són inseparables d'aquelles que pateixen les persones que no responen a la masculinitat hegemònica. Per tot això, el moviment feminista convoca la Marxa contra les violències masclistes el 7N per a exigir:

- Que la lluita contra el terrorisme masclista siga una qüestió d'estat.
- Que es desenvolupe i implemente el Conveni d'Istanbul i el compliment de les recomanacions de la CEDAW, i es reforme la llei 1/2004 perquè estiguen reflectides totes les formes de violència contra les dones.

- Que tota la societat i les seues organitzacions i institucions es comprometen en aquesta lluita.
- Que la lluita i els recursos incloguen tant la violència que exerceix la parella o exparella, com les agressions sexuals, l'assetjament sexual en l'àmbit laboral, la tracta amb fins d'explotació sexual/laboral de dones i xiquetes, i totes les violències masclistes.
- Que totes les instàncies de govern es comprometen realment en la prevenció i eradicació de les violències masclistes, així com en l'assistència i reparació de totes les dones en situació de violència, independentment de la situació administrativa en què es troben les dones.

Qüestions

1. Tenies informació d'aquesta notícia?
2. Si ho hagueres d'explicar a algú que no tinguera informació sobre el tema, com li ho explicaries amb les teues pròpies paraules?
3. El moviment del 7N va ser un gran toc d'atenció a la societat, però la lluita continua. Canviar els maltractaments pels bons tractes ens correspon a totes i a tots. Què hi podries fer tu?
4. Reflexioneu i debateu en un grup de quatre persones sobre la importància que té l'educació en la prevenció de la violència masclista i en l'aprenentatge dels bons tractes.
5. Debat general en classe.

8.2.2. La Bogotà sin Asco contra la violència masclista EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Feminismes](#)

[#Activismes](#)

[#Violència masclista](#)

[#Música](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo: [Contra la Violencia de Género.](#)

[La Bogotà sin Asco.](#) (Durada: 7')

En el vídeo de la Manifestació contra la Violència de Gènere a Bogotà del 25 de novembre de 2015, Yete Trejos, de la Batucada Feminista La Tremenda Revoltosa ens parla sobre drets de les dones, feminisme i la seua aportació a aquesta lluita, per mitjà de la música i l'acadèmia.

Qüestions

1. Yete Trejos és membre de «la col·lectiva La Bogotà sin Asco». Què et sembla la utilització en femení d'aquestes paraules? Et poden sonar rares, però a Colòmbia són habituals.
2. Yete explica com se sent doblement marginada pel masclisme, per la seua condició de dona i per la seua orientació sexual. Diu: "Ens maten, ens torturen i violen per ser dones". Un home afirma: "A les dones se'ls paga menys sou pel mateix treball". Reflexiona sobre la discriminació que pateixen les dones i sobre el diferent tipus de marginació que pateixen les dones i els hòmens per la seua orientació sexual.

3. Què és el patriarcat? Busca la seua definició al diccionari, a alguna enciclopèdia o web de referència.
4. Reflexioneu i debateu sobre el vídeo i sobre les qüestions que s'hi plantegen en grups de quatre persones.
5. Podem completar l'activitat amb les del bloc 12 "[Per què el 25 de Novembre](#)" i "[Quin és l'origen del 8 de Març](#)".
6. Debat a classe.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

8.2.3. Youtubers per la igualtat EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Violència masclista](#)

[#Activismes](#)

[#Feminismes](#)

Desenvolupament

Vegeu els vídeos del programa "Youtubers per la igualtat" i responeu a les qüestions:

- "[Youtubers x la igualdad. Diputación Provincial de Granada](#)" (Making off del projecte)
- "[15 cosas que hemos aprendido en el taller Youtubers x la igualdad](#)" (Resultat final)

"[Youtubers per la igualtat](#)" és un projecte que té com a objectiu lluitar contra els estereotips de gènere. El programa pilot s'ha dut a terme en l'IES Benalúa de Granada, un institut de compensatòria educativa. La famosa youtuber [Psico Woman](#) s'ha encarregat de la formació feminista i hi han col·laborat el Colectivo Verbena i la Diputació de Granada.

Qüestions:

1. Què us sembla la iniciativa de la diputació de Granada? Penseu que s'hauria de fer també al vostre institut, o la violència en la parella és ja un tema del passat? Us apuntaríeu al taller, si es fera?
2. Coneixeu youtubers que lluiten per la igualtat? Compartiu-los amb la classe (Escriviu a la pissa-

rra el nom del o de la *vlogger* i el d'un vídeo que recomaneu).

3. Què feu vosaltres en el vostre dia a dia a favor de la igualtat. Escriviu exemples concrets (per exemple dir-li a un company/a que acaba de fer una acudit masclista, o que dir-li guarra a una xica per ser sexual és violència, etc.) i compartiu-los en grups de 4.

[Recomanem al professorat la lectura de l'article "[Cultura youtuber: Wismichu educa a tus hijos](#)", de June Fernández, on podem trobar informació sobre la cultura youtuber des d'una perspectiva feminista. Per a Batxillerat i Cicles, podem completar la informació amb la lectura i comentari de l'article]

8.2.4. Les vertaderes feministes 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Violència masclista](#)

[#Activismes](#)

[#Feminismes](#)

Desenvolupament

Vegeu, en grups de 4, el vídeo [Las verdaderas feministas](#), capítol 5x38 de l'espai feminista El Tornillo. Per què diu que el feminisme és un moviment plural? Feu una llista de les actituds que critica, amb humor, en el vídeo. Quines són les feministes bones i quines les dolentes, segons els "senyors" dels quals parla la *vlogger* Irantzu Varela?

Per a un acostament al feminisme sufragista, podem veure les pel·lícules Àngels de ferro (2004, EUA, Katja von Garnier) o *Sufragistes* (Sarah Gavron, UK, 2015).

Sentiu i comenteu la cançó [Feminazi, de Vicu Villanueva](#) (2015), que amb humor, critica que a les feministes se les qualifique de "feminazis". Heu sentit aquest terme? L'heu utilitzat alguna vegada? En quins contextos? És adequat?

Lletra de la cançó Feminazi, de Vicu Villanueva

Feminazi

Me tienen cansada estas feministas que se hacen las rebeldes y al final son reminitas. Además, feminismo es odiar a los hombres. Dicen que no es así, pero mira como es el nombre!

Aparte, pensé que el feminismo era para lesbianas. No me cierra que seas feminista y después tengas ganas de casarte y tener hijos. Depílate las axilasm tu contradicción no me deja dormir tranquila!

Ahora están todas con que les gritan en la calle, como si no les cabiera que un chabó se explaye sobre cómo les destrozaría el ano con gusto mientras esperan el bondi en Santa Fe y Juan de justo.

Quieren llamar la atención, lo que dicen es cualquiera. No me ofendan ni me hagan cuestionarme mis ideas.

Feminazis! Son todas feminazis!

No sé cual es mi problema con los absolutismos que me llevan a comparar feminismo con nazismo, o en lugar de averiguar de qué se trata un movimiento, zambullirme a decretar sin ningún conocimiento.

Que en los sesenta estaba bien, hoy para qué combaten?

Si no importa que les griten, o las violen o las maten.

Son exageradas. Vayan a hacerse coger porque a eso se reduce todo si sos mujer.

Y quien mierda te crees para decir lo que pensás?

Te creés que sos muy progre pero no sos nada más que feminazi!

No sé cómo argumentar, así que reduzco todo a feminazi.

No sé bien ni qué proponen, pero es mas fácil decirles feminazis

porque yo la tengo clara. Si no hay que luchar por nada, feminazis.

Todo está bien como está, déjense de molestar.

El feminismo es una moda, es una moda, es una moda.

Dejen de hacerse las victimas, ya pareciera que es joda.

Que te expreses me incomoda, me incomoda, me incomoda.

I si vas a abrir la boca, mamita, que sea para tragártela toda TODA TODA

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

8.2.5. Feministes i feminazis EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Feminismes](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo "[El feminismo](#)" (7,31", 2012), on els vloggers Megan i Archi expliquen què és el feminisme. Responen, en grups de 4 a les qüestions. L'estructura cooperativa "llapis al centre" pot ser útil per a realitzar-les. (Vegeu l'annex "[Estructures cooperatives](#)")

Qüestions

1. Què és el sistema patriarcal?
2. Qui era Mary Wollstonecraft?
3. Quins avanços s'han aconseguit gràcies al moviment feminista?
4. Com afecta el patriarcat els hòmens?
5. Què és l'ablació del clítoris?
6. Què busca el feminisme?
7. Creieu que el feminisme és necessari hui en dia?

En lloc del primer vídeo (o també), podeu vore [Qué es feminismo \(s\) en 1 min |Psico Woman](#).

Qüestions

1. Què són els diferents tipus de feminismes que anomena Psico Woman?: feminisme de la igualtat, feminisme islàmic, transfeminisme, feminisme de la diferència, ecofeminisme, anarkofeminisme, etc. Busqueu cada membre del grup un o dos d'aquests termes i expliqueu-los a la resta del grup.
2. Què tenen el comú?
3. Per què diu "niñes"?

8.2.6. Masclistes d'esquerres BC

Nivell: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masclismes quotidians](#)

[#Activismes](#)

[#Feminismes](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu el post de Danilo Castelli "[Señales de que soy un machista de izquierda](#)", que ajuda a desvelar com el masclisme impregna qualsevol ideologia, fins i tot aquelles que lluiten contra altres opressions. Seguiu les idees per al comentari que us suggerim. Podeu fer l'activitat individualment o per parelles. En acabar, compartim les nostres reflexions amb el grup classe.

Idees per al comentari

Assenyaleu les actituds masclistes que explica Castelli que hegeu vist. Què són el mansplaining i el gaslighting? Definiu els termes: microviolència, violència simbòlica i feminidici, que apareixen al text. Poseu exemples d'arguments biologicistes per a justificar una idea o opinió. Què significa "revisar els privilegis masculins"? I revisar els privilegis com a persones blanques, o de classe mitjana, o normotípiques?

Podeu llegir també l'article d'un jove anarquista en l'activitat del bloc 12 "[Masclista, jo?](#)", que es sorprén en descobrir el seu propi masclisme amagat.

Masclistes d'esquerres

[Señales de que soy machista de izquierda](#)

Danilo Castelli. Oct 2, 2016

Este listado contiene pensamientos y actitudes de machismo de izquierda, algunas que he tenido yo y otras que he visto en otros. Se va actualizando a medida que encuentro nuevas.

/.../ Cuando minimizo o rechazo las luchas feministas diciendo "el verdadero problema es el capitalismo" (y de esa manera demuestro mi ignorancia sobre cómo se articulan capitalismo y patriarcado y sobre la influencia reaccionaria que tiene el machismo sobre la clase trabajadora).

Cuando, al igual que la derecha cuando justifica el orden social clasista-jerárquico con argumentos biologicistas, hago lo mismo respecto a los comportamientos y roles de varones y mujeres. De esa manera contribuyo a la invisibilización y por lo tanto a la marginación de todas las personas que no encajan o desafían la heteronorma y los roles de género.

Cuando no puedo dejar pasar la ocasión de decir "el verdadero problema es de clase" cada vez que se dice algo desde una perspectiva de género.

Cuando en vez de escuchar a una compañera para aprender, espero a mi turno para hablar.

Cuando hago mansplaining y/o gaslighting con las compañeras.

Cuando solamente veo al machismo en sus manifestaciones más visibles y explícitas (feminicidio, trata, violencia doméstica, violaciones,

discriminación laboral) y me niego a verlo en sus manifestaciones más sutiles (acoso sexual callejero, inequidad en el reparto de las tareas domésticas, microviolencias, violencia simbólica).

Cuando denuncio con mucha fuerza los actos de machismo cometidos por burgueses, políticos, figuras públicas y hasta dirigentes de otros partidos pero me hago el distraído sobre el machismo en mi clase social, en mi laburo, en mi organización.

Cuando solamente denuncio el machismo y la homo/transfobia de políticos, empresarios, comunicadores, policías u otros agentes directos de la opresión y nunca interpeleo al machismo de los varones de clase obrera en general ni el de mis compañeros de partido en particular.

/.../ Cuando creo que la solución del machismo pasa únicamente por realizar ciertas reformas institucionales y un poco de "concientización", y excluyo la revisión de mis privilegios masculinos y mi propia autotransformación.

/.../ Cuando le doy más valor a mis OPINIONES sobre el género y la diversidad sexual que a las EXPERIENCIAS de mujeres y gente LGBT y a las TEORÍAS que existen a partir de estudios rigurosos.

/.../ Cuando ridiculizo las reivindicaciones feministas/LGTB por "exageradas", sin hacer el mínimo esfuerzo por ponerme en el lugar de las personas marginadas.

Cuando ante un caso de acoso sexual callejero me fijo la clase social de víctima y victimario para decidir si lo repudio o no. Como si el acoso

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

callejero de un obrero a una mujer de "clase media" fuera un episodio más de la lucha de clases y no de la violencia machista...

Cuando demuestro incomodidad y me pongo hostil ante la crítica radical del machismo, tomándome todo a personal y diciendo cosas como "yo no tengo la culpa de siglos de opresión".

Cuando todas mis posiciones sobre el tema están diseñadas para no quedar pegado a la derecha, pero sin que eso implique un compromiso real de mi parte con esta causa.

/.../ Cuando investigo solo lo suficiente para aprenderme algunos términos (como "feminismo de la tercera ola") y aparentar erudición con el objetivo de conservar mis opiniones previas.

Cuando coincido con la gente de derecha en preguntar "¿por qué feminismo y no igualismo?", lo cual indica que ni siquiera me importa el tema para hacer una búsqueda en google pero me siento amenazado o desplazado por un movimiento que pregona la libertad y el poder para las mujeres.

Cuando señalo el hecho -verdadero- de que hay machistas en las organizaciones de izquierda porque sus miembros también vienen de la sociedad capitalista y patriarcal a la que combaten, pero lo hago para justificar ese machismo en los compañeros y no para arrimar mi hombro a la tarea de desafiarlo y erradicarlo.

Cuando digo "después de la revolución vemos".

Cuando, así como los machistas de derecha quieren negar el patriarcado buscando ejemplos de mujeres que agreden hombres o falsas denuncias o situaciones donde los hombres sufren más que las mujeres, yo busco situaciones don-

de hay feminismo burgués o blanco o misándrico para justificar que la izquierda no tiene nada que aprender del feminismo.

Cuando soy muy revolucionario hablando de capitalismo y socialismo pero me convierto en "pragmático y realista" hablando de machismo y feminismo.

/.../ Cuando pongo más énfasis en criticar al feminismo por cómo comunica sus ideas que a la cerrazón mental machista de la mayoría de los varones, producto de privilegios y no solo de "ignorancia".

Cuando me enojo con las propuestas de discriminación positiva o cupo para mujeres y gente LGBT y las rechazo con argumentos meritócratas que creo no-burgueses (idoneidad, esfuerzo, lucha).

/.../ Cuando me quejo "me discriminan por ser hombre" porque las mujeres tienen espacios pro-

pios en los que no se permiten hombres, negándome a entender por qué ni para qué los necesitan. Lo mismo con "me discriminan por ser hetero" en referencia a espacios exclusivamente LGBT.

Cuando digo que como el socialismo está contra toda opresión no hace falta ser feminista.

/.../ Cuando doy rodeos intelectuales con muestras de erudición para esquivar planteos que me interpelan personalmente.

Todo esto no es ningún secreto. Lo han vivido muchas mujeres, gays, y gente trans: no hay nada más parecido a un machista de derecha que un machista de izquierda.

(Este artículo fue creado en mi cuenta de Facebook el 26/10/2012. Desde entonces ha sido replicado en varios blogs y ha sido modificado varias veces. Esta versión es la más reciente.)

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

8.2.7. Dona imperfecta EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Cossos i models](#)

[#Activismes](#)

[#Feminismes](#)

Desenvolupament

Llegiu el text que va publicar l'actriu Michelle Jenner en el seu compte d'Instagram (22/1/2016). Escriviu un text per als xics criticant els estereotips de gènere que els afecten. Publiqueu-lo al vostre Instagram (és voluntari!)

Text. Dona imperfecta

Mujer. Imperfecta.

michellejoyjenner

Toca hacer fotos. ¡Hay que prepararse!

Depílate. Eres imperfecta. Todos esos pelos no deberían estar allí. En la cabeza sí, nunca tendrás suficiente. Hoy tocan fotos. Tu compañero está listo en dos minutos. Él es un hombre, no necesita todo eso, es guapo tal y como es. ¿Tú? Puede que en hora y media estés presentable. Ya sabes, eres mujer, imperfecta. Tapa la ojera, unifica la piel, oculta ese vergonzoso grano, ¡ay esa arruga!, pinta la ceja, pon más pestañas en las pestañas, rízalas con un instrumento de tortura, más eye-liner para marcar el ojo, colorete, boca perfecta, iluminador en las zonas estratégicas, rimmel como si no hubiera un mañana.

El pelo, tan lacio y tan sin gracia. Más volumen, más bucles, más extensiones, más más.

Ahora sí, ya te ves un poco mejor. Porque lo necesitas, porque lo quieres. Porque te sientes imperfecta.

La ropa. ¡Qué pecho tan pequeño! ¿Eso es celulitis? Algo que sea sexy, femenino, sofisticado, y por supuesto lo más incómodo posible. No importa si hace frío. Y tacón, que eres bajita y hay que estilizar. Da igual si estás a punto de caerte o te sangran los pies. Eres mujer, imperfecta.

Ahora sonríe, natural.

Ahora mira esa revista: "Nos gustan las mujeres reales", pero esa no, que tiene celulitis y es horrible. Aquella tampoco, ¡has visto qué dedos de los pies!, y esa de ahí tiene el culo un poco caído. Cómo puede ser que no le dé vergüenza salir así. Pero, eh, nos gustan las mujeres reales.

Quiérete tal y como eres. Pero no tengas ojeras, ni arrugas, ni pelos donde no toca, ni grasa, ni tetas pequeñas, ni muchos años (si los tienes que no lo parezca), ni un culo muy grande ni muy pequeño, ni uñas mordidas, ni, ya puestos, demasiadas ideas. Pero quiérete.

Y mañana trabajas y te levantarás hora y media antes por voluntad propia porque tienes que depilarte, maquillarte, peinarte, vestirte. Porque así te ves bien, y guapa, y femenina. Porque tú lo quieres. Porque si no lo haces te sientes desnuda, rara, fea, mal. Porque así te sentirás un rato como se supone que deberías ser.

Porque no sabes ni por qué ni cómo pero lo llevas grabado hasta el tuétano.

Porque eres mujer. Imperfecta

Mujer. Imperfecta. Toca hacer fotos. ¡Hay que prepararse! Depílate. Eres imperfecta. Todos esos pelos no deberían estar allí. En la cabeza sí, nunca tendrás suficiente (menos @nurigago 🙄) Hoy tocan fotos. Tu compañero está listo en dos minutos. Él es un hombre, no necesita todo eso, es guapo tal y como es. ¿Tú? Puede que en hora y media estés presentable. Ya sabes, eres mujer, imperfecta. Tapa la ojera, unifica la piel, oculta ese vergonzoso grano, ¡ay esa arruga!, pinta la ceja, pon más pestañas en las pestañas, rízalas con un instrumento de tortura, más eye-liner para marcar el ojo, colorete, boca perfecta, iluminador en las zonas estratégicas, rimmel como si no hubiera un mañana. El pelo, tan lacio y tan sin gracia. Más volumen, más bucles, más extensiones, más más. Ahora sí, ya te ves un poco mejor. Porque lo necesitas, porque lo quieres. Porque te sientes imperfecta. La ropa. ¡Qué pecho tan pequeño! ¿Eso es celulitis? Algo que sea sexy, femenino, sofisticado, y por supuesto lo más incómodo posible. No importa si hace frío. Y tacón, que eres bajita y hay que estilizar. Da igual si estás a punto de caerte o te sangran los pies. Eres mujer, imperfecta. Ahora sonríe, natural. Ahora mira esa revista: "Nos gustan las mujeres reales", pero esa no, que tiene celulitis y es horrible. Aquella tampoco, ¡has visto qué dedos de los pies!, y esa de ahí tiene el culo un poco caído. Cómo puede ser que no le dé vergüenza salir así. Pero, eh, nos gustan las mujeres reales. Quiérete tal y como eres. Pero no tengas ojeras, ni arrugas, ni pelos donde no toca, ni grasa, ni tetas pequeñas, ni muchos años (si los tienes que no lo parezca), ni un culo muy grande ni muy pequeño, ni uñas mordidas, ni, ya puestos, demasiadas ideas. Pero quiérete. Y mañana trabajas y te levantarás hora y media antes por voluntad propia porque tienes que depilarte, maquillarte, peinarte, vestirte. Porque así te ves bien, y guapa, y femenina. Porque tú lo quieres. Porque si no lo haces te sientes desnuda, rara, fea, mal. Porque así te sentirás un rato como se supone que deberías ser. Porque no sabes ni por qué ni cómo pero lo llevas grabado hasta el tuétano. Porque eres mujer. Imperfecta

8.2.8. La lluita pels drets LGBT EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[Activismes](#)

[LGBTfòbia](#)

[Esport](#)

[Feminismes](#)

Desenvolupament

Vegeu aquest vídeo de l'["ONU contra la homofòbia"](#) i llegiu els fragments de la notícia ["El futbol, al marge de la campanya contra la homofòbia"](#). A continuació, reflexioneu en grups xicotets i feu-ne un debat general.

NOTÍCIA: El futbol, al marge de la campanya contra la homofòbia

Borja Rodrigo, *El Mundo*, Madrid 16/02/2017

L'esport nacional s'ha associat per primera vegada a Espanya amb un col·lectiu LGBT per a lluitar contra la discriminació per la diversitat sexual dels esportistes i donar suport a la seua visibilització. El Consell Superior d'Esports, el Comitè Olímpic Internacional i el Paralímpic han recollit el guant de [Colegas](#) (Confederació Espanyola de Lesbianes, Gais, Bisexuals i Transsexuals) i l'Observatori Espanyol contra la LGBTfòbia per mitjà de la campanya [#DeportistasLGBTIVisiblesYA](#) per a lluitar contra la plaga que pateixen en silenci molts esportistes espanyols fora i dins del terreny de joc.

Francisco Ramírez, president de Colegas, ha subratllat que ni la Federació Espanyola de Futbol, ni el Real Madrid, ni el Barcelona, van voler col·laborar en aquesta campanya, i van respondre "amb negatives poc comprensives o silencis vergonyosos". Només en la Lliga de Futbol Professional van trobar "una certa receptivitat" per a desenvolupar una "Guia de bones pràctiques per a fomentar la diversitat en els clubs de futbol professional", seguint el model de competicions com l'anglesa, l'australiana o l'alemanya.

Mentrestant, la Federació no va contestar cap de les seues comunicacions i el Madrid, que sí que ho va fer, es va excusar: "A causa de motius de política interna, no podem veure'ns involucrats en gestions alienes a l'esport. Entenem el vostre punt de vista, però diàriament rebem centenars de peticions semblants i encara que ens agradaria poder atendre-les totes, no resulta humanament possible".

La iniciativa s'emmarca dins de la commemoració del Dia internacional contra la LGBTfòbia en l'Esport, que se celebra aquest diumenge, coincidint amb la data de naixement de Justin Fashanu, el primer jugador professional que va decidir eixir de l'armari i que després de les pressions i assetjament a què va ser sotmès per la societat i la [lliga anglesa](#) va acabar per suïcidar-se huit anys després. "Costa molt fer visible la teua condició en l'esport, quan la inclusió hauria de ser una de les seues metes", ha criticat durant la presentació de la campanya Gema Hassen-Bey, esgrimidor paralímpic, que afortunadament va rebre el suport del seu equip i del

seu entrenador, i ha decidit abanderar aquesta campanya.

Juntament amb ella, Izaro Arentxa, Kike Sarasola, Laura del Río, [Jesús Tomillero](#) i Victor Gutiérrez són els referents del món de l'esport que han fet visible la seua condició sexual en els últims anys i que són alhora la imatge d'aquesta campanya.

Però cap d'aquests esportistes va participar en els passats Jocs Olímpics de Rio. Mentre que el nombre d'atletes "LGBTI visibles" es va duplicar respecte a l'anterior edició a Londres, Espanya no va seguir el camí que ja han traçat 14 països. En el cas d'Holanda, deu dels 241 esportistes que van participar en els jocs havien fet pública la seua condició; nou, en el cas del Regne Unit; huit, en el dels Estats Units, i sis, en el de Brasil, els mateixos que el Canadà.

Encara que Espanya es va convertir en juliol de 2005 en el tercer país europeu -i quart del món- a aprovar el [matrimoni igualitari](#) i a pesar que [diversos estudis](#) confirmen que els espanyols són els més tolerants del món amb la diversitat sexual, l'estigma en l'esport continua més viu que mai.

8.2.9. Lluitar contra l'homofòbia

Nivell: ESO

Etiquetes:

#LGBTIfòbia

#Activismes

Desenvolupament

Llegiu el comentari que va deixar Cristian a l'entrada de Karícies [I ara què fem?](#)

Individualment, responeu a les qüestions.

Qüestions:

1. Heu observat situacions com les que descriu?
2. Per què actuen els xics diferent quan hi ha xiques davant?
3. Les xiques fan el mateix?
4. Per què tenen tanta por als xics de mostrar afecte?
5. Imagineu l'escena d'una pel·lícula on un d'aquests superherois ha d'anar a salvar algú que està patint violència homofòbica. Escriviu-la i compartiu-la en grups.

Cristian

L'altre dia parlava amb un amic que imparteix classes de defensa personal a grups d'hòmens i em relatava una vivència curiosa. Per comoditat, treballen hòmens amb hòmens, i dones amb dones, perquè en general resulta violent fer lluita amb una dona. El cas és que em contava que

es quedava meravellat per la cura i delicadesa amb què els hòmens es tractaven entre si, l'estima amb què es preocupaven els uns dels altres i el bon ambient que es creava en l'espai quan lluitaven. No obstant això, quan de vegades els visitava alguna xica per observar-los a la classe, es tornaven realment competitiu, agressiu, i naixia una rivalitat que abans era afecte.

Crec que és una bona mostra que en el fons, en la natura dels hòmens, no es troba la violència irracional i la insensibilitat. Que els hòmens són tendres i afectius amb altres hòmens, però ens ensenyen que als ulls del món i, fonamentalment, del sexe contrari, hem de mostrar la nostra superioritat i masculinitat, generalment en forma de violència, perquè l'afecte pot confondre's fàcilment amb feminitat o homosexualitat.

És la pressió social la que ens obliga a seguir camins marcats i ens nega la capacitat dels hòmens per ser afectius i sensibles. I el món

canvia si canviem la mirada. Si ens burlem o riem quan dos xics s'abracen, es fan petons o es tenen cura, estarem participant del fet que el món continue sent un espai d'herois infeliços. Perquè darrere de les màscares, de fer el cor fort i portar l'estendard de la valentia mal entesa, s'amaguen hòmens tendres que mai es mostraran si no els deixem. Eixa pressió que ens retalla la llibertat produeix tristesa, frustració i dolor. I hem de revelar-nos contra l'educació que fa persones infelices. Fer el pensament crític, no ser partícip de la discriminació contra qui trenca cadenes, contra qui viu lliurement sent qui és, sense por i amb orgull.

Hauríem d'aplaudir eixes persones, en lloc de criticar-les. I si les critiquem, haurem de mirar dins nostre i esbrinar per què ho fem: per por, per pressió, per frustració... Si ens sentim bé fent-ho, alguna cosa no funciona correctament al nostre interior. Som víctimes de l'educació que rebem, però tenim la capacitat crítica de no conformar-nos, de combatre per fer del món un espai segur per a tots. Per altres models d'herois! Per l'afecte entre els hòmens! Per la cura, l'estima i la tolerància! Per admirar, en lloc de criticar! Per fer costat en lloc d'excloure! Per trencar cadenes i viure amb llibertat! Per Karícies! [24.9.13](#)

8.2.10. Alça't contra la violència! 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Homosexualitat

#LGBTIfòbia

#Activismes

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el curt *Stand up!* (A. Rodgers i A. Keleher, 2011), en [versió original en anglés](#) i amb [subtítols en castellà](#) (4'24") Aquest vídeo irlandés mostra el poder del grup i de la solidaritat per combatre el bullying homofòbic.

[La píndola informativa al professorat "PROGRAMES CONTRA LA CULTURA DE LA VIOLACIÓ" ens pot resultar útil, ja que explica algunes de les causes que impedeixen que els espectadors actuen davant d'una situació de violència. Ací n'aportem un resum:

PER QUÈ ELS ESPECTADORS NO ACTUEN CONTRA LA VIOLÈNCIA. INFORMACIÓ

Quan es parla de violència, un acostament superficial té només en compte dos vectors: la víctima i l'assetjador, i les intervencions es fan només cap a aquestes dues parts en el conflicte. Però l'esquema és molt més complex, i les darreres investigacions i programes eficaços (per exemple, el programa KIVA a Finlàndia) estan mostrant que cal actuar sobre el context i sobre els espectadors, intentant moure aquests contra la violència.

Així, analitzar algunes de les causes que dificulten que els espectadors actuen contra la violència, és útil per a combatre-la.

- En els xiquets i adolescents barons, la voluntat d'intervindre es basa en si creuen que els seus iguals masculins ho aprovarien o no. Els insults o els acudits homòfobs, habituals encara hui en dia en broma o seriosament, influeixen negativament i desanimen els espectadors a actuar, ja que pensen que no rebran cap suport si actuen contra una agressió homòfoba.
- També pensen que ells mateixos es convertiran en víctimes perquè les seues opinions són, suposadament, contràries a les de la majoria. En el cas de l'homofòbia, si es defensa una persona homosexual, existeix la por al **contagi de l'estigma**, és a dir, el temor que la gent pense que la persona defensora és també homosexual.
- La percepció que **els agressors tenen un alt estatus social**, és a dir, que són molt populars, és una altra dificultat afegida per a parar un comportament violent.
- Les creences i mites al voltant de les agressions també prediuen la falta d'actuació. Una agressió física es considera greu, però un **insult no és percebut com a violència**, encara que siga diari.

Cal ensenyar els estudiants a prendre consciència de la violència que suposen els insults i els acudits homòfobs, ja que no són innocus sinó que van minant l'autoestima dels jòvens LGTBI o dels heterosexuals que encarnen masculinitats

o feminitats no hegemòniques. Es tracta també d'un treball d'habilitats socials que els ajude a saber què fer davant de situacions de violència, i també a superar les barreres socials i el temor a intervindre amb els seus iguals. En realitat, molts dels hòmens i xiquets no aproven la violència, però pensen que els altres sí que ho fan i per això callen. El que cal aconseguir és que parlen, que diguen que estan en contra de la violència i que actuen davant de situacions concretes.]

Qüestions:

- Què heu sentit en veure el vídeo?
- Heu presenciat o patit situacions de bullying? Què vareu sentir? Com vareu reaccionar?
- Penseu que aquesta situació pot ser real?
- Imagineu el nom dels personatges del curt i situeu-los en l'esquema següent.
- Quins motius provoquen que la gent no homòfoba no actue davant de les burles homòfobes?
- Quines característiques, qualitats o habilitats penseu que té la gent que sí que actua contra l'homofòbia?
- Actuar contra l'homofòbia és més fàcil per als xics, per a les xiques o per als dos igual?
- Els insults homòfobs, en broma o seriosament; els acudits homòfobs; riure pels gestos dels xics femenins o de les xiques masculines... són violència?
- Vegeu i comenteu el curt [Ella\(El=\)](#) (Sheila Coto, 2012). La protagonista és Lucia, una

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

jove trans que arriba a l'institut a meitat de curs i es troba amb una escola que no l'accepta. Com actuen els i les joves del centre?

10. Què podeu fer al vostre centre perquè la violència desaparegui? Us animeu a fer una campanya perquè el terme "maricó" desaparegui com a insult però també com a broma?

8.2.11. Activisme asexual BC

Nivell: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Asexualitat](#)

[#Activismes](#)

[#Orientació sexual](#)

Desenvolupament

En grups de 4, llegiu l'article "[Soy activista asexual mexicana y ayudo a otras personas con esta orientación](#)" redactat per l'activista asexual Bitty Navarro. Utilitzeu la tècnica "lectura compartida" (Vegeu l'annex "[Estructures cooperatives](#)".)

Després, anoteu les dificultats que han de superar les persones asexuals en la nostra societat.

Navarro considera que en la nostra societat el sexe és una obligació. Penseu que té raó? Creiu que la gent no asexual (al·losexual)ⁱ se sent pressionada a tindre relacions sexuals?

En els grups de 4, escenifiqueu diàlegs entre una persona asexual i una altra (un/a professional mèdic, una parella, una amistat...) que intenta convèncer-la que no està bé ser asexual. Després, canvieu els papers i feu que la persona intolerant es mostre respectuosa.

Compartiu les reflexions i algunes de les escenificacions amb el grup classe.

Article. Soy activista asexual mexicana y ayudo a otras personas con esta orientación

BITTY NAVARRO 17 MAR 2018 – Verne. *El País*.

[...] Cuando la gente me pregunta qué significa ser asexual respondo con la definición estándar y sin controversias: una orientación sexual que se caracteriza por la falta de atracción sexual hacia otros. [...] Me di cuenta de que era asexual cuando era adolescente, como a los 11 o 12 años. Mis amigas decían 'es que estoy enamorada del más guapo de la clase'. '¿Y a ti quién te gusta?'. Aprendí rápido a esquivar, porque les costaba comprender que mi crush de la época era Nelson Mandela y que no era sexual: estaba muy interesada en su historia y en cómo terminó con el apartheid en Sudáfrica. Desde entonces me di cuenta de que, en lo sexual, yo no era igual a los demás.

En la preparatoria empezó el bullying más fuerte y el acoso: era la única que no había besado a nadie y tampoco mostraba interés en las dinámicas sexuales que empiezan en la preparatoria. Lo más suave que me decían mis compañeros, mujeres y hombres, era lesbiana. A veces, dentro de la misma escuela, se ponían de acuerdo para sujetarme y que alguno de ellos me intentara besar. Cuando dices que no sientes atracción sexual, lo que provocas es que la sociedad te quiera corregir, y eso puede llevar a situaciones terribles de abuso.

A eso se suma el problema de que la asexualidad se aborde como si fuera una condición mé-

dica. Esta confusión ha provocado que muchos asexuales caigan en ser medicados y diagnosticados por la psiquiatría por algo que sencillamente no se puede modificar.

El internet fue, de cierta forma, mi refugio y salvación. Así me encontré con AVEN (Red de Educación y Visibilización Asexual, por sus siglas en inglés), que en esa época tenía foros únicamente angloparlantes. Yo tenía el privilegio de tener acceso a internet y era bilingüe de nacimiento, pues pasé parte de mi infancia y adolescencia en Estados Unidos.

Cuando llegué a la universidad estaba muy confundida, y a raíz del abuso social ya no me identificaba como asexual. Me hice novia de un amigo gay que estaba en el proceso de salir del clóset y por un tiempo nos hicimos una especie de pantalla mutua. Cuando él salió, yo seguía muy confundida, no había información suficiente y, ante todo, sentía que era mi culpa y que yo era la que estaba mal. Fui a muchas terapias, y tuve que escuchar a muchos doctores decirme que no era posible que no sintiera atracción sexual.

A mis 26 y 27 años [hoy tengo 32] decidí que no podía seguir aceptando dinámicas que me hacían daño profundo para no provocar el enojo de una pareja o la burla de amigos. A los médicos y sus ideas absurdamente centradas en Freud ya los había mandado a la fregada. De ahí me puse a explorar y encontré que los estudios de la asexualidad en el mundo angloparlante habían avanzado mucho.

ⁱ **Al·losexual** és un terme utilitzat per l'associació asexual AVEN per a referir-se a les persones no asexuals. Consideren que és més adequat que "sexual" perquè un/a asexual pot ser sexual, per exemple, com a ésser humà apte per a la reproducció sexual; també hi ha asexuals que tenen libido, es masturben, tenen fantasies sexuals, etc.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

Mi salida del clóset fuerte sucedió en el programa nocturno Miembros Al Aire, con Arath de la Torre, Leonardo de Lozanne y El Burro Van Rankin. Es la aparición como asexual más grande que he tenido. [...] Al asumirme como asexual, le puse un alto a todo eso que me había provocado confusión y me había hecho sentir que el problema era yo. Ahora sé que el problema yace en la ignorancia, en la falta de apertura al hecho de que los asexuales existimos.

[...] Los obstáculos y prejuicios a los que te enfrentas como asexual no sólo vienen del machismo o de la homofobia. De hecho, el asexual se enfrenta a la normatividad hipersexuada de la sociedad occidental y eso incluye el ostracismo por parte de algunas comunidades LGBT+. El sexo es símbolo de poder, de estatus, y es un elemento que te ayuda a socializar. A los asexuales se nos oprime por no formar parte del sistema hipersexualizado.

Yo no tuve problemas con mi familia por ser asexual, al contrario: aceptan perfecto que así soy y les da gusto que yo haya decidido aceptarme y dedicarme al activismo. Pero sí hay asexuales que tienen problemas fuertes. Ahora mismo, en AsexualidadMx, estamos apoyando a una chica que está sufriendo porque es hija única y sus papás la están presionando mucho porque quieren tener nietos. Los hombres asexuales también sufren estigmas muy pesados, que van desde ser considerados "poco hombres" y ser marginados en su grupo de amigos, hasta ser blanco de sospechas por pedofilia.

[...] Los ataques de trolls son comunes, y muchas veces llegan de miembros de la comunidad

LGBT+: 'Ni que fueran plantas', 'Solo se quieren sentir especiales', 'Son gays y lesbianas de clóset'. También nos dicen que somos mochos o frías o que estamos enfermos. Pero el peor ataque es la invalidación total, y ese viene de la gente que niega que la asexualidad existe o que es una orientación válida.

Con las parejas tampoco es fácil encontrar comprensión. En mi caso, durante mucho tiempo tuve que aguantarme y participar en actos sexuales aunque no lo deseaba. Ahora me he vuelto una maestra del NO, y veo muy difícil que quiera volver a tener una pareja en el sentido tradicional. Sé que no volvería a vivir con alguien y que no me casaría. El ser asexual me ha llevado a entender muy bien mis límites: saber lo que me sirve a mí y lo que me hace daño, y me ha llevado a buscar construir relaciones más sanas.

Yo no soy propensa a la atracción afectiva en pareja tanto como otras personas, pero sí hay asexuales que se casan y tienen hijos. En general, podemos decidir participar en actos sexuales por una amplia variedad de motivos: con fines reproductivos, por un acuerdo con la pareja, por mera curiosidad, por presión social, por el hartazgo ante la insistencia o, lo peor, rendirnos a pelear contra la falta de respeto al NO. Lo último cae en un área gris, pues es abuso sexual que no llega al grado de violación.

Como activista de la asexualidad, me interesa que la gente esté mejor informada, romper los tabúes, que menos asexuales sufran opresión sistémica -sobre todo abuso sexual correctivo

y abuso médico- y que el público en general entienda que la asexualidad no es algo que salió de la nada. Probablemente lleva existiendo siglos, pero no se había notado porque la normatividad eran el abstencionismo y el puritanismo sexual. A raíz de la liberación sexual, surgió una sociedad diametralmente opuesta, donde el sexo parece ser una obligación. Fue entonces cuando empezamos a notar que los asexuales existimos.

Cuando se invisibiliza tu identidad, es muy posible que tengas conflictos psicológicos y depresión, porque no tienes una forma sana de nombrar lo que eres. La única forma que tienes para comprenderte de hacerlo es a partir de lo que escuchas de la gente: 'soy raro' o 'soy un freak'. Por eso, lo más importante en esta etapa de AsexualidadMx es visibilizar esta orientación lo más posible e informar de forma responsable y profunda, sin estereotipos.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

8.2.12. Stonewall i 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Activismes](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Trans](#)

Desenvolupament

En grups, investigueu els fets d'Stonewall, uns disturbis a la ciutat de Nova York que van ser el detonant de l'inici del moviment d'alliberament gai i lèsbic.

El vostre treball ha de donar resposta a les qüestions de més avall.

Qüestions

1. En què van consistir els fets d'Stonewall?
2. Quina repercussió van tindre?
3. Per quins motius es consideren rellevants en la història de l'activisme LGBT?
4. Com varen afectar els canvis socials (per exemple la Gran Depressió o la Segona Guerra Mundial) en l'evolució de les reivindicacions LGBTI que culminen amb els disturbis d'Stonewall?
5. Feu un retrat de l'activisme dels anys 60. Quines eren les seues reivindicacions i fites? Són les mateixes que a l'actualitat?

6. Quins drets s'han aconseguit?
7. Quines fites queden per aconseguir?
8. Quin és el discurs dels activistes actuals? És el mateix a tots els països?
9. De quina manera pot influir en la vivència d'un o una adolescent LGBT el tipus d'educació sexual rebuda?

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.2. ACTIVISMES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES: FEMINISMES, MOVIMENTS LGBTI...

8.2.13. Intersexy 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Intersexualitats](#)

[#Anglès](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo en anglès [What It's Like To Be Intersex](#) (Què és ser intersex), on jòvens intersexuals parlen obertament, i amb orgull, de la seua intersexualitat.

Visiteu la pàgina [InterAct youth!](#), tumblr dirigit per un grup d'adolescents i jòvens intersexuals que volen "alçar les seues veus, compartir les seues històries i canviar el món". Extraieu imatges que us criden l'atenció i traduïu els missatges o utilitzeu les que us suggerim.

Què denuncia la primera de les imatges?: "Intersex people of colour are out of this world"

Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Per a ampliar

En l'activitat del bloc 6 "[Si ho contes, ningú t'estimarà](#)" podem trobar més informació sobre la model Hanne Gaby Odiele (apareix en les imatges d'InterAct youth!), que va eixir de l'armari com a persona intersex.

L'activisme intersexual té cada vegada més presència a l'Estat espanyol, i associacions com Grapsia o Kaleidos van obrint camí i visibilitzant-se, com en aquest [conversatorio intersex](#) (1h 20 min, 2020), del qual podem veure'n algun fragment a classe amb els cursos superiors o recomanar que el vegem a casa.

També podem veure aquests vídeos més breus:

- [Día de la visibilidad intersex. Iolanda Melero responde a nuestras preguntas](#) (2020, 1 min. 47 seg.) on aquesta psicòloga i activista intersex explica qüestions bàsiques al voltant de la intersexualitat.
- [Intersexualidad - Día de la Visibilidad Intersex - 26 de octubre 2020](#) (4 min. 38 seg.), vídeo on hi participen membres de [KALEIDOS](#) (Organizació Intersex per la Diversitat) i [GRAPSIA](#) (Grupo de Apoyo a Personas con Insensibilidad a los Andrógenos y condiciones relacionadas) per a celebrar el Dia de la Visibilitat Intersex.

[Nota: Recomanem al professorat la lectura de la informació del bloc 1 "[Intersexualitat](#)".]

Binarisme i rols

8.3. HOMENS PER LA IGUALTAT

Objectius

- Conèixer els moviments d'hòmens igualitaris que lluiten activament a favor de la igualtat i contra les violències.
- Reflexionar sobre els privilegis que aporta la masculinitat hegemònica però també sobre les pèrdues que aquest model presenta.
- Entendre que la construcció de la masculinitat tradicional es basa en una triple negació: no ser una dona, no ser una criatura i no ser gai.
- Acompanyar i animar els joves perquè qüestionen el model de masculinitat tradicional.
- Mostrar els riscos per a la salut dels hòmens que té seguir el model de masculinitat tradicional.
- Apoderar els joves igualitaris.
- Reconèixer la importància de referents masculins apoderadors i igualitaris.

Hòmens per la igualtat

Informació per al professorat

El paper que tradicionalment han exercit hòmens i dones en la nostra societat experimenta una important i desigual transformació. El canvi és especialment visible i significatiu en el cas de les dones. La seua major participació en el mercat laboral, l'accés a tots els nivells educatius, una major presència en la formació i en la cultura i, en menor grau, en els àmbits de poder i presa de decisions, estan generant uns canvis socials favorables per a l'avanç de la nostra societat cap a la igualtat de dones i hòmens; canvis que no hagueren sigut possibles sense l'aportació fonamental dels moviments feministes i sense l'esforç de totes aquelles dones que des de l'anonimat han treballat a favor dels drets del conjunt de les dones. No obstant això, les dades sobre el mercat laboral, la participació sociopolítica, la realització del treball domèstic, la violència contra les dones o la feminització de la pobresa continuen sent el reflex d'una societat desigual, i mostren l'existència d'una jerarquització en les relacions i la posició social dels hòmens i les dones. Aquesta situació té el seu origen en els estereotips i patrons socioculturals de conducta en funció del sexe que assignen a les dones la responsabilitat de l'àmbit domèstic i als hòmens la de l'àmbit públic, basant-se en una valoració i en un reconeixement econòmic i social molt desiguals.

Des dels moviments de dones es reconeix la necessitat i la conveniència que els hòmens

participen més i siguen coresponsables, per una qüestió també de justícia social, per a la qual cosa han d'assumir les obligacions que comporten les necessàries tasques domèstiques, reproductives i d'atenció, i adoptar posicions més igualitàries i lliures de sexisme en les seues vides. Així, mentre que el canvi produït en les dones i la seua incorporació a l'àmbit laboral, social o cultural ha suposat una aportació fonamental per al desenvolupament humà de la nostra societat, el canvi i la incorporació dels hòmens en la lluita i pràctica de la igualtat són una assignatura pendent de la qual depén en gran manera l'avanç de la nostra democràcia.

Conscients d'això, alguns grups d'hòmens per la igualtat han començat a reflexionar sobre les masculinitats tradicionals i sobre noves maneres d'entendre i construir altres tipus de masculinitats més igualitàries i beneficioses per a hòmens i dones. Aquest tipus de grups se centren fonamentalment en el pla personal i psicològic, però també solen realitzar accions públiques de sensibilització, denúncia de la violència contra les dones, salut i masculinitat, etcètera. Parteixen de l'anàlisi que els estereotips de la masculinitat dominant són perjudicials per al benestar personal dels hòmens, perquè els porta a l'aïllament emocional, en molts casos dolor i aïllament i comportaments arriscats i violents.

El moviment dels hòmens per la igualtat planteja iniciar un procés necessari de reflexió i pràctica per a aconseguir el canvi personal dels hòmens cap a posicions més igualitàries. Davant del canvi experimentat en les dones, els hòmens per la igualtat proposen l'anàlisi crítica de la pròpia identitat dels hòmens. Una de les característiques més importants d'aquest moviment és el reconeixement que el patriarcat, com a origen d'una societat marcada per les injustícies i les desigualtats, situa els hòmens en una situació d'avantatge pel mer fet de ser-ho, per la qual cosa plantegen i reivindiquen estar disposats a perdre privilegis per a guanyar en igualtat. Això els compromet a noves maneres de ser i estar en el món que impliquen:

- Comprometre's amb el canvi personal (expressió d'afectes, gestió de la frustració, vivència de la sexualitat, compromís contra l'homofòbia...).
- Lluitar activament per la no-violència contra les dones i la discriminació per raons de gènere.
- Assumir de forma igualitària la responsabilitat en l'atenció de les persones; criatures i persones ancianes o malaltes.
- El suport, impuls i visibilització de models positius de masculinitat (hòmens cuidadors, pacífics, sensibles...).
- El compromís dels hòmens amb el canvi en l'àmbit públic, defenent estratègies

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.3. HOMENS PER LA IGUALTAT

de conciliació i renunciant a espais de poder perquè siguin ocupats per dones, juntament amb propostes de canvis legislatius...

En definitiva, en el procés de construcció d'una societat igualitària entre dones i homes és necessari canviar les actituds dels homes cap a pràctiques més igualitàries, tant en l'àmbit privat com en el públic.

La conciliació entre el món laboral i la vida personal i familiar requereix una implicació igualitària per part dels homes; entendre que la realització dels treballs domèstics i d'atenció són també responsabilitats masculines. Un compromís amb aquest canvi pot començar per utilitzar els permisos de paternitat, reduccions de jornada i excedències. Una aposta igualitària ha de tindre en compte també la necessitat d'un canvi d'actitud dels homes davant d'altres homes, per mitjà del reconeixement de la pluralitat masculina, de la diversitat d'opció i orientació sexual i un compromís ferm, en tots els àmbits de la vida, contra l'homofòbia i la transfòbia.

Aquesta revisió de la masculinitat tindria com a conseqüències:

- La superació de l'aïllament emocional.
- Generar persones més lliures i autònomes.
- Allunyar-se de les conductes de risc fomentant els comportaments que aposten per la cura de la persona i no buscar en l'exhibició del risc el reconeixement d'altres homes.
- La participació activa dels homes en la lluita social per la no-violència contra les dones

i contra tot tipus de violències, siga física, sexual o psicològica. La resolució pacífica dels conflictes mitjançant el diàleg i la negociació.

- Major escolta, empatia i diàleg amb tot tipus de diferències i diversitats.

Tot això tindria efectes saludables en totes les relacions i en la vida dels homes i de les dones. A més, una societat amb igualtat d'oportunitats i accés a tots els camps de decisió i organització entre homes i dones és més democràtica.

Per tant, per a ser més democràtics, tots els homes haurien de treballar aquests punts:

- Reflexionar sobre qüestions relacionades amb els homes i la igualtat.
- Prendre consciència de com els afecta la socialització basada en el gènere, masculinitat tradicional i hegemònica, en el desenvolupament de relacions igualitàries.
- Afavorir la sensibilització i reflexió sobre les injustícies que genera l'actual sistema patriarcal que situa les dones en posicions de subordinació respecte als homes.
- Prendre consciència de les conseqüències negatives que tenen per als homes els estereotips i rols tradicionals.
- Afavorir la construcció d'altres models de masculinitat més democràtics i igualitaris.
- Comprometre's juntament amb les dones en la consecució d'un món millor per a totes les persones.

Recomanem veure els documentals *The Mask You Live In*, de la directora Jennifer Siebel Newsom (EUA, 2015) i *Clonar a un hombre* (40 min 39 s., 2020), del director Iván Roiz (vg. les activitats "Elles i ells" i "La màscara de la masculinitat")

8.3.1. Relats de nous hòmens BC

Nivell: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Visioneu el vídeo *Relatos de nuevos hombres* (6' 57", 2016), elaborat pel grup d'hòmens per la igualtat PIPER TXURIAK per a sensibilitzar sobre la violència sexista, el masclisme i la dominació masculina.

Cada persona haurà d'anotar què sent en visionar el vídeo. Han de prestar, per tant, molta atenció. Després, en grups de quatre persones, d'una banda els xics i d'una altra les xiquesⁱ, en faran un resum, i tractaran de respondre les qüestions. Finalment, faran un debat en grup.

Qüestions

1. Quins són els privilegis masculins de què parlen els protagonistes?
2. Estàs d'acord que la violència que s'exerceix sobre les dones és per a mantindre el poder que exerceixen sobre elles, com diuen aquests hòmens?
3. Creus que els hòmens disposen d'un major poder econòmic? Per què creus que és així?
4. Què proposen aquests hòmens per al canvi?

5. Quines són les parts negatives de la masculinitat de què parlen?
6. Què pensen aquests hòmens de la violència cap a les dones?
7. Per quins motius demanen perdó a les dones?
8. Què has sentit en veure el vídeo?
9. Reuniu-vos en un grup de quatre xics o de quatre xiques i resumiu el contingut del vídeo. Després, reuniu-vos tots els xics en un grup i totes les xiques en un altre i completeu el resum del contingut del vídeo i d'allò que heu sentit.
10. Debat general i comparació dels resultats en els grups de xics i de xiques.

ⁱ L'objectiu de les agrupacions per sexe masculí i femení és fer reflexionar l'alumnat sobre la diferent socialització en funció del sexe assignat. Deixem al criteri del professorat modificar la dinàmica si es considera que alguna persona pot sentir-se incòmoda treballant d'aquesta manera.

8.3.2. Un camí cap a les noves masculinitats EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Visioneu el vídeo "[Un camino hacia las nuevas masculinidades](#)" (Durada: 2'54"). És un documental realitzat per a la convocatòria «Las Masculinidades a través de la mirada de las y los jóvenes», de l'IMJUVE (Institut Mexicà de la Joventut) i de CONAVIM (Comissió Nacional para per a la Prevenció i l'Eradicació de la Violència contra les Dones).

Josué és comunicòleg i ens parla sobre quina educació reben els hòmens i les dones. Diu que hi ha olors, colors, actituds, habilitats i emocions que se'ls ensenya als hòmens i a les dones que són construccions socials. Com són culturals, podem construir-nos d'una altra manera més justa i igualitària. Diu que els hòmens sempre estan competint per a veure qui és el més fort o el que més habilitats té.

Després de veure el vídeo ha de fer-se un resum per parelles i reflexionar posteriorment en grups de quatre sobre aquestes qüestions. Finalitzar es farà un debat general.

Qüestions

1. Realitzeu un breu resum del vídeo per parelles. Després reuniu-vos amb una altra parella per a reflexionar sobre les qüestions. Una persona farà de relator del debat.
2. Fixa't quins colors uses en les teues robes. Quins has usat des de la infància fins ara? Veus diferències entre els colors que usen els xics i hòmens i els colors de les xiques i dones?
3. Quin tipus de perfum usen hòmens i dones? Per què creus que són diferents i que la publicitat insisteix tant en això?
4. Quin tipus d'emocions solen expressar més els xics i quines les xiques? Per què creus que és així?
5. Quines són les habilitats que mostren les xiques i quines els xics? Vegeu les similituds i diferències. Per què creus que és així?
6. Quins canvis hem de fer per a compartir la vida en igualtat?
7. Debat general. Dues persones han de deixar escrites les conclusions del debat.
8. Podeu fer una xicoteta investigació i entrevisteu persones de la vostra edat sobre aquestes qüestions. Altres grups poden fer-ho a persones de més edat.

8.3.3. El meu futur com a home és hui EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Salut](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Comenteu el vídeo *Mi futuro es hoy* (4 min 14 s) un projecte de GENDES, A.C. per a enfortir l'apoderament i la ciutadania de les jòvens i els jòvens. Per a conèixer més sobre el projecte visita www.mifuturoeshoy.org.mx

Han de reunir-se per parelles per a reflexionar sobre les qüestions plantejades. Després, una parella de xics es reuneix amb una parella de xiques i posen en comú les seues reflexions. Han de resumir-les per escrit per al debat general. Finalment realitzaran cartells per parelles mixtes per a penjar-los en classe o en els corredors.

Qüestions

1. Segons aquest vídeo, quins són els estereotips de gènere masculins i femenins?
2. Quins són els estereotips emocionals de les dones i dels hòmens?
3. Què suposen per a la salut dels hòmens aquests estereotips?
4. Què poden perdre els hòmens per a aconseguir la igualtat?
5. Què poden guanyar els hòmens si canvien la seua masculinitat tradicional?
6. Què poden guanyar les dones? I les criatures?
7. Responen a aquestes qüestions en parella. Després, dos xics es reuneixen amb dues xiques i posen en comú les seues reflexions, que han de deixar escrites per al debat final.
8. Debat general sobre les aportacions dels grups mixtos de quatre persones.
9. Per parelles mixtes han de realitzar un cartell amb les conclusions per a penjar-lo a classe i/o als corredors.

8.3.4. Mapes corporals de la masculinitat 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Es formen grups de xics de quatre persones i grups de xiques d'altra banda. Cada grup tindrà una silueta o esquema corporal sobre el qual representaran la masculinitat.

Primera part

Dins la silueta, cada xic del grup anotarà les característiques que considera masculines; idees, emocions, comportaments..., i fora de la silueta, allò que no s'espera d'un home. Això mateix faran les xiques. Després es realitzarà una posada en comú dels grups de xics i dels grups de xiques sobre com veuen els hòmens. Per a fer-ho seria convenient disposar de dues siluetes grans, una per als grups de xics i una altra per als grups de xiques. En aquestes siluetes anotaran els resultats dels grups petits. Al final es farà una comparació entre el que pensen els xics de la masculinitat i el que pensen les xiques.

Segona part

A cada grup de quatre persones se'ls dona un esquema corporal on han d'escriure les característiques d'un home modern que està a favor de

la igualtat. Després, els grups de xics posaran totes les característiques que han escrit en una silueta gran i el mateix faran les xiques. Finalment, es compararan els resultats dels grups de xics i de xiques.

Qüestions

Primera part

1. En grups de 4 persones agrupades per gènere, dibuixeu una silueta i escriviu les característiques que considereu masculines: pensaments, emocions i comportaments.
2. Fora de la silueta posareu el que considereu que no és masculí.
3. Quan acabeu, us reunireu tots els grups de xics d'una banda i els de xiques per una altra, a fi de traslladar els textos de totes les siluetes dels grups a la silueta gran. L'altra possibilitat és fer els dibuixos a la pissarra.
4. Feu un debat i compareu els conceptes de masculinitat dels xics amb els de les xiques. En què coincideixen? Quines són les diferències i a què creieu que es deuen?
5. Les característiques de la masculinitat són exclusives dels barons cis?

Segona part

6. En grups de 4 persones agrupades per gènere, poseu en una silueta les característiques de la nova masculinitat: la d'un home modern que està a favor de la igualtat. Poseu dins l'esquema les característiques que considereu

que ha de tindre, i fora de l'esquema, les que no ha de tindre.

7. Reuniu-vos els grups de xics d'una banda i els de xiques d'altra i en una silueta gran poseu tots els vostres resultats. També es pot fer a la pissarra.
8. Realitzeu un debat i compareu les siluetes dels xics amb les de les xiques. En què s'assemblen i en què es diferencien?
9. Podeu exposar en classe aquestes siluetes.

8.3.5. Figures masculines i femenines significatives EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Feminitat\(s\)](#)

Desenvolupament

Qüestions

1. Pensa en un home i en una dona que han sigut o són significatius en la teua vida. Poden ser de la teua família, de les teues amistats o coneguts o del món cultural o esportiu, i han de ser un exemple per a tu.
2. Visualitza'ls, primer a un i després a l'altra, com si estigueren davant de tu ara mateix. Tanca els ulls i imagina com caminen, quins gestos fan, què diuen i com es comporten.
3. En quines coses t'agradaria paréixer-te a ell i ella? En què no t'agradaria assemblar-te?
4. Què t'han ensenyat?
5. Hi ha conductes o frases d'ells que repeteixes?
6. Comparteix-ho per parelles i després en grups de quatre.
7. Algunes persones voluntàries poden escenificar els seus personatges model, la manera de caminar, gestos corporals de cara i cos, el que fan (en mim) i les frases que diuen.
8. Compartiu en el grup gran tot el que haja eixit en els grups de quatre. Una persona farà

una síntesi escrita de les figures masculines i femenines i de les seues característiques.

9. Què heu sentit?
10. Quin tipus d'home o dona vull ser? Quines característiques, qualitats i maneres de ser vull desenvolupar?
11. Podem completar l'activitat veient els vídeos *Pares i fills 1 – The Mask You Live In* (4'12"), i *Pares i fills 2 – The Mask You Live In* (4'46"), fragments del documental *The Mask You Live In* (Dir: Jennifer Siebel Newsom, EUA, 2015) en què diversos hòmens expliquen la seua relació amb els seus pares, mares i altres figures que els han marcat.

8.3.6. Igualtat i masculinitats EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Masculinitat(s)

#Corresponsabilitat

#Emocions

#Hòmens igualitaris

#Activismes

Desenvolupament

Vegeu els tres vídeos i reflexioneu sobre cada un, tenint en compte les qüestions plantejades. Després, reflexioneu i debateu en grups reduïts de quatre persones i, finalment, feu un debat en tot el grup de classe.

1. "Igualdad y nuevas masculinidades": (3'46)

El mòdul Psicosocial de Deusto-San Ignacio (Premi Emakunde 2012), en col·laboració amb l'Associació d'Hòmens 'Piper Txuriak' (Bilbao), ofereix de manera gratuïta aquesta exposició: "24 imágenes nuevas para una sociedad nueva"

2. "Hombres jóvenes por Igualdad de Género" (1'48)

A Guatemala, jòvens i adolescents viuen, creixen i reproduïxen el sistema masclista i violent. No obstant això, en la Comunitat Llano Grande de Baja Verapaz, un grup de jòvens reflexiona sobre noves masculinitats i igualtat de gènere per a canviar els paradigmes de masculinitat.

3. "Empieza ahora, firma el pacto" (1'10)

Mèxic es va unir a la campanya "He for She (Nosaltres per Elles)", que està promovent l'ONU Dones per a crear un nou model de masculinitat que s'involucre i es convertisca en agent de canvi contra el masclisme.

Qüestions

1. Què sents i què opines en veure les imatges del primer vídeo? Algunes de les coses que fan aquests hòmens les fas tu a casa? Quines sí i quines no? Per què? Les fan les teues germanes, ta mare o una altra dona? Us animeu a fer una exposició fotogràfica al centre com la que mostra el vídeo?
2. Què et pareix el que pensen els xics jòvens de Guatemala? Podries fer amb els teus companys de classe un vídeo semblant?
3. En el tercer vídeo apareix una complicitat entre dones i hòmens respecte de la igualtat. Podeu reunir-vos dos xics i dues xiques i fer frases semblants còmplices de la igualtat?
4. Després de reflexionar individualment durant 10 o 15 minuts, reuneix-te en un grup de quatre persones i debateu sobre aquestes qüestions. Després feu un debat en tota la classe.

8.3.7. Pels bons tractes. Hòmens contra la violència 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Bon tractament](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Llegiu la informació següent i reflexioneu individualment i per parelles sobre les qüestions tractades a l'article.

HÒMENS CONTRA LA VIOLÈNCIA

Molta gent creu que els hòmens estan predisposats per naturalesa a l'agressió i la brutalitat. No obstant això, els científics que estudien la naturalesa humana informen que la violència és una possibilitat dins del comportament humà, no necessàriament inevitable, i que la meitat de les societats tribals investigades no són violentes o ho són a nivells molt baixos. En algunes societats no existeix la violació ni el maltractament a la muller, ni les baralles, ni la guerra. Tot plegat és la millor prova que tenim que l'espècie humana, en general, i els hòmens, en particular, no estan genèticament programats per a la violència. De tal manera que, si la violència no és una necessitat biològica, ha d'haver-hi prèviament l'aprenentatge d'aquest comportament. És cert que estem envoltats de violència. A l'edat de 18 anys, els xiquets han vist en televisió 18.000 morts violentes, han observat la brutalitat en els

esports i han escoltat a líders polítics respectables explicar per què és necessari començar una nova guerra. A més, als xiquets els peguen els seus pares, veuen com aquests es barallen i aprenen, així, que la violència i l'amor van sovint plegats (...).

Els hòmens no només han utilitzat la violència per a mantindre el poder i el control sobre les dones o sobre altres hòmens, sinó que han après a pensar en el poder com la capacitat per a dominar i controlar el món, la gent del seu voltant i les seues pròpies emocions. El poder s'associa amb la masculinitat, i pot ser exercit de diferents maneres: amb diners, idees, encant, intel·ligència o utilitzant la força bruta. Siga quin siga el mètode, els hòmens hem après que ser «un home» implica exercir algun tipus de poder i control. La majoria dels hòmens no som violents, però sentim que hem d'estar per damunt d'un altre, almenys en algun aspecte de la nostra vida. El problema és que molts hòmens senten que no tenen el control.

Si s'equipara ser un home a tindre poder, la falta d'aquest poder pot fer que et sentes incomplet, inadequat, impotent. Què hi fan, per tant, els hòmens? Molts utilitzen l'assetjament sexual, l'abús i la violència com una forma inconscient d'aconseguir restablir l'equilibri masculí, per a sentir que realment són hòmens. Els assetjadors, violadors, maltractadors i assassins de dones no estan necessàriament bojós. Són hòmens amb dolor que van aprendre el missatge que han de dominar algú altre per a ser hòmens.

Per això, el nostre missatge per a canviar les coses és el següent: si la desigualtat entre hòmens

i dones és l'origen de la violència masculina, hem de considerar la igualtat com un èxit clau per al canvi. El feminisme és una visió d'igualtat entre l'home i la dona. És una visió de l'alliberament per a la dona. És, com cada dia descobriem més hòmens, un alliberament per a ells mateixos, que els eximeix de les lluites pel poder, de les pressions per a competir, de la distància emocional envers fills i filles, d'altres hòmens, de les dones i de la violència que caracteritza les nostres vides d'una manera o d'una altra. És per això que durant una setmana a l'any, que comença el 25 de novembre, milions d'hòmens a Canadà, i cada dia més arreu el món, es penegen un llaç blanc. És la promesa pública que mai es comprometran, condonaran o romandran silenciosos davant la violència contra les dones i que seran pares més actius, preocupats i amorosos, que serviran d'exemple als seus fills i filles i als hòmens del seu entorn, i es comprometran a analitzar el sexisme present en les seues vides. La campanya del Llaç blanc és la declaració que, fins i tot si no s'és part del problema, tots podem ser part de la solució. Més que qualsevol altra cosa, la campanya és un missatge d'amor sobre la bondat dels hòmens.

Michael Kaufman. El País, 18-07-2000

Qüestions

1. Per què usen els hòmens la violència, segons l'autor de l'article? Quina és la teua opinió?
2. Què et pareixen iniciatives com la del Llaç blanc? L'article i la iniciativa ja té més de 20 anys. Creus que ha tingut èxit? A què creus que és degut?

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.3. HOMENS PER LA IGUALTAT

3. Què és per a tu el feminisme? I per a l'autor de l'article?
4. Què aporta el feminisme a les dones? I als hòmens?
5. Creus que només les dones són o poden ser feministes? Quin creus que hauria de ser el paper dels hòmens dins del feminisme? Com a aliats? Com a feministes de ple dret? T'atreviries a firmar la declaració següent: ***Jo també soc feminista?***

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.3. HOMENS PER LA IGUALTAT

8.3.8. *Walk a Mile in Her Shoes* EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Activismes](#)

[#Anglés](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo en anglés [British men try high heels for a day](#). La revista Stylist va demanar als seus treballadors que es posaren tacons durant un dia de treball, i aquest va ser el resultat. En alguns llocs de treball, les dones estan obligades a vestir amb tacons. En la resta d'espais socials, les dones es veuen pressionades a usar tacons si volen anar a la moda.

Després, comenteu la iniciativa dels hòmens canadencs de realitzar una manifestació en tacons per tal de mostrar el seu rebuig al masclisme. El lema de la manifestació és "Walk a Mile in Her Shoes" (Camina una milla en les seues sabates) i consisteix a recórrer els carrers usant sabates de tacó alt, botes de tacó d'agulla i diferent calcer de dona. Va nàixer a Toronto, Canadà, i s'ha anat expandint per altres ciutats del món fins a esdevindre una autèntica Marxa Internacional d'Hòmens antimasclistes que volen promoure una masculinitat compromesa amb la igualtat. El moviment lluita per aturar la violació, l'assetjament sexual i la violència de gènere i és una oportunitat lúdica per als hòmens de sensibilitzar la seua comunitat sobre les causes, els

efectes i els possibles remeis a la violència dels hòmens contra les dones.

Podeu visitar la pàgina del projecte i treballar-la en l'assignatura d'Anglés: <http://www.walkamileinshoes.org/>.

Penseu que seria possible una manifestació així al nostre país? Coneixeu iniciatives semblants on els hòmens porten tacons o visten amb falda per a oposar-se al masclisme? Busqueu-ne. Us animaríeu a una acció semblant al vostre centre?

8.3.9. Psicowoman i hòmens que avancen 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Vegeu el vídeo [Hombres rompiendo moldes I](#) (7,24"), on la youtuber Psicowoman entrevista tres ballarins, Kike, Marcos i Milki. Els entrevistats comparteixen les seues reflexions sobre la masculinitat, el feminisme, la pressió del grup i altres interessants qüestions.

Plantegem les qüestions al grup classe.

Qüestions:

1. Què els ha aportat el feminisme?
2. Camineu per la classe i trieu una parella. Asseieu-vos en un lloc tranquil i imagineu-vos quan tingueu l'edat dels ballarins. Conte a la vostra parella com penseu que sereu, quines coses hauran deixat de preocupar-vos i quines creieu que us preocuparan. Canvieu el rol. Feu l'activitat dues vegades, una triant una parella del mateix sexe i una altra, de sexe diferent.
3. Quin consell us donaríeu?

Per a fer l'activitat més completa (amb Batxillerat i Cicles) podeu veure també el vídeo ["Porno, desamor, cuernos y mucho más... Hombres](#)

[desmontando moldes II](#)" (13,40"), on la youtuber Psicowoman continua entrevistant els tres jóvens heterosexuels, Kike, Marcos i Milki, que comparteixen les seues preocupacions, pors i reflexions sobre l'amor, la sexualitat, el porno, les infidelitats, l'amistat entre hòmens, etc. Responen a les qüestions en grups de 4. L'estructura cooperativa "llapis al centre" pot ser útil per a realitzar les qüestions. (Vegeu l'annex "[Estructures cooperatives](#)")

Qüestions:

1. Anoteu les coses importants que us criden l'atenció del vídeo.
2. Què els preocupava d'adolescents?
3. Què pensen del porno?
4. Què significa la frase "En les relacions sexuals, s'ha de demostrar menys i entendre més".
5. Penseu que als xics se'ls ha d'ensenyar a dir que no?
6. L'amor és per als valents?

8.3.10. La màscara de la masculinitat 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Vegeu el tràiler del documental *The Mask You Live In* (Jennifer Siebel Newsom, EUA, 2015), [subtitulat en espanyol](#). [En l'activitat d'aquest bloc "[Elles i ells](#)" podem trobar la transcripció del text del tràiler, que també podem utilitzar en aquesta activitat.]

Anoteu els insults que heu rebut els xics, o que heu sentit que els diuen als altres xics del voltant. En grups de 4, apegueu la foto d'un xiquet d'entre 8 i 10 anys en una cartolina (o dibuixeu-lo). Escriviu els insults en uns post-it i apegueu-los damunt del xiquet (o escriviu-los en un color cridaner).

Mostreu a la classe els vostres xiquets. Llegiu en veu alta els insults i observeu què sentiu.

Comenteu-los en gran grup.

[Podem completar l'activitat comentant els textos de l'activitat "[Sent que soc un fill dolent](#)" del bloc 1, o mirant els vídeos de l'activitat "[L'educació de la masculinitat](#)", del bloc 11. Amb els cursos superiors, podem veure el documental tot o part del documental *Clonar a un hombre* (Iván Roiz, 2020, 40 min 39 s), que reflexiona sobre la masculinitat a partir dels testimonis d'un grup d'hòmens.]

8.3.11. També es cosa d'hòmens 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Violència masclista](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu el vídeo de Jackson Katz: [La violència contra las mujeres, un asunto de hombres](#) (17,40", 2012). Per grups, prepareu les següents qüestions. Cada vegada una persona redacta les respostes del grup. En acabar, es posen en comú les reflexions amb el grup classe.

Qüestions:

1. Per què quan es parla del gènere la gent pensa només en les dones?
2. Per què pensa l'autor que la violència és un assumpte d'hòmens?
3. Busqueu titulars de premsa sobre violència de gènere. Segueixen la regla que explica Katz, segons la qual l'èmfasi es posa en la víctima i no en el perpetrador?
4. Quines propostes dona Katz per a combatre la violència? Hi esteu d'acord?
5. Per què pensa Katz que els programes de lideratge són més eficaços que l'educació emocional? Hi esteu d'acord?
6. Què són "les rodes d'hòmens contra la violència"? Busqueu informació a la xarxa i poseu-la en comú. Hi participaríeu?

8.3.12. Decàleg de un home igualitari 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Qüestions abans de llegir la informació:

1. Per parelles de xics i parelles de xiques, penseu i escriviu quines serien les característiques que hauria de tindre un home igualitari amb una nova masculinitat.
2. Reuniu-vos amb una parella de l'altre gènere i compareu les característiques que hàgeu pensat els xics i les xiques. En què coincideixen i en què es diferencien?
3. Feu una llista conjunta.
4. Sabeu què són els grups d'hòmens igualitaris? En coneixeu algun?
5. Què penseu que fan?
6. Creieu que són necessaris?
7. En formaríeu part?

[El professorat pot trobar informació sobre els grups d'hòmens en la pàgina d'AHIGE i en la del grup [Heterodoxia, Red de Hombres por la Igualdad](#).]

Qüestions després de llegir el decàleg:

1. Llegiu i comenteu el "Decálogo del hombre por la igualdad" d'AHIGE i "Què són i què no són els grups d'hòmens igualitaris".

2. Compareu la vostra llista amb el decàleg d'AHIGE. En què heu coincidit i en què no?
3. Llegiu i comenteu "Què són y què no són els grups d'hòmens igualitaris?"
4. Ara que ja teniu més idea del que és un grup d'hòmens igualitaris, penseu que són necessaris?
5. Què penseu que poden guanyar o aconseguir els hòmens organitzant-se en grups?
6. Creieu que seria possible un grup de xics a l'institut?
7. Hi participaríeu o animaríeu la vostra parella a participar-hi?
8. Vegeu el vídeo: [#UnHomeDeVeritat creu en la igualtat entre hòmens i dones](#) (1") campanya de la Generalitat Valenciana per a eradicar les violències masclistes (2016). Us animeu a afegir frases que seguiscuen a "Un home de veritat..."? Us animeu a fer un vídeo amb els vostres missatges?

[Alguns autors no comparteixen les estratègies que apel·len als "hòmens de veritat". Recomanem la lectura de l'entrada "[¿Qué significa ser un hombre real o de verdad?](#)" de Waldir Ruiz, en el blog Heterodoxia. Podem plantejar a l'alumnat aquest dilema.]

Decálogo del hombre por la igualdad

Un hombre por la igualdad es aquel que:

1. Se acepta a sí mismo como producto de su tiempo y cultura.

2. Ha iniciado un camino personal de búsqueda y replanteamiento interno de sus valores, esquemas, mecanismos, conductas y pensamientos.
3. Mantiene una actitud de cambio en sus relaciones con las mujeres, en las que ya no tolera ningún tipo de desigualdad en razón del sexo.
4. Apoya activamente las justas reivindicaciones de las mujeres contra el sexismo. Comprende que no basta con las palabras y que es necesario que los hombres se posicionen activa y públicamente sobre el tema.
5. Está aprendiendo a verse como un ser sensible, afectivo y, sobre todo, vulnerable. Además, está intentando superar su tradicional aislamiento emocional.
6. Ha iniciado un proceso de replanteamiento de la relación con sus hijos e hijas. Ya no acepta continuar con un papel secundario e intenta que la relación sea más completa, aprendiendo a implicarse directamente con ellos y ellas.
7. Intenta ir superando el miedo y el rechazo ante situaciones de cercanía y complicidad con otros hombres. Comprende que la compañía y la ayuda de otros hombres le es necesaria para su desarrollo vital. Acepta su apoyo y está aprendiendo a no verlos como competidores.
8. Avanza en un proceso de renovación de su sexualidad, intentando vivirla de forma más natural y plena, sin los determinantes que el modelo tradicional masculino le ha impuesto.

9. Ha començat a canviar la seva actitud cap a la homosexualitat, reconeixent que les persones homosexuals pateixen una situació de discriminació que ha de ser combatida activament. Analitza la seva relació personal amb aquest tema.
10. I, per suposat, ha adoptat una actitud de tolerància zero cap a la violència de gènere que exerceixen els homes sobre les dones. Ha entès que "el silenci nos fa còmplices". **Y en definitiva ...**

És un home que té un projecte de canvi personal i ho està portant a la pràctica. Per això es replanteja una gran part de les seves posicions, actituds i comportaments, que entén que estan determinades pel seu procés de socialització sexista i patriarcal.

El seu objectiu és construir una societat amb igualtat en la que s'hagi aconseguit superar els rols de gènere i, per això, entén que primer ha de canviar ell.

Què són i que no són els grups d'hòmens igualitaris

¿QUÈ SON LOS GRUPOS DE HOMBRES IGUALITARIOS? Luis Bonino, Dani Leal, José Ángel Lozoya, Péter Szil, (2003)

www.hombresigualdad.com

Alguns homes estem cansats de ser el home que nos han ensenat que hem de ser (homes serios, responsables de les nostres vides i la de l@s demés, tan forts i valents que no podem rendir-nos mai, sense necessitat de ningú i amb les dones al nostre servei,

destacant sempre i intentant ser els primers, competitius, agressius, sense poder expressar sentiments, vivint les relacions sexuals com un examen continu de la nostra pròpia virilitat, tenint totes les solucions i sabent prendre totes les decisions, no plorant sota cap concepte...). Alguns nos hem donat compte a més de com alguns comportaments masculins són nocius.

A partir d'això ja volem pensar que pot ser útil crear un espai de trobada i comunicació –un grup d'homes. Un espai per reflexionar sobre les diferències entre el món que nos van prometre i el que nos trobem, per canviar els nostres hàbits, per treure partit de les múltiples avantatges que nos permetrien viure les relacions amb altres homes i amb les dones, amb proximitat, amb igualtat real i amb benestar compartit.

Els grups no són ni més ni menys que un lloc per parlar de aquestes coses que el mandat masculí tradicional nos prohibia o nos estimulava en excés, de les posicions en les que nos col·locava respecte als altres i a les altres, un espai per deixar la façana a un costat i parlar sincerament dels nostres miedos, les nostres vulnerabilitats, els nostres desitjos i interessos inconfessables i demostrar que no som el heroi infalible ni que tenim que definir-nos en funció de buscar el control i domini sobre altres o altres. És el nostre valor, i és l'oportunitat que ofereix a tots els homes que estan cansats de semblar el que no són o de fer el que no desitgen o provoca dany, i que amb alegria, poden reflexionar junts, assumint el repte de la plena igualtat.

Quan parlem de grups d'homes igualitaris, nos referim al contrari dels aquells grups d'homes que promouen o fan la guerra, les penyes futboleres, o els que se senten "atacats" pel que ells anomenen "feminisme radical". Als EUA les grans convocatòries d'homes /.../ que anomenaven a recuperar la masculinitat tradicional. En l'Estat Espanyol, les associacions de pares separats (i desparejats) que reclamen, entre altres coses, la creació d'Instituts per als Homes, són l'expressió més organitzada en la defensa dels privilegis masculins, així com la violència masculina contra les dones és la manifestació més sangrienta de la negativa de molts homes a l'autonomia de les seves parelles. Quan parlem de grups d'homes igualitaris tampoc no estem referint-nos a grups de desenvolupament eròtic i desenvolupament personal, o de caràcter terapèutic.

Els grups d'homes igualitaris no són més que grups de nois que analitzen el rol masculí tradicional en el que els homes són socialitzats, desmuntant-lo i buscant formes de relació més igualitàries, d'equivalència, saludables i justes tant amb les dones com amb els propis homes.

8.3.13. Hòmens en tropell 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Hòmens igualitaris

#Feminisme(s)

#Activismes

Desenvolupament

En grups de 4, llegiu i comenteu l'entrevista a Jordi Cascales: Hi ha un camí propi per part dels hòmens en el feminisme? Cascales és membre del Grup d'Homes en Tropell i col·laborador del grup d'Homes Valencians per la Igualtat. Utilitzen la tècnica "lectura compartida" (Vegeu l'annex "Estructures cooperatives"). Després, responeu a les qüestions. Cada persona del grup escriu una resposta.

Qüestions

1. Quines situacions que els passen als hòmens, segons Cascales, ens han de portar a reflexionar sobre la masculinitat hegemònica?
2. Quin és el canvi que proposa Cascales?
3. Què pot aportar el feminisme als moviments d'hòmens?
4. Penseu que els grups d'hòmens han de ser només masculins o mixtes?
5. Elaboreu un tríptic que incloga:
 - a) Què són els moviments d'hòmens per la igualtat.
 - b) Quins són els seus objectius

c) Algunes de les activitats que duen a terme

d) Un missatge animant els xics a participar-hi

Entrevista a Jordi Cascales

Hi ha un camí propi per part dels hòmens en el feminisme?

Vicent Canet. 14 de gener de 2016. La independent

Jordi Cascales és membre del Grup d'Homes en Tropell de València. També col·labora amb el grup Homes Valencians per la Igualtat. És educador social i doctorant en Estudis de gènere i polítiques d'igualtat de la Universitat de València. Cascales ens explica en aquesta entrevista el seu camí com a activista cap al feminisme i la igualtat. /.../

Perquè els hòmens necessiten un canvi cap a la igualtat?

Quan un amic se suïcida, probablement per la sensació de fracàs personal, per la pressió i les obligacions que li exigeix la societat, hem d'adonar-nos que alguna cosa està passant. Quan un amic cau d'una bastida per no posar-se el casc i l'arnés. Quan t'assabentes que un amic teu està denunciat per colpejar algú per gelosia o per colpejar la seua parella. Quan tens amics que, per reptar el perill, moren en accidents de trànsit o queden incapacitats. Quan tens uns amics que acaben a la presó i a uns altres els veus anar degradant-se a poc a poc pels excessos de les drogues i de l'alcohol, et preguntes: què ens està passant?

L'única resposta que se m'acut és que els hòmens necessiten, necessitem, un canvi. Un canvi que partisca de qüestionar on ens situa l'organització social, un canvi cap a la igualtat. La forma de construir-nos com a hòmens, allò que entenem per ser "hòmens de debò", ens situa davant un arquetip, un escenari social i unes funcions socials i laborals amb un alt percentatge de riscos, actituds violentes i contradiccions. La desigualtat que açò genera, no solament perjudica de forma desmesurada les dones, que són les principals perjudicades, sinó que malgrat tindre una posició privilegiada, la gran majoria de formes de viure masculines són, no solament injustes, sinó insanes socialment, personalment i psicològicament.

Com a professional, com a investigador i com a home preocupat pels problemes de gènere, estic convençut que el canvi passa per modificar els valors socials atribuïts per qüestions de gènere. L'exemple més clar és el canvi masculí cap a les emocions que trenca allò de "els hòmens no ploren". Açò ens permet establir una millor relació amb la parella, amb els fills i filles i amb l'entorn. D'altra banda, el deixar de ser violents, el deixar d'exercir poder, l'abandonar la pose de fort, segur, sòlid... produeix, com molts estudis i programes anoten, un desenvolupament de capacitats alternatives que generen una millor gestió de la realitat que vivim. Compartir, parlar els problemes, acceptar la limitacions que posem, delegar les obligacions que ens corresponen pel simple fet de ser hòmens i adquirir unes altres complementàriament genera que la convivència es convertisca en una gran força social més potent que l'exercici de poder individual.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.3. HOMENS PER LA IGUALTAT

Per a aconseguir açò hem d'abandonar els arquetips de masculinitat, les formes de ser home que ens obliguen a demostrar constantment que som hòmens forts, violents, decidits, sense por... falses construccions masculines que ens situen davant el risc, la violència i les addiccions generant-nos més problemes que beneficis. D'aquesta manera, si observem les notícies, els hòmens protagonitzen les estadístiques de gènere per suïcidi, presó, mort per addicció, assassinats de dones en mans d'hòmens, abusos sexuals, pederàstia o accidents de trànsit...

Hi ha un camí propi per part dels hòmens en el feminisme?

El debat dels hòmens en el feminisme és complex. Al meu entendre el feminisme ha de ser liderat per les dones. La situació de les dones en el patriarcat és de dominació, a diferència de la dels hòmens, que és de privilegi i d'opressió (directa o indirecta). No obstant açò, he de reconèixer que els estudis de gènere –entre aquests, els estudis feministes– em van ajudar i em segueixen ajudant a descobrir la realitat del dany que produeixen les desigualtats de gènere pel simple fet de ser home. El feminisme, com a estratègia política cap a la igualtat, parteix de la recerca d'un món més just i equitatiu, un món que millore les relacions entre hòmens i dones, un espai que no solament siga més positiu per a elles, que pateixen la desigualtat, sinó també per a nosaltres.

Els hòmens, des dels estudis de masculinitat i el moviment d'hòmens, en confluència amb les

teories feministes, tenim encara molt a parlar i exposar: tenim encara molt a parlar i escriure entre nosaltres, i al mateix temps molt a parlar i escriure entre hòmens i dones de forma conjunta. No obstant açò, per a ser home feminista, pro-feminista o igualitari, al meu entendre, les accions hauran de parlar més del que som i no tant les etiquetes que ens puguem adjudicar o la pose que pretenguem adoptar.

Com va sorgir el Grup d'Homes En Tropell? Quina és la seua filosofia i quines activitats feu?

El naixement del Grup d'Homes En Tropell va sorgir en les Jornades sobre grups mixts i no mixts organitzades pel col·lectiu Histèria Col·lectiva en el Centre Social Okupat Autogestionat (CSOA) Horta a la ciutat de València. En aquell debat coincidim hòmens de diversos col·lectius socials valencians que véiem la necessitat de reunir-nos i teníem una gran inquietud per les problemàtiques de gènere. Unes setmanes després tres companys ens uniríem a altres tres hòmens en el Solar Corona per a treballar la nostra masculinitat, sense tindre molt clar què érem ni on ens dirigíem. Després de dos anys de moltes reunions, molts tallers, un gran nombre de debats, haver participat en activitats i xarrades sobre igualtat i feminisme i després d'haver col·laborat en diverses accions plantejades per col·lectius feministes de la ciutat, vam fer la presentació del grup ja amb el nom de Grup Obert d'Homes En Tropell en el CSOA Horta. Des d'aquell moment no hem deixat de treballar i treballar-nos com a grup de forma oberta, lliure i assembleària.

Actualment, el Grup d'Homes En Tropell ens reunim un matí cada dues setmanes en l'espai La Tapadora de Benimaclet. En una primera part, realitzem un taller de treball personal on algun company planteja un tema que li preocupa i es treballa entre tots. Podem abordar infinitat de matèries: masculinitat hegemònica, sexualitat, amor romàntic, emocions, micromaclismes, la negociació contra la imposició, els hòmens en el feminisme... Aquests tallers es decideixen en funció de les experiències personals de cadascú i les que va vivint el propi grup, i de les nostres inquietuds. En una segona part, es realitza l'assemblea on es plantegen aquelles qüestions i accions en referència a l'activisme en el qual puguem participar. Si haguera de parlar d'un ideari del grup jo diria que partim de la cita de Kate Millet "allò personal és polític". Partim de la necessitat de repensar-nos a nosaltres mateixos com a hòmens per a ser conseqüents amb l'ideal igualitari que construïm en conjunt.

El grup és obert a tots els hòmens que vulguen participar, açò vol dir que qualsevol persona pot passar-se quan vulga sense compromís en qualsevol de les nostres sessions. Pensem que és important que els hòmens comencen a asseure's a parlar, sobretot entre ells, allò que ens afecta pel simple fet d'haver sigut construïts com a hòmens. I fer-ho lluny de judicis de valor, sense acusacions i des d'una posició d'empatia, de tranquil·litat, d'entesa i en confidencialitat. I d'aquesta forma repensar les formes de relacionar-nos, d'actuar i de conèixer-nos per a millorar com a hòmens, com a persones i com a subjectes en relació. /.../

8.3.14. Les 7 P de la violència dels hòmens 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Hòmens igualitaris](#)

[#Masculinitat\(s\)](#)

[#Violència masclista](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Activismes](#)

Desenvolupament

Michael Kaufman va escriure el 1999 l'article "Les set P de la violència del hòmens". Ací en teniu un resum, però seria millor si llegíreu [l'article complet](#).

Després de llegir-lo, en grups de 4, mireu l'escena de Física o Química [Álvaro, Jon i la masculinitat](#) i comenteu quines de les P es veuen o penseu que tenen relació amb l'escena.

Article. Les set P de la violència dels hòmens

a) **Poder patriarcal.** En les societats patriarcales com la nostra, la violència s'usa per a mantindre les jerarquies. El patriarcat ha creat una estructura jeràrquica de poder, no solament contra les dones sinó contra altres hòmens i contra un mateix (abús de drogues, conductes de risc...). Els hòmens interioritzen la violència i aprenen a usar-la selectivament. Aquesta els reporta privilegis i poder.

b) **Percepció del dret als Privilegis.** Però no sempre s'exerceix la violència per a mantindre el poder. De vegades la violència és la conseqüència de creure que es té el dret al privilegi. Per exemple, si un home pega una dona perquè el sopar no és a taula, no ho fa sols per assegurar que no tornarà a passar sinó perquè es creu en el dret que la dona el serveixa.

c) **El Permís social.** La violència està socialment permesa com a mitjà de resoldre els conflictes. No sols és un fet personal, de parella, és també violència social, normalitzada en el cine, en els esports...

d) **La Paradoxa del poder dels hòmens.** Els hòmens també pateixen. Els imperatius de la masculinitat requereixen demostració constant; la incapacitat de passar la prova o simplement l'amenaça del fracàs, porten molts hòmens a l'aïllament, la ira, l'autocàstig, l'autoagressió... I des d'aquest estat emocional, la violència esdevé un mecanisme compensatori, una manera de restablir l'equilibri. El blanc sol ser algú més dèbil.

e) **L'armadura Psíquica de la masculinitat.** La violència és també resultat d'una estructura de caràcter basada en la **distància emocional** dels altres; això crea una forta armadura. El resultat és l'escassa empatia i unes antenes emocionals distorsionades.

f) **La masculinitat com una olla psíquica de Pressió.** Els xiquets aprenen des de menuts a **reprimir sentiments** de temor i de dolor. L'única emoció vàlida per a un home és la ira.

No tindre poder exacerba les inseguretats masculines: si la masculinitat és tindre poder i control, no ser poderós significa no ser home.

g) **Passades experiències.** Els xiquets creixen amb experiències de bregues i l'exercici de la brutalitat. Sobreviure requereix sovint acceptar i interioritzar la violència com una norma de conducta. I els xiquets que creixen presenciant violència tenen més probabilitats d'actuar així. I els que han vist els seus pares maltractar les mares, han après que és possible llastimar una persona estimada.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.3. HOMENS PER LA IGUALTAT

8.3.15. Hòmens amb faldes i tacons 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

#Hòmens igualitaris

#Masculinitat(s)

#Violència masclista

#Activismes

Desenvolupament

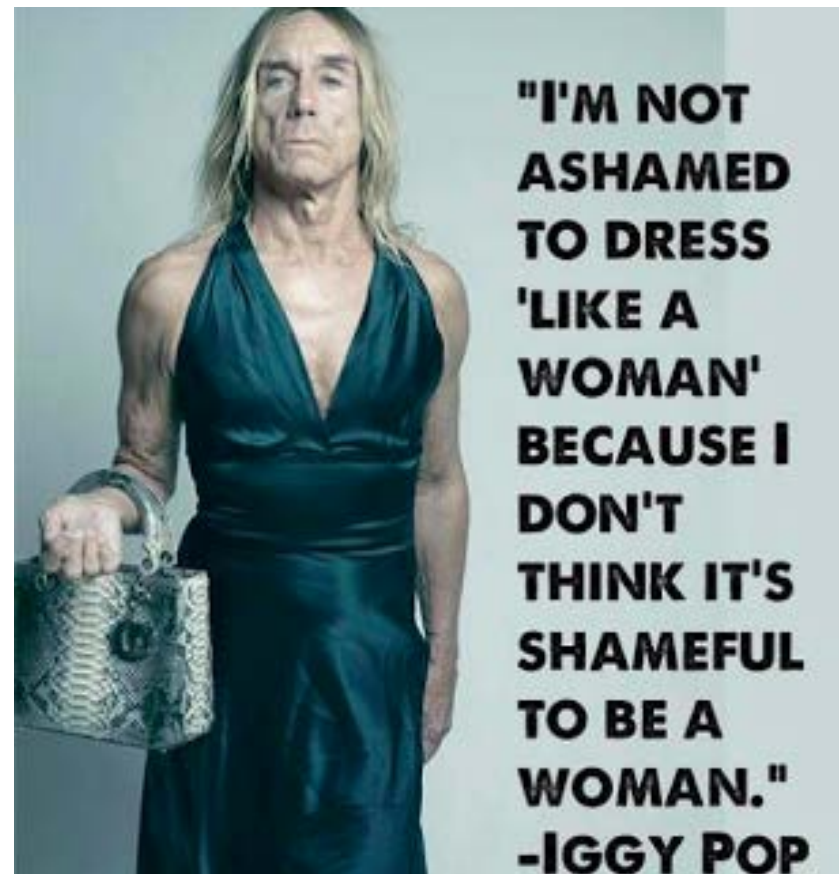
Llegiu i comenteu les notícies següents:

- Canadà (2011) Una milla con zapatos de tacón. Els projecte s'anomena "Walk a Mile in Her Shoes" (Camina una milla en les seues sabates) i els hòmens caminen amb tacons per a conscienciar sobre la violència sexual i la necessitat de la lluita masculina antimasclista i compromesa amb la igualtat.
- Índia (2013) Hombres con faldas apoyaron los derechos de las mujeres en la India Gener 2013. L'objectiu de la reunió d'hòmens, que té l'eslògan "Skirt the Issue" (Vestir el problema), és mostrar que la roba que utilitzen les dones no és la culpable de la violència sexual que pateixen. Els hòmens vesteixen falda com a símbol del suport al dret a les dones a utilitzar el que vulguen, a exercir els seus drets i a estar segures en la seua pròpia ciutat.
- Turquia (2015). Hombres con falda protestan en Turquía contra la violencia de género.
- Espanya (2020) "La ropa no tiene género: el movimiento en favor de la igualdad que no deja de crecer". Mikel, un estudiant de Bil-

bao, va decidir anar a classe en falda perquè li abellia i un professor el va convidar a visitar el psicòleg del centre. El jove va compartir el fet en el seu compte de Tik Tok (@mikelgmz) i es va desencadenar un moviment de suport que, amb el hashtag #LaRopaNoTieneGénero va mobilitzar jòvens de tot l'estat, que acudiren a les escoles i instituts en falda.

Busqueu i compartiu amb la classe altres notícies on els hòmens es manifesten a favor de la igualtat vestint de manera femenina.

Us animeu a anar a l'institut amb falda per a mostrar el vostre compromís amb la igualtat?

"No m'avergonyeix vertir-me de dona perquè no crec que ser dona siga motiu de vergonya". Iggy Pop

8.4. CULTURES SEXUALS

Objectius

- Entendre la construcció social i cultural de la sexualitat i la seua evolució històrica.
- Conèixer l'evolució de la sexualitat a Occident de la mà dels discursos legitimadors que hi ha hagut al llarg de la història per controlar socialment la diversitat humana.
- Conèixer, des de l'antropologia social, la diversitat cultural pel que fa a la sexualitat.
- Combatre l'etnocentrisme.
- Conèixer altres cultures sexuals com les verges jurades d'Albània (dones que viuen com si foren hòmens); les cor d'home canadenques (dones agressives, audaces, independents i sexuals); les dones Tauró de les Illes Marqueses (dones amb una sexualitat activa i vigorosa); les tradicions dos-esperits (una mena de tercer sexe); la sexualitat igualitària de les Illes Trobiand; els matrimonis entre dones a l'Àfrica, etc.

Etapes de la sexualitat Informació per al professorat

Paul Preciado (2008), seguint Foucault, fa una anàlisi de l'evolució de la sexualitat a Occident, estudia els discursos legitimadors del control social de la diversitat humana, especialment la sexual, i diferencia tres etapes: sobiranista, disciplinària i farmacopornogràfica.

L'etapa sobiranista, de la mà de la moral cristiana i fins al segle XVIII, ve marcada pel rebuig del cos com a font de plaer i per la legitimació de la sexualitat solament per a la procreació i dins del matrimoni. El sexe és pecat, tot i que la vara de mesurar és distinta per a hòmens i per a dones: a ells se'ls atribueix per naturalesa una energia sexual difícil de controlar, i per això es diu que "necessiten" satisfereix amb altres dones, que seran les "dolentes". En canvi, l'ideal per a elles és Maria, mare sense haver tingut relacions coïtals. Es tracta d'un model únic de sexualitat on l'home és el cànon i la dona un simple receptacle reproductiu.

Aquesta estigmatització del plaer està íntimament relacionada amb la ideologia pronatalista. L'antropòloga Dolores Juliano ens recorda que les estratègies de contracepció són consubstancials a la humanitat. Conquistar territoris si hi havia excés poblacional, o controlar la població per a no esgotar els recursos, eren el mode de sobreviure de les societats "primitives", especialment les caçadores recol·lectores. Amb el desenvolupament tecnològic i el de l'agricultura, apareix la ideologia pronatalista en la qual els naixements són idealitzats perquè la pobla-

ció és mà d'obra i suposa millors possibilitats de supervivència en un mateix territori.

La sobrevaloració de la natalitat ha anat del bracet de la desvalorització del cos com a espai de realització personal i com a font de plaer. L'abstinència, la continència o la mortificació del cos eren valors a l'Edat Mitjana. L'església considerava millor la violació que la masturbació o l'homosexualitat perquè la primera, tot i que era considerada una mala pràctica, almenys tenia una bona finalitat. La sexualitat es converteix així en pecat, encara que amb la doble moralitat que hem comentat abans per a barons i per a dones. També els hòmens rebutjaven la sexualitat com a pecaminosa, però, com a sector dominant, les dones eren les culpables i ells les víctimes. Així, elles eren categoritzades com a dolentes (putes) o bones, depenent de si la seua sexualitat era reproductiva (dins del marc del matrimoni) o buscava el plaer o els diners.

El problema amb què ens trobem avui dia és que aquest bagatge ideològic continua creant greus problemes perquè a les dones no se'ls reconeix com a legítim el control de la seua natalitat i del seu cos. L'oposició a la dispensació de la postcoïtal o a la despenalització de l'avortament són clars exemples de la rèmora sexofòbica i pronatalista.

L'etapa disciplinària comença al segle XVIII amb l'ascens de la burgesia i de les ciències socials, que prenen el relleu de la religió. Segons ex-

plica Preciado, el poder actua de manera més subtil, amagat darrere d'arguments científics; així, els pecats són convertits en malalties i el discurs mèdic substitueix el religiós judeocristià en la gestió social dels plaers i del cos. Si abans passàvem pel confessorari o per la missa, ara passem pel divan o per la consulta mèdica. Així, la medicina, la pedagogia, la demografia... esdevenen disciplines a través de les quals es controla la sexualitat de les persones per qüestions de salut i d'higiene pública o per a regular la població. Els catecismes de moralitat i bons costums són substituïts per llibres mèdics que argumenten "científicament" sobre la bondat o el perill de determinades pràctiques sexuals. Per exemple, si a l'anterior etapa a un xiquet o xiqueta que es masturbava se li deia que es cremaria a l'infern, ara se li diu que es quedarà cec, que no creixerà o que es posarà malalt. És també en aquesta etapa, tal com explica Laqueur, que apareix la idea dels dos sexes, ja que fins aleshores es pensava que n'hi havia només un, el baró, i la seua versió imperfecta, la dona.

El segle XX, especialment a partir de la segona meitat, suposa l'inici d'un canvi important en la concepció de la sexualitat, i la permissivitat social propicia l'interés per l'educació sexual, la divulgació sexològica i les teràpies sexuals. Malauradament, la sexualitat ha esdevingut dins del capitalisme un objecte de consum, una mercaderia a través de la qual diverses indústries fan negoci i eduquen en el gaudi consumista. En

aquesta **etapa farmacopornogràfica**, els avanços en cirurgia estètica, els descobriments químics i l'enorme poder de la indústria farmacèutica, han convertit la sexualitat en un mercat amb un grandíssim potencial. A més, la representació visual del cos i de la sexualitat a través de la fotografia, del cinema, de la pornografia, de la televisió... alimenta un imaginari pornogràfic amb barons musculosos de genitals enormes i una potència sense límits, i dones voluptuoses i sexuals deleroses de plegar-se als desitjos masculins.

Analitzar l'evolució de les considerades malalties segons el DSM (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* de la Societat Americana de Psiquiatria) ens dona llum sobre la concepció de la sexualitat. En la primera meitat del segle XX, primava encara la ideologia pronatalista i en el DSM-1 (1952) es consideraven malalties el *donjuanisme* i la *nimfomania*, és a dir, es condemnaven les relacions eròtiques que no buscaven la reproducció o les que es vivien fora del matrimoni. Als anys 60, les relacions sexuals començaren a ser vistes com una manera d'expressar i reforçar la intimitat en una relació estable, i es consolidà la idea que les relacions sense compromís eren negatives. Una dècada més tard, i amb la revolució sexual dels anys 70, la repressió sexual passà a considerar-se conseqüència de la falta de llibertat i del control social exercit sobre les persones. El propòsit de la sexualitat era el gaudi, tot i que en la pràctica tindre relacions sexuals podia ser més un acte revolucionari (d'oposició a les normes establertes)

que no una gojosa experiència. La patologització apareixia quan no es donava una resposta "adequada" o no s'arribava al nivell esperat –tindre ganes de sexe i orgasmar sempre, per exemple. Les malalties que prengueren protagonisme en aquella dècada varen ser l'anorgàsmia, el desig sexual inhibit i la insuficiència erèctil. Amb la pandèmia de la sida als anys 80, començà de nou a preocupar l'excés de relacions, va sorgir el concepte d'addicció sexual i es tornà a recomanar la relació de parella estable. Sectors religiosos conservadors començaren a desfilar pels carrers atacant novament la sexualitat no reproductiva i l'homosexualitat. Des d'aleshores, no han deixat de fer-ho, amb el suport de sectors polítics també conservadors.

En el segle XXI, el cos s'ha convertit en un producte social sobre el qual cal fer un treball, i les noves tecnologies (productes d'estètica, gimnasos, dietes, viagres, operacions d'estètica...), juntament amb els discursos mèdic, publicitari, filmic, etc., han esdevingut narratives dominants que regulen, vigilen i demanden una enorme inversió de temps i de diners per a fer-nos normatius i adequats als estàndards. A través de les viagres per a ús terapèutic o recreatiu –després d'una nit de festa i per a "no fallar"–; els pegats de testosterona per a augmentar la libido de les dones, o les clíniques estètiques que fabriquen pits, allarguen penis i rejuveneixen vulves, la salut es barreja amb l'estètica. I el *distress* o malestar que produeix la inadequació a les expectatives o als patrons considerats

normals, justifiquen que la varietat de cossos i de desitjos, i els canvis normals en la vivència de la sexualitat, esdevinguen patologies i malalties curables gràcies als laboratoris farmacèutics i als seus productes.

Semblaria que la major llibertat sexual ens hauria de portar per camins més plaents que en anteriors etapes, però les exigències a l'actualitat són enormes, i a més a més la desigualtat de gènere continua viva i ancorada en un model semblant al de fa segles.

8.4.1. Tipus de cultures pel que fa a la sexualitat 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

Desenvolupament

Llegiu els textos "Tipus de societats" i contesteu aquestes qüestions. L'estructura cooperativa "full giratori" pot ser útil per a realitzar les qüestions. (Vegeu l'annex "[Estructures cooperatives](#)")

Qüestions

1. Quants tipus de societats distingeix l'autor? Explica com es veu la sexualitat infantil i juvenil en cada tipus de societat.
2. De quin tipus és la nostra societat? Argumenta-ho amb exemples. T'agrada com és la nostra societat o preferiries que fora més permissiva? Explica-ho.
3. Quines pràctiques et semblen bé i quines malament de les societats permissives? Per què?

Després del treball grupal, organitzem un debat dividint la classe en tres grups: defensors/es de les societats restrictives a un costat; defensors/es de les permissives a l'altre, i jutges del debat en mig. Aquest tercer grup serà més reduït i podrà passejar per la classe escoltant la preparació del debat. Al final del debat, faran un resum dels arguments d'un i de l'altre bàndol i en decidiran els vencedors.

Els deixem temps per a preparar arguments.

Després del debat, compartim les impressions sobre aquest intentant respondre a les idees per al debat que suggerim.

Idees per al debat: Us heu sentit còmodes en la posició que us ha tocat o hauríeu preferit defensar l'altre tipus de societat? Quines són les pràctiques "naturals" en les societats permissives? De quin tipus és la nostra societat? La permissivitat sexual és sinònim d'igualtat o de justícia social? Són les dones igual de "lliures" que els homes en les societats permissives?

Text. Tipus de societats

L'antropòleg Rafa Xambó (1988) diferencia tres tipus de societats depenent del tractament que es dona al comportament sexual de la infantesa i de la joventut. En les societats **restrictives** es prohibeix qualsevol manifestació mitjançant càstigs. Les societats **semirestrictives** comparteixen també la consideració negativa cap a la sexualitat infantil i juvenil, però la diferència està en la duresa del càstig i en la rigidesa amb què s'apliquen les sancions, molt menor si l'incompliment de la norma es fa amb discreció. El tercer grup, el constitueixen les societats **permissives**, en les quals els xiquets i les xiquetes poden expressar lliurement la seua sexualitat.

La majoria de les societats que cita Xambó són tolerants: els menuts i les menudes poden expressar lliurement la seua sexualitat, observar la conducta sexual adulta i imitar-la. Els nens i nenes *pukapukans* de Polinèsia es masturben en

públic. Els *chewa* africans creuen que si no comencen prompte a exercitar-se sexualment, mai no seran capaços de tindre descendència. Entre els *ifugaos* de Filipines, és habitual que xiquets i xiquetes dormen junts, animats pels progenitors. Un pare o mare pot avergonyir el seu fill o filla si no es mostra disposat per al sexe.

També les pràctiques homosexuals són vistes de manera diversa. En més del seixanta per cent de les societats estudiades, les pràctiques homosexuals són considerades normals i estan ben acceptades socialment. Entre els *xukxees* de Sibèria, els homes homosexuals són considerats poderosos bruixots, tenen una posició de poder i un prestigi considerable i poden casar-se amb altres homes. Els *siwans* d'Àfrica, joves i grans, casats o solters, es diverteixen amb el coit anal, i qui no entra en aquestes activitats és considerat estrany. Els homes importants deixen els seus fills els uns als altres i comenten les conquestes masculines tan obertament com les femenines. Tots els solters *keraki* de Nova Guinea practiquen el coit anal. Durant els rituals d'iniciació a la vida adulta, els adults tenen relacions anals amb els joves i consideren necessària aquesta pràctica per a enfortirlos. Entre els indis *crow* de Montana (EUA) són normals els contactes bucogenitals.

L'existència de l'homosexualitat femenina en les cultures que cita Xambó és molt més minoritària. Així, entre les *aranda* d'Àustràlia és habitual acaronsar-se el clítoris mútuament. També tenen pràctiques lèsbiques les *aymara*, *haitianes*, *samoanes*, etc., tot i que hi manca la consideració social de prestigi de les masculines.

8.4.2. Matriarcats EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

Desenvolupament

Vegeu i comenteu, per parelles, el fragment del documental "La tierra de las hijas" (Anna Boyé, 2013): [Matriarchies \(Matriarcados\). Anna Boyé. Resumen documental Lago Lugu. China](#) (6 min.).

Mireu el vídeo [Viaje antropológico a la comunidad matriacal Minangkabau de Sumatra](#) (9 min.), un viatge antropològic d'Anna Boyé al matriarcat del Minangkabau de Sumatra realitzat al 2018.

Llegiu i comenteu, per parelles, l'entrevista a Maria Llopis sobre les Mosuo: Maria Llopis: "La maternitat és un tabú dins els moviments feministes".

Imagina que vius amb els mosuo un any. Escriu un dia en la teua vida en aquesta comunitat.

Entrevista

Maria Llopis: "La maternitat és un tabú dins els mateixos moviments feministes"

Laura Aznar, 2 maig 2017. [elcrític.cat](#)

/.../ Has escrit bastant sobre societats matriarcales i t'has fixat, per exemple, en els mosuo, al sud-oest de la Xina, o els minangkabau, que viuen a Sumatra. Potser m'equivoco, però em fa l'efecte que són dos exemples molt anecdòtics...

Les societats matriarcales no són un conte utòpic, ni una idea de l'era dels dinosaures; són una realitat que desgraciadament està molt invisibilitzada, acotada i atacada. Als mosuo els plouen pels per tots els costats i el Govern xinès ha intentat posar fi al seu tipus d'organització social.

Com s'estructuren aquests tipus de societats?

En el cas dels mosuo, les dones tenen una habitació pròpia i a la nit hi reben qui volen. Pot ser que tinguin un mateix amant durant anys o un de diferent cada nit, però cadascú viu a casa seva. Aquest és el tipus d'organització dels mosuo; hi ha molts altres tipus de societats matriarcales, però el punt que veig en comú és que la prioritat és el benestar de la comunitat i, sobretot, de les criatures. Es lleva la importància a la maternitat biològica. Aquí estem molt obsessionats que el meu fill sigui biològic, sang de la meua sang, i se'ns n'ha anat de mare. Al llibre recullo una història que explico a vegades. Parla d'un missioner del Canadà que recriminava als indis que tingueren sexe alegre amb tothom, i els deia: "No us n'adoneu, que els vostres fills poden no ser vostres?". Llavors, un indi li va contestar: "Només dius 'xorrades'; tots els fills de la nostra tribu són els nostres fills". Aquesta és una lliçó de paternitat ben entesa. Què més em dona si la criatura prové del meu esperma o no? I, atenció, perquè això també lliga amb altres temes, com el control de la sexualitat de les dones.

A què et refereixes?

Per tal que un home pugui saber qui és el seu fill biològic, la dona li deu fidelitat, de manera

que se l'obliga a realitzar un tipus de pràctiques sexuals molt limitades per poder assegurar-li "l'honor" a aquest senyor. I això, en la nostra societat, implica que, si el fill no és biològic, l'home pot dir "aquest nen no és meu i, per tant, ni el cuido ni el recolzo, és un bastard". En una societat com la dels mosuo, els fills que engendren les dones són criats a la casa on elles viuen, amb els germans, les germanes o les àvies, de manera que les persones que exerciran de figures paternes sobre l'infant són els germans de la mare. Si tu ho penses, el meu germà és l'únic que està absolutament segur que el meu fill és sang de la seva sang, si tant ens interessen els vincles sanguinis, però la meua parella ha de confiar en mi, o bé fer-li una prova d'ADN a la criatura. De fet, el periodista argentí Ricardo Coler recull com a anècdota que un home dels mosuo li va dir: "Que consti que estimo els meus fills com si fossin els meus nebots". Veus la seva lògica?

/.../

Entrevista a Maria Llopis

8.4.3. Altres gèneres 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Binarisme](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Identitat de gènere](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu el fragment de l'article [No todo es ser hombre o mujer: así son las sociedades con géneros múltiples](#) (Anna Pacheco, 2016).

Imagina que t'han convidat a un poble dels que apareixen a l'article i has de passar-hi una bona temporada. Què faries? Dibuixa't o descriu-te en el poble junt als seus habitants (Altable, 2000).ⁱ

Comparteix amb un company/a el teu dibuix. Després, busqueu una altra parella i expliqueu-los com us heu imaginat en aquest poble.

En acabar, triem un dibuix dins de cada grup i el compartim amb el grup classe.

Article. [Les societats de gèneros múltiples](#)

[No todo es ser hombre o mujer: así son las sociedades con géneros múltiples](#)

Anna Pacheco, 2016

/.../ Si naces en la isla de Sulawesi, en Indonesia, y formas parte del grupo étnico de los bu-

gis, tu género no estará limitado por la forma de tus genitales. Allí no se es solo hombre o solo mujer. Aunque también puedes, si quieres. La disyuntiva entre el ser o no ser para esta comunidad —el tercer grupo étnico más importante de ese país— pasa por un abanico de posibilidades de hasta cinco géneros distintos. Cada uno se identifica a su manera: makkunrai (mujer femenina); oroani (hombre masculino); calalai (hombre femenino); calabai (mujer masculina) y los bissu, identidades mixtas y no permanentes. “Mientras que en Occidente siempre hablamos de términos binarios y excluyentes, lo cierto es que hay comunidades ancestrales en todo el mundo en las que todo no está tan claro y juegan con las ambigüedades.

/.../ Los bugis no son un caso aparte ni mucho menos único. Por ejemplo, la comunidad de los Ciucki siberianos también huyen del binomio hegemónico de Occidente (hombre-mujer) y admiten hasta siete géneros: masculino, femenino, tres géneros ulteriores para los biológicamente varones y otros dos para las hembras. Incluso, en un matriarcado de Guinea Bissau, la viuda es poseída por el espíritu del difunto y durante meses puede actuar como él.

Aunque las sociedades de género múltiple no son las más frecuentes, lo cierto es que sí hay otras muchas donde el tercer género está muy arraigado. Entre la sociedad indígena de México, antropólogos e historiadores han detectado la pervivencia de una cultura sexual y de género muy distinta a la judeocristiana de los españoles:

parejas del mismo sexo, mujeres “amancebadas” con varias mujeres en el mismo domicilio, jóvenes varones vestidos con ropas usadas normalmente por las mujeres y adornados con plumas, así como una actitud relajada hacia la desnudez y hacia la unión y separación de las parejas. /.../

Las muxes, por ejemplo, se encuentran en la región mexicana de Juchitán, dentro de la sociedad zapoteca de Istmo. “Muxe” es el término que se usa para hablar de los hombres que asumen roles femeninos en los diversos ámbitos de la vida pública y privada. /.../

Antes de la colonización, los nativos americanos también abrazaron el tercer género y lo denominaron “two-spirit” (doble espíritu). El término abarcaba todas aquellas personas que no se identificaban como hombre o mujer, sino que adoptaban formas mucho más flexibles del género (transexuales, crossdressers, andróginos, etc.). Este género alternativo fue comúnmente visto en tribus de los Grandes Lagos, el sureste de América del Norte y California. “Además, se creía que los two-spirit tenían poderes sobrenaturales porque adoptaban tanto lo femenino como lo masculino, así que de alguna forma creían que se conectaban con Dios”, explica Suárez, una de las investigadoras que ha participado en el proyecto “Etnicsexualidad: investigación de grupos étnicos y sexualidades”. Además, como podían desarrollar tanto tareas masculinas como femeninas, estos miembros eran muy respetados en su comunidad y eran consideradas personas muy trabajadoras y sabias.

ⁱ ALTABLE, Charo (2000). *Educación sentimental y erótica para adolescentes*. Madrid: Miño y Dávila editores.

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.4. CULTURES SEXUALS

/.../ También, en la India, los **hijras** —término que define a los miembros del tercer género— forman parte de una casta religiosa muy respetada a quien se le atribuye dones mágicos de buenaventura y fertilidad. Algunos de ellos son incluso invitados a las bodas o a los nacimientos para bendecir a los recién casados o a los bebés. Sin embargo, a pesar de su arraigo histórico, muchos de ellos siguen sufriendo discriminación en la actualidad.

En otras comunidades, la adopción o la conversión a otro género es temporal y se asocia con rituales en momentos muy concretos. Por ejemplo, en el pueblo **rarámuri**, en el norte de México, se permite que uno de los parientes del sexo opuesto del muerto o muerta actúe durante horas recreando de forma humorística el comportamiento de la persona fallecida. Durante esta celebración, en la que se bebe mucho alcohol y no está permitida la presencia de niños, se hacen muchas bromas de alto contenido sexual y la persona poseída puede tener relaciones sexuales con el viudo.

En el matriarcado de **bijagó**, en Guinea Bisau, los rituales implican a mujeres. Cuando un hombre de la comunidad fallece, una mujer es poseída por el espíritu de ese hombre y durante semanas (e incluso meses) debe comportarse y actuar como tal. La madre del fallecido pasa en este caso a ser la madre espiritual de la “mujer poseída” y a veces, se pueden dar relaciones homoeróticas entre las mujeres implicadas.

Si bien esto es cierto, el investigador Núñez Noriega insiste en que estas realidades tampoco

“son la panacea” y que mientras que algunas de ellas reflejan la diversidad y la convivencia pacífica entre géneros diversos, otras muchas se siguen rigiendo por estructuras de opresión, explotación y violencia contra las mujeres y las personas homosexuales.

Por lo tanto, “hablar de esta historia y de este presente solo deja claro que nuestras concepciones de género y sexuales judeocristianas son eso, convenciones heredadas y no datos de la naturaleza, son simplemente usos y costumbres excluyentes y opresivos”, argumenta. Nunca está de más recordar que antes de que desembarcaran los colonos, o de que la jerarquía eclesiástica hiciera lo propio, muchas culturas indígenas vivían tranquilas con fórmulas mucho más respetuosas con la diversidad. /.../

8.4.4. Les verges jurades d'Albània EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Identitat de gènere](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu, per parelles, la notícia sobre les verges jurades, [Albanesas que viven como hombres](#), dones albaneses que viuen com si foren hòmens. Poseu en comú les vostres reflexions amb el grup classe.

Notícia: Albanesas que viuen com a hòmens

Dan Bilefsky, julio 2008. [eluniverso.com](#)

Pashe Keqi recuerda el día en que decidió convertirse en hombre, hace ya casi 60 años. Se cortó sus rizos largos y oscuros, cambió su vestido por los pantalones de su padre, se armó con un rifle de caza y renunció al matrimonio, los hijos y el sexo.

Durante siglos, en la cerrada y conservadora sociedad rural del norte de Albania, cambiar de sexo se consideraba una solución práctica para una familia con escasez de hombres. Su padre murió en un duelo a muerte y no había ningún heredero varón. Siguiendo la costumbre, cuenta Keqi, de 78 años, hizo un voto de virginidad para toda la vida. Vivió como un hombre, el nuevo patriarca, con todas las características de

la autoridad masculina, incluso la obligación de vengar la muerte de su padre.

Dice que hoy no lo haría, porque la igualdad sexual y la modernidad han llegado hasta Albania. Las chicas albanesas ya no quieren ser chicos. Sólo quedan Keqi y otras 40 vírgenes juradas. "Antes, era mejor ser un hombre porque se consideraba que una mujer y un animal eran lo mismo", dice Keqi, que tiene una voz chillona de barítono, se sienta con las piernas abiertas de par en par como un hombre y disfruta bebiendo un trago de raki, licor anisado local. "Creo que hoy sería divertido ser mujer".

La tradición de la virgen jurada se remonta al Kanun de Leke Dukagjini, un código de conducta transmitido oralmente entre los clanes del norte de Albania por más de 500 años. Según el Kanun, el papel de la mujer está estrictamente limitado: cuidar a los niños y mantener el hogar. Mientras que la vida de una mujer vale la mitad que la de un hombre, una virgen vale lo mismo: 12 bueyes. Si el patriarca fallecía sin herederos masculinos, las mujeres solteras de la familia podrían encontrarse solas e impotentes. Al hacer el voto de virginidad, podían ser cabeza de familia, llevar un arma, poseer propiedades y moverse libremente. Pasaban sus vidas en compañía de otros hombres, aunque la mayoría conservaba su nombre de mujer. Nadie se burlaba; las aceptaban en el ámbito público e incluso las alababan. Para más de una era la forma de reafirmar su autonomía o de evitar un matrimonio concertado.

"Deshacerse de su sexualidad y hacer la promesa de seguir vírgenes era el modo que tenían

de acceder al ámbito público en una sociedad segregada y dominada por varones", explica Linda Gusia, catedrática de estudios sobre sexo en la universidad de Pristina, Kosovo. [...]

Keqi, llamada pasha (señor) en su hogar, relata que decidió convertirse en el hombre de la casa a los 20 años. Sus 4 hermanos se opusieron al Gobierno comunista de Enver Hoxha y fueron encarcelados o ejecutados. Era la única manera de mantener a su madre, a sus 4 cuñadas y a los 5 niños de éstas. "Era completamente libre como hombre porque nadie sabía que era una mujer", recuerda Keqi. "Podía ir a donde me diera la gana y nadie se atrevía a insultarme porque podía darles una paliza. Sólo estaba con hombres. No sé cómo hablan las mujeres. Nunca he sentido miedo".

"Ahora hombres y mujeres son casi iguales", dice Caca Fiqiri, cuya tía Qamile Stema (88 años) es la última virgen jurada de su aldea. "Respetamos mucho a las vírgenes juradas y las consideramos como hombres por su gran sacrificio".

8.4.5. Les Cor d'home i les Dones tauró EBC

Nivell: ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

En grups de 4, llegiu la informació sobre les cor d'home, les dones tauró i les tradicions dos-esperits extreta de l'article d'Anne Bolin: "[La transversalidad de género. Contexto cultural y prácticas de género](#)" (2003). Discutiu al voltant de les qüestions.

Qüestions

1. Com veu la nostra societat la masculinitat de les dones?
2. Quins són els insults que es diuen a les xiques masculines?
3. Com es veu la feminitat masculina?
4. Quins insults reben els xics femenins?
5. Imagina un encontre sexual heterosexual entre una dona tauró i un home hegemònic de la nostra cultura.

Text. Les cor d'home, les dones tauró i les tradicions dos-esperits

Anne Bolin ens parla de tres gèneres: les cor d'home, les dones tauró i els dos-esperits.

Les cor d'home existeixen al si dels piegan septentrionals (Canadà). En aquest grup, els piegan barons són agressius mentre que les dones són submises. Les cor d'home (*manly-hearts*), en canvi, són dones caracteritzades per ser agressives, audaces, independents, descarades i sexuals, trets associats al rol masculí. Ser un cor d'home no està estigmatitzat i pot ser permanent, però per a adoptar aquest rol, cal ser rica i estar casada.

Entre els illencs de les Marqueses, hi ha les dones tauró (*vehine mako*) caracteritzades per una sexualitat agressiva i vigorosa. El tret distintiu és que prenen la iniciativa en la relació sexual heterosexual, característica que en la seua cultura està restringida als barons.

Les tradicions dos-esperits ens mostren que home i dona o masculí i femení no són les úniques categories de gènere universals.

Els **xanith** omanís constitueixen un tercer gènere. El *xanith* no es transvist, sinó que s'ajusta la túnica masculina com les dones ho fan amb els seus vestits. La condició de xanith pot no ser permanent i hi ha la possibilitat de recuperar la posició de baró sense que supose cap estigma.

Entre els pima (Arizona, EUA), si un jove mostra interès per alguna tasca femenina, se'l sotmet a una prova en la qual es pren foc a una cabana i ha de triar entre agafar un arc o un cistell. Si agafa el cistell, se'l considera un **wi-kovat**, un *berdache* (dos-espíritus). Els genitals no són determinants, doncs, en l'assignació del gènere.

8.4.6. Cultures digitals i cultures analògiques BC

Nivell: Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Binarisme](#)

Desenvolupament

En grups de 6, repartiu-vos els diferents models culturals dels quals parla l'article d'Àgueda Gómez "[El sistema sexo/género y la etnicidad: sexualidades digitales y analógicas](#)" (2009)ⁱ i feu-ne un resum, que explicareu després al vostre grup. Digueu també si el model que us ha tocat és analògic i digital.

Després d'explicar-vos tots els models, assenyalau els aspectes positius i negatius de tots ells. En quina d'aquestes societats us agradaria viure?

Text. Cultures analògiques i cultures digitals

Després d'analitzar i comparar 10 sistemes sociosexuals (3 digitals i 7 analògics), Gómez conclou que hi ha una multiplicitat de cultures sexuals al món i que els sistemes sexe/gènere no deriven de la "naturalesa" sexual humana, sinó que són representacions culturals que responen a relacions històriques i socials de poder i de control social. "L'ordre sexe/gènere obeeix a la cosmovisió pròpia de cada societat i als interessos dominants en cadascuna d'aquestes", afirma

ⁱ GÓMEZ SUÁREZ, Águeda (2009). "[El sistema sexo/género y la etnicidad: sexualidades digitales y analógicas](#)".

Gómez. Malgrat que la dominació masculina i l'heterocentrisme són realitats transculturals, hi ha sistemes més rígids que altres. I podem veure que fins i tot en algunes societats, l'organització sexosocial és la contrària a la que coneixem.

Gómez diferencia entre sistemes sexe/gènere analògics i sistemes digitals. Els sistemes digitals responen a categories dimòrfiques excloents: home/dona, heterosexual/homosexual, actiu/passiu, naturalesa/cultura, normal/desviat, etc. Els sistemes analògics són més flexibles, fluids i complexos.

Model judeocristià

Les societats occidentals som hereves, en part, de la tradició judeocristiana, i les seues conceptualitzacions sobre la sexualitat tenen l'origen en els preceptes del judaisme i de l'estoïcisme hel·lènic i romà, els quals organitzen el sistema sexual basant-se en el matrimoni religiós com a únic espai per a exercir una sexualitat orientada exclusivament a la reproducció (Ponce, 2006).

Ser home significa no ser dona. L'home ha de tractar de ser proveïdor, protector i pare, i desenvolupar-se, sobretot, en l'àmbit públic. La dona ha de cuidar l'altre, ser mare, esposa, submissa i amorosa. El sexe únicament ha de ser usat per a la procreació, per la qual cosa l'homosexualitat és desaprovada.

[Segons aquest model] l'home és per naturalesa més sexual, el seu instint provoca que tinga impulsos sexuals irrefrenables; la dona, en canvi, és més afectiva, és un objecte de plaer, però

mai es concep com a subjecte de plaer. La seua sexualitat ha d'estar més controlada i regulada amb la finalitat de garantir el control, per part de l'home, de la seua descendència. Ser heterosexual significa no ser homosexual, fet concebut com un vici, un error o un pecat a ulls de Déu.

Model biomèdic occidental

A la fi del segle XVIII, el món occidental va experimentar un procés de canvis materials i culturals que va transformar radicalment el rostre de la humanitat. En aquell moment, la modernitat va irrompre amb les revolucions polítiques, idees, conceptes i noves formes de relació entre els individus. Aquestes transformacions van minar ràpidament la legitimitat del vell ordre estamental i teocràtic, i van despertar un interès inusitat per la naturalesa del cos i la sexualitat humana. Les formes tradicionals d'argumentació teològica per a definir el lloc de la sexualitat van ser substituïdes per la suposada objectivitat racional i científica.

/.../ Així, en el transcurs del segle XIX, la sexualitat deixa de ser només un problema moral reservat als confesionaris i tractats teològics, per a convertir-se també en un assumpte d'especialistes mèdics, educadors i/o penalistes. A partir d'aquesta premissa, s'estableix un cànon sexual hegemònic que constitueix el patró des del qual es defineix la "desviació a la norma", mitjançant la instauració del llenguatge d'allò pervers.

Va ser la medicina la disciplina més atenta a penetrar en la sexualitat per a inventar tota una

àmplia gamma de nous conceptes: degenerats, perversos i malalts, que engloben des de l'autoerotisme fins als vincles eròtics entre les dones.

Finalment, els desitjos i les pràctiques homoeeròtiques, sobretot masculines, es van identificar amb un concepte nou: homosexualitat, mitjançant el qual es va definir la sexualitat entre parelles del mateix sexe com un "sentiment sexual contrari" o com la "inversió del sentit genital". Així va ser com, durant el "Segle de les Llums", es va imposant una nova lògica per a percebre "allò sexual" en les societats occidentals que, en gran part, s'ha mantingut fins a l'actualitat.

El model zapoteca istmeny

En l'Istme de Tehuantepec, la zona més estreta de Mèxic, viuen al voltant d'un milió d'habitants pertanyents a cinc ètnies, de les quals el 10% són zapotèques. /.../ La constància escrita de la presència d'homosexuals es remunta al segle XVI. En l'actualitat, l'homoerotisme, les pràctiques homosexuals, juntament amb l'efeminament i el transvestisme estan institucionalitzats i funcionen com un "tercer gènere" socialment concebut, permès i acceptat.

Aquesta societat reconeix que hi ha altres formes de ser genèric: el *muxe'* i la *nguiu'*, i que posseeixen característiques de tots dos sexes: doble força, doble sentiment, doble pensament. Tot és acceptat i reconegut en l'Istme, mentre no s'ataque la reproducció de la vida social, cultural i biològica de la comunitat ni les tradicions. Es pot ser home i tindre relacions homoeeròtiques amb altres *muxe'* hòmens (els *muxe's*)

sense que es qüestione la seua masculinitat ni es consideren homosexuals.

El *muxe'* es defineix com a mig-home i mig-dona. Els *muxe's* són part natural i normal de la composició genèrica de la societat, i són valorats pel seu paper econòmic i cultural (Bennholdt-Thomsen, en Miano, 2002: 17).

En el cas de les *nguiu'* (terme que pot traduir-se com "marimacha", però sense la connotació negativa occidental), no existeix institucionalització social del seu estatus, ja que no compleix cap funció social pròpia i el seu grau de transparència pública és menor. Quant a l'homoerotisme en les *nguiu'*, elles reconeixen que existeix "més afecte, més companyonia, més calor" en les relacions entre dones que en les relacions heterosexuals o en les que s'estableixen entre el *muxe'* i l'home: "em sent dona, per això li done més tendresa a la parella" (Olivia Sánchez, en Nuricumbo, 2008). Algunes d'elles declaren que desitgen ser hòmens, però no del tipus irresponsable, "fluix" (malfeiner) i borratxo, sinó actuar per a "fer sentir la dona com a una reina [...] realitzant un treball de filigrana, que consisteix a fer l'amor, innovant, sorprenent la parella [...] no voldrà servir-li sempre el mateix plat de menjar [...], i dialogant amb ella per a satisfer-la més" (Olivia Sánchez, en Nuricumbo, 2008).

Resulta difícil relacionar les pràctiques sexuals "objectives" amb les identitats sexuals en general, ja que cada context social defineix, d'una manera o d'una altra, les identitats sexuals sense que la "praxi sexual" de l'individu siga determinant. En Juchitán, la relació homoeeròtica dels hòmens que es relacionen sexualment amb

muxe's (els denominats "mayates", "machines" o "chichifos"), no determina que la identitat sexual d'aquests hòmens pugui ser catalogada com a homosexual, ja que socialment són qualificats com a heterosexuals. En canvi, el *muxe'* és considerat socialment com a homosexual, i el seu erotisme es desenvolupa partint que no sent desig sexual per dones ni per uns altres *muxe's* (les relacions sexuals entre dues *muxe's* es descriuen com a lesbianisme).

El model bijagó

L'arxipèlag de Bolama-Bijagós se situa al llarg de la costa de Guinea Bissau. Està compost per més de cent illes i illetes, de les quals unes 18 estan habitades per 20.000 persones pertanyents a l'ètnia bijagó. /.../ Ells consideren que el primer ésser humà va ser una dona, i les seues quatre filles van donar lloc als quatre clans en els quals s'integren tots els individus bijagós. /.../

Els bijagós no comparteixen la nostra idea d'"amor romàntic", sinó que basen els seus vincles eroticoafectius en la "passió", i la "fidelitat" no actua com un valor fonamental. Hi ha dos tipus d'unions entre els bijagós, depenent de l'edat dels cònjuges: quan són jòvens, les unions són temporals; en l'edat madura, les unions són "sagrades" i requereixen d'un major compromís entre els membres (Pussetti, 1998; Henry, 1994; Scantamburlo, 1978).

Entre els bijagós, les dones són les que trien els marits i parelles. La dona bijagó escull el company afectiu i decideix quan se separa. L'home compleix el "rol" passiu en el festeig bijagó i

es deixa seduir per la dona. Per a això s'adorna amb arracades, turbants i teles de colors.

Elles són les propietàries de les cases on viuen, construïdes per elles mateixes. Són les dones també les responsables de les importants relacions amb el "món dels esperits", tan presents entre aquesta població caracteritzada pel misticisme i l'espiritualitat.

En illes com la de Cañabaque, a voltes es dona una pauta de poliàndria femenina: "si li agrada un, en té un; si té cap dubte, el que arribe primer, sense problemes". També existeix la poligàmia masculina, encara que habitualment la primera esposa ha de donar el consentiment per a un nou casament, i cada esposa pot residir en la seua pròpia casa.

La maternitat és un element central en aquesta societat. Tota dona, pel fet de poder ser mare, gaudeix d'un alt respecte i prestigi, ja que això li confereix la possibilitat d'entrar en contacte amb el món espiritual i gestar un nou ser, producte d'una espècie de "reencarnació" d'un esperit o avantpassat pertanyent al propi clan (Pussetti, 1998; Henry, 1994; Scantamburlo, 1878).

Entre la població bijagó no es conceben les identitats homosexuals. No obstant això, en algunes pràctiques cerimonials femenines es poden generar situacions homoeròtiques rituals, com entre el poble raramuri, derivades del fet que la possessió femenina de l'esperit d'un home mort provoca que aquesta es comporte com aquest esperit, que es convertisca en el difunt durant diversos mesos. En aquest període, la mare i les parelles del "difunt" passen a ser la

mare i les parelles d'aquesta dona "posseïda".

És a través d'ella que l'esperit masculí mort pot completar els "ritus d'iniciació" que va interrompre en vida (Gómez, 2007). /.../

El model hindú

La religió hindú ha demostrat una gran capacitat per a integrar i valorar els gèneres alternatius, les transformacions de gènere i les preferències eròtiques. El clàssic text indi del Kama Sutra es refereix, sense ambigüitat, a tots els aspectes de la vida sexual, incloent l'adulteri, la prostitució, el sexe en grup, el sadomasoquisme, l'homosexualitat masculina i femenina i el transvestisme. En el Rig Veda es mostren actes sexuals entre dones com a revelacions d'un món femení on la sexualitat es basa en el plaer i la fecunditat.

En l'Índia hinduista, l'home, la dona/home i la dona, es consideren categories naturals en oposició complementària. Aquesta construcció triangular incorpora qualitats biològiques (sexe) i qualitats culturals (gènere) per a cadascun dels tres gèneres.

L'hinduisme s'ha caracteritzat per tindre propensió al "pensament andrògin" (Nanda, en Nieto, 2003), i entre els molts tipus de variants de sexe i gènere d'hòmens i dones, el més viable i culturalment institucionalitzat és el dels *hijras*.

Coneguts avui dia com una casta de "tercer gènere", la paraula *hijra* es tradueix com "hermafrodita" o eunuc, "home-dona eròtica sagrada". Alguns naixen intersexuals (la condició d'una persona que presenta de forma simultània

característiques sexuals masculines i femenines), uns altres són castrats. Però la comunitat també atrau un ampli rang de transvestits, prostituts homosexuals i devots religiosos de la Deessa Mare Bahuchara Mata, exercint rols d'asceta i beneint noces i naixements (Nanda, en Nieto, 2003). Això és el que avui dia es pot observar a la ciutat de Bangalore en els estats del centre i sud de l'Índia.

A l'Índia, els *hijras* apareixen citats en documents històrics de fa 2.500 anys. Se'ls defineix com "ni hòmens ni dones": han nascut, o bé intersexuals, o bé hòmens, però per mitjà d'una transformació quirúrgica ritual, es converteixen en aquesta tercera categoria. En una societat com l'Índia, on l'estructura social s'organitza per castes, els *hijras* (que provenen de totes les castes i classes socials) han optat per congregar-se en comunitats molt organitzades, formades per cinc o vint membres (*chelas*) amb un de més edat que té la funció de "director" (gurú).

A l'Índia també existeix una figura femenina similar al *hijra*: la *sândhi* o asceta femenina. Són dones verges que renuncien al matrimoni i a la sexualitat, realitzen tasques masculines i dediquen la seua vida a les activitats ascètiques i religioses, similars a les dones-home, les "verges jurades" albaneses.

A l'Índia hinduista, la cultura proporciona un espai social reconegut als individus intersexuals, és a dir, aquelles persones que han nascut amb una genitalitat, un parell cromosòmic i/o un perfil hormonal que comparteix trets masculins i femenins. /.../

El model postmo-queer

El model postmo-queer mostra una realitat emergent que es caracteritza per dinamitar les identitats i les categories naturalitzades fins ara: "home", "dona", "heterosexual", "homosexual", etc., que no tenen sentit en un model no binari ("No soc home, no soc dona, soc queer"). La transsexualitat occidental reproduceix el binarisme, però al mateix temps es rebel·la contra el dualisme de gènere i el biocentrisme. La cirurgia transsexual sustenta el paradigma de gènere-genital per un costat, però rebutja les seues bases en termes de la reproducció i de l'heterosexisme. Les persones trans, els *cross-dresser* masculins, les dones masculines, les persones agènere o de gènere fluid..., formen una comunitat transgenèrica que està en procés de crear no ja un tercer gènere sinó la possibilitat de nombrosos gèneres i identitats socials múltiples. Les persones trans que no es volen operar, o que decideixen no prendre hormones perquè no saben els efectes que tindrà a llarg termini; les persones intersexuals que reclamen viure sense ser mutilades, etc., desafien l'ortodòxia mèdica. El coneixement de la varietat de gènere contribueix a apoderar les identitats alternatives i ajuda a veure la diversitat com a riquesa i no com una dolenta adaptació o mala còpia d'un suposat model original. Per què no han de ser possibles feminitats masculines i masculinitats femenines sense cirurgia? Existiria la transsexualitat en un sistema no binarista?

8.4.7. La sexualitat igualitària: les Illes Trobriand 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

[#Famílies](#)

Desenvolupament

Llegiu i comenteu l'article [La sexualidad igualitaria: las Islas Trobriand](#). En grups de 4, expliqueu les diferències entre aquest model cultural i el nostre. L'estructura cooperativa "1-2-4" pot ser útil per a realitzar aquesta activitat. (Vegeu l'annex "[Estructures cooperatives](#)") Us imagineu vivint-hi?

[Podem completar l'activitat amb l'entrada [Ritos sexuales y amorosos en las culturas del mundo](#) del blog [Una antropóloga en la luna](#).]

Entrada: [La sexualitat igualitària de les Illes Trobiand](#)

[La sexualitat igualitaria: las Islas Trobiand](#)

Blog [Una antropóloga en la luna](#). 7 de junio de 2014

El fotógrafo Eric Lafforgue visitó con su cámara y sus ganas de aprender las Islas Trobriand, que se encuentran en el Mar de Salomón y son oficialmente parte de Papúa Nueva Guinea. Algunas de las peculiaridades culturales que más le sorprendieron son la actitud tolerante hacia el sexo; y la solución de conflictos a través

del cricket. La sociedad trobriand es matrilineal, el sistema de descendencia se define por la línea materna. Los hijos de los varones quedan adscritos a la familia de la madre, en este caso el hermano de la madre.

Según Lafforgue, las chicas aprenden acerca de la anticoncepción muy temprano y la virginidad no tiene ningún valor. Si una chica se queda embarazada, su familia mantiene al bebé, ya que, según la creencia tradicional local, los hombres sólo ayudan a abrirse a la mujer para el embarazo, pues el verdadero padre es un Baloma o espíritu /.../. La mayoría de las aldeas tienen una choza especial llamada bukumatula que se utiliza para encuentros extramaritales. /.../

El antropólogo Bronislaw Malinowski ya escribió sobre estas islas: "La sexualidad domina, en realidad, casi todos los aspectos de la cultura. En su sentido más amplio, es más bien una fuerza sociológica y cultural que una simple relación carnal entre dos individuos." afirmaba, ya en 1929. /.../ "Los indígenas tratan la sexualidad no solamente como una fuente de placer, sino como una cosa seria e incluso consagrada." /.../ "El marido comparte con la mujer los cuidados que deben darse a los niños. Acaricia y pasea al niño, lo limpia y lo lava, lo alimenta. Llevar al niño sobre los brazos o tenerlo sobre las rodillas constituye el papel y el deber especialmente atribuido al padre." /.../ "Para la persistencia y la existencia misma de la familia, el hombre y la mujer son indispensables, por eso los indígenas asignan a los dos sexos una importancia y un valor igual."

"Los niños gozan en las islas Trobriand de una libertad y de una independencia considerable. Se emancipan temprano de la tutela de los padres. La libertad y la independencia de los niños se extienden también al ámbito sexual. Los niños pueden referirse a la vida sexual de sus mayores y asisten incluso a menudo a algunas de sus manifestaciones. En la casa, no se toma ninguna precaución particular para impedir a los niños ver las relaciones sexuales de sus padres.» /.../ «Entre los 12 y 14 años, los muchachos deben dejar la casa de sus padres con el fin de no obstruirlos en su vida sexual, y se incorporan a una casa de solteros o viudos. Las muchachas van también a una casa habitada por una persona viuda."

"En las condiciones normales, todo matrimonio va precedido de un período más o menos largo de vida sexual en común. Esto constituye una prueba de la profundidad de su compromiso y el grado de compatibilidad de sus caracteres. Durante este período de prueba, ninguna obligación legal incumbe a nadie. El hombre y la mujer pueden unirse a discreción y separarse. En algunas fiestas, los novios se separan y son infieles, siempre con toda discreción.»

"El hombre que tiene éxito en el amor no tiene que recurrir a la agresión. La orden moral pide no violar, porque la dignidad verdadera consiste en ser deseado, conquistar por el encanto, por la belleza, por la magia. Se constata por todas partes una desaprobación de la violencia, de la rapacidad, la codicia y, sobre todo, la deshonra de vivir una vida de privaciones y escasez. Al con-

Guia d'Educació Sexual

8. EL BINARISME: UN VESTIT QUE ESTRENY LA DIVERSITAT. DETERMINANTS SOCIOCULTURALS I ROLS DE GÈNERE

8.4. CULTURES SEXUALS

trario, la abundancia y la riqueza, asociada a la **generosidad**, constituyen un título de gloria.”

“El acto sexual también respeta una ética: la posición adoptada permite a cada uno de los cónyuges una gran libertad de movimiento para participar activamente y en igualdad en el intercambio y en la unión. Los Trobriandeses **se horrorizan de ver** cómo los hombres blancos se revuelcan sobre el cuerpo de las mujeres y las aplastan. Un hombre solo eyacula una vez que la mujer conoce un primer orgasmo y el acto continúa después hasta la saciedad de los dos. La rapidez del acto sexual de los blancos los hacen pasar por idiotas o gente sin educación, tomando a las mujeres blancas sin piedad, y se compadecen de no poder conocer los placeres que conocen bien las mujeres trobriandeses.»

8.4.8. Matrimonis en altres cultures 2EBC

Nivell: Segon cicle d'ESO, Batxillerat i Cicles

Etiquetes:

[#Diversitat cultural](#)

[#Famílies](#)

[#Homosexualitat](#)

[#Rols/expressió de gènere](#)

Desenvolupament

Llegiu el fragment de l'article [La transversalidad de género. Contexto cultural y prácticas de género](#) (Anne Bolin, 2003), que tracta sobre els matrimonis entre dones.

Qüestions:

1. En quines situacions es dona el matrimoni entre dones?
2. I entre hòmens?
3. Feu un esquema del text on apareguen els següent punts:
 - Nom de la cultura
 - Motius per al matrimoni
 - Relacions sexuals o no sexuals
 - Canvi de gènere o no
 - Rols de gènere
4. Les conductes de gènere creuat són aquelles que desenvolupa una persona i que són "típiques" de l'altre gènere; aquestes conductes fan referència a l'expressió de gènere i no suposen necessàriament el desig de la persona de canviar de sexe/gènere. Teniu clara la diferència entre sexe, expressió de

gènere, orientació sexual i identitat de gènere? Redacteu-ne la definició.

5. Compartiu les reflexions en gran grup.

Text. Matrimonio entre mujeres y matrimonio entre muchachos

El matrimonio entre mujeres es una institución predominante en África, por la que una mujer se casa con otra. Hay varias modalidades de matrimonio entre mujeres, pero el debate se centra en los tipos de prácticas sexuales relacionadas con esta forma de matrimonio y/o en saber si la mujer-marido es un status transformado o no. Blackwood afirma que la conducta lésbica no debe descartarse, mientras que otros consideran que el matrimonio entre mujeres es una institución no sexual. El estudio de Evans-Pritchard constata que el matrimonio entre mujeres se da entre los *nuer* en situaciones en que la mujer es estéril. La mujer estéril tomará una esposa, convirtiéndose así, culturalmente, en un varón, y además busca un progenitor para la esposa, por lo que «ella» se convierte en padre. Esto funciona como una estrategia de reclutamiento de parientes.

Entre los *nandi* las mujeres-marido se dedican a tareas masculinas, tales como el cultivo y el pastoreo. Blackwood sostiene que el matrimonio entre mujeres no era una institución de género cruzado, aunque Oboler informa que a la mujer-marido se la consideraba un hombre. El significado de lo que es ser una mujer-marido en esta institución no se ha resuelto todavía, ni está claro si se dan o no relaciones lésbicas. Y

si la mujer-marido es considerada un hombre, entonces el término lesbiana es etnocéntrico. Blackwood propone que el matrimonio entre mujeres presenta un «modelo de relaciones entre mujeres dentro del sistema de género» más que un rol de género cruzado.

El estudio de Evans-Pritchard sobre "La inversión sexual entre los *azande*" se centra en las relaciones «homosexuales» entre los guerreros jóvenes y los muchachos, documentando una forma de matrimonio temporal entre jóvenes solteros y muchachos (con edades, en todo caso, entre los doce y los veinte años) que se daba entre los *azande* del Sudán. /.../ A los muchachos se los consideraba «mujeres»: «*Ade nga ami*», solían decir, «somos mujeres». El amante se dirigía a su muchacho con el término *diare*, «mi mujer», y el muchacho se dirigía a aquél llamándole *kumbami*, «mi marido». Estos matrimonios seguían la terminología y las reglas de parentesco habituales. Aun cuando el muchacho debía realizar muchas tareas habitualmente asociadas a los roles de las mujeres, en cuanto que esposa no realizaba todas las actividades. Aparentemente, no había una superposición completa entre los muchachos-esposa y las mujeres-esposa, aunque Evans-Pritchard es impreciso sobre esto, constatando, por ejemplo, que no cocinaban gachas para sus maridos y que transportaban los escudos de sus maridos en los desplazamientos (presumiblemente las mujeres-esposa no lo hacían). Tras llegar a adulto los muchachos-esposa podían convertirse en guerreros y tomar sus propios muchachos-esposa, mientras que sus ex maridos se casaban con mujeres.